

Gepubliceerd op: **Deur Christus Alleen**
homepage van dr. A.H. Bogaards
www.enigstetroos.org

BEWAAR UW GOEDE PAND

Vraagstukken bezien vanuit Gereformeerd standpunt door Ds. P.J. de Bruyn

INHOUD

WOORD VOORAF

DEEL I: VRAAGSTUKKEN IN VERBAND MET DE EREDIENST

HOOFDSTUK 1: DE KINDERDOOP

HOOFDSTUK 2: ONDERDOMPELING EN BESPRENDELING

HOOFDSTUK 3: DOOPZONDAGEN

HOOFDSTUK 4: HET AVONDMAAL

A. BEKER OF KELKJES

B. AAN EEN TAFEL OF IN DE BANKEN

HOOFDSTUK 5: ILLUSTRATIES IN DE PREDIKING

HOOFDSTUK 6: SPECIALE ZONDAGEN

I. WAT HET ZIJN

II. BEZWAREN ERTEGEN

III KINDERDIENSTEN.

HOOFDSTUK 7: KOORZANG IN DE EREDIENST

HOOFDSTUK 8: PSALMEN OF GEZANGEN

I. HET GETUIGENIS VAN DE SCHRIFT

II. HET GETUIGENIS VAN DE GESCHIEDENIS

III. ARGUMENTEN TEN GUNSTE VAN GEZANGEN

IV. BLIJF BIJ DE SCHRIFT

DEEL II: VRAAGSTUKKEN IN VERBAND MET HET GEBED

HOOFDSTUK 9: GEBEDSGENEZING

WAT ONDER GEBEDSGENEZING VERSTAAN WORDT

DE PRAKTIJK

DE LEER

HUN BEROEP OP DE SCHRIFT

RECLAME

HUN "RESULTATEN"

BEOORDELING

HOOFDSTUK 10: BIDUREN

HOOFDSTUK 11: ONVERHOORDE GEBEDEN

DEEL III: VRAAGSTUKKEN IN VERBAND MET DE KERK

HOOFDSTUK 12: KERKELIJKE BIJDAGEN

I. HET MOTIEF VOOR HET GEVEN VAN BIJDAGEN

II. HET KARAKTER VAN DE BIJDAGEN

III. DE HOEVEELHEID VAN DE BIJDAGEN

IV. DE INZAMELING VAN BIJDAGEN

HOOFDSTUK 13: KERKBEZOEK

HOOFDSTUK 14: ATTESTATIES

I WAT IS EEN ATTESTATIE?

II HOE KOMT DE ATTESTATIE BIJ DE KERK WAARHEEN GEGAAN WORDT?

III. KAN EEN ATTESTATIE GEGEVEN WORDEN AAN IEMAND DIE EEN GERUIME TIJD REEDS
UIT DE GEMEENTE VERTROKKEN IS?

IV. WAAROM WORDT EEN ATTESTATIE AFGELEZEN?

V. WORDT EEN ATTESTATIE GEGEVEN AAN IEMAND DIE DE GEMEENSCHAP VAN DE KERK
OPZEGT OM NAAR EEN KERK IN EEN ANDER KERKVERBAND (N.G. KERK OF HERV. KERK) TE
GAAN?

HOOFDSTUK 15: DE C.S.V.

I. WAT IS DE C.S.V. ?

II. DE C.S.V. IS "INTERKERKELIJK"

III. HET DOEL VAN DE C.S.V.

IV. GEEN BELIJDENISGRONDSLAG

V. DE LEUZE VAN DE C.S.V.

HOOFDSTUK 16: KERK EN POLITIEK

I. DE KERK EN ZIJN ROEPING

II. WAT IS POLITIEK?

III. KERK EN POLITIEK

HOOFDSTUK 17: KERK EN OVERHEID

I. DE ROEPING VAN DE KERK TEN OPZICHTE VAN DE OVERHEID

II. DE ROEPING VAN DE OVERHEID TEN OPZICHTE VAN DE KERK

HOOFDSTUK 18: KERK EN OECUMENE

I. NOODZAAK VAN OECUMENE

II. GESCHIEDENHEID EN VERSCHIEDENHEID VAN KERKEN

III. DE WERELDRAAD VAN KERKEN

IV. DE GEREFORMEERDE OECUMENISCHE SYNODE

**DEEL IV: VRAAGSTUKKEN IN VERBAND MET HET GELOOFSLEVEN IN HET AL-
GEMEEN**

HOOFDSTUK 19: BEKERING

HOOFDSTUK 20: DANS

HOOFDSTUK 21: BEGRAFENIS OF CREMATIE

HEIDENSE BISIS VAN LIJKVERBRANDING

ARGUMENTEN TEN GUNSTE VAN LIJKVERBRANDING

WAT LEERT DE SCHRIFT ONS

HOOFDSTUK 22: SCHOONHEIDSWEDSTRIJDEN

HOOFDSTUK 23: LOTERIJ EN DOBBELEN

HOOFDSTUK 24: FILM EN BIOSCOOP

I. DIE DOEL VAN DE BIOSCOOP

II. HET LAAGSTAANDE MORELE PEIL

III. VALSE VOORSTELLINGEN

IV. VERVLAKKENDE WERKING

V. DE INVLOED VAN DE BIOSCOOP

VI. INVLOED OP DE JEUGD

VII. ONZE HOUDING TEGENOVER FILM EN BIOSCOOP

HOOFDSTUK 25: DE VERFILMING VAN DE BIJBEL

HOOFDSTUK 26: STERRENWICHELARIJ

HOOFDSTUK 27: ONZE ARBEID

HOOFDSTUK 28: WIE ZIJN ONZE VRIENDEN?

WOORD VOORAF

Uit gesprekken met velen is gebleken dat zij wel weten welke Gereformeerde standpunten ten opzichte van bepaalde vraagstukken ingenomen worden, maar niet altijd weten waarom die standpunten ingenomen worden. Dit boek tracht om op de waarom vragen antwoorden te bieden. Verschillende van deze hoofdstukken zijn als artikelen in "Die Gereformeerde Vroueblad" en "Die Kerkblad" verschenen. Voor publicatie in dit boek zijn ze echter herzien en sommige uitgebreid. Mijn hartelijke dank aan mevr. J. du Toit voor het typen van het manuscript en aan dr. F. van der Stoep voor de taalkundige herziening. Ik hoop van harte dat God de verschijning van dit boek zal zegenen het dienstbaar zal stellen aan de verdieping van het geloofsleven van Zijn kinderen.

Vereeniging **P. J. DE BRUYN**

DEEL I: VRAAGSTUKKEN IN VERBAND MET DE ERE-DIENST

HOOFDSTUK 1: DE KINDERDOOP

Terwijl de kinderdoop in de Roomse Kerk en in de meeste Protestantse Kerken als vanzelfsprekend aanvaard wordt, wordt deze de afgelopen paar eeuwen heftig door de Wederdopers en aanverwante sektes bevochten. In de jongste tijd heeft de invloedrijke Duitse theoloog, Karl Barth, wiens invloed ook in ons land al duidelijk merkbaar is, een felle bestrijding van de kinderdoop opgebouwd. De Wederdopers en Barth zeggen dat om gedoopt te worden, een mens geloof moet hebben en ook het geloof moet kunnen belijden. Daarom kunnen kindertjes niet gedoopt worden, want men weet niet of zij later zullen geloven. Ogenschijnlijk hebben deze mensen een heel sterk argument. Toch tonen zij juist door hun argumentatie dat zij het Schriftuurlijke pad helemaal bijster geraakt zijn. Want de grote reden waarom zij een zodanig ernstig bezwaar hebben tegen de kinderdoop is of omdat zij het verbond van God verkeerd interpreteren of omdat zij een helemaal onschriftuurlijke beschouwing daaromtrent hebben.

In zijn verdediging van de kinderdoop gaat onze Catechismus echter juist uit van het verbond.¹ Daardoor wordt de volle eer aan God gegeven — aan Hem die in Zijn vrijmachtig welbehagen verklaard heeft dat Hij de kinderen van de gelovigen in het genadeverbond wil opnemen. In Gen. 17 lezen wij dat God met Abraham als vader van al de gelovigen een verbond opgericht heeft. God heeft dit niet gedaan omdat Hij Abraham nodig gehad heeft, want Hij is de algenoegzame God. Maar uit vrije genade het Hij Zich tot Bondgenoot van Abraham, die omringd was van zoveel gevaren en weerloos stond in een wrede wereld, verklaard. In het verbond heeft God Zichzelf verbonden om voor Abraham een God te wezen. Dit betekende onder andere dat God zich om Christus wil al zijn zonden wil vergeven en hem het eeuwige leven wil schenken. Dit verbond heeft God bezegeld door de besnijdenis. Die moest voor Abraham het teken zijn dat hij een verbond met God had, dat God zijn God is. Aan de andere kant moest het hem wijzen op zijn plicht in dit verbond: om onvoorwaardelijk aan de bevelen van de Here gehoorzaam te zijn. Dit verbond heeft God echter niet net met Abraham alleen opgericht, maar met al zijn kinderen en dan ook niet net zijn natuurlijke kinderen, maar vooral zijn geestelijke kinderen. In Gen. 17:7 verklaart Hij: "Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw nageslacht na u in hun geslachten tot een eeuwig verbond om voor u een God te zijn en voor uw nageslacht na u." En om te tonen dat de kinderen van de gelovigen werkelijk tot het genadeverbond behoren, heeft God zelf bevolen dat zij het teken van het verbond, namelijk de besnijdenis moeten ontvangen. In Gen. 17 zegt God: "een jongen van acht dagen dan moet onder u besneden worden. . . Hen die in uw huis geboren worden, moeten zeker besneden worden. Zo moet dan Mijn verbond in uw vlees zijn als een eeuwig verbond." Hieruit is het duidelijk dat in de Oudtestamentische tijd een kindje dat uit gelovige ouders geboren werd, een verbondskind was en ook het teken van het verbond in de besnijdenis ontving. Het kind heeft dus in die tijd het verbondsteken ontvangen nog voordat hijzelf in staat was om zijn geloof te belijden, met andere woorden voordat hij kon voldoen aan het vereiste wat door de Wederdopers en Karl Barth gesteld wordt.

¹ Heid. Cat. antw. 74.

Als een kind nu in de Oude Bedeling al in het verbond van God inbegrepen was en het teken van het verbond ontvangen heeft, hoeveel te meer geldt het niet voor de Nieuwe Bedeling die toch zoveel rijker dan de Oude Bedeling is! Trouwens, als een kind van gelovige ouders in de Nieuwe Bedeling niet in het verbond begrepen is en geen recht heeft op het verbondsteken, betekent het dat wij met de komst van Christus geestelijk armer geworden zijn, en het is toch dwaas om zelfs maar aan zo iets te denken.

Bovendien moeten wij onthouden dat er maar net één genadeverbond is en dat dit slechts twee bedelingen heeft, een oude en een nieuwe. Dit verbond is wel met Abraham opgericht—daarom wordt hij genoemd de vader van alle gelovigen—maar toch vindt het zijn kracht en bestaansrecht in Jezus Christus die het Hoofd van dit genadeverbond is. En als het genadeverbond in beide bedelingen één is en ook maar één Hoofd heeft en de kinderen van de gelovigen in de Oude Bedeling tot het verbond behoorden en de besnijdenis als teken van het verbond ontvingen, dan is het toch vanzelfsprekend dat zij in de nieuwe en rijkere bedeling ook tot het verbond behoren en de doop als teken van het verbond moeten ontvangen. Hierbij komt nog dat het Nieuwe Testament zelf getuigt dat kinderen van gelovige ouders tot het verbond behoren zodat de verbondsbelofte hen ook toekomt. Als Petrus op Pinksterdag preekt (Hand. 2) en zich richt tot het verbondsvolk van Israël, dan zegt hij: "Want de belofte (van het verbond) komt aan u toe *en uw kinderen*". En als de kinderen nu wel tot het verbond behoren en de verbondsbelofte voor hen niet minder geldt dan voor de volwassenen (zoals onze Catechismus zegt), waarom kunnen zij dan niet net als de volwassenen die tot het verbond behoren, gedoopt worden? Naast deze verbondsopvatting als reden voor de kinderdoop, zijn er echter nog andere redenen die ook op één of andere wijze in verband staan met het verbond. Eén van de redenen is dat er in het Nieuwe Testament van minstens vijf personen verklaard wordt dat zij *samen met hun huizen gedoopt zijn*. (Hand. 10:2, 47; Hand. 16:14, 15; Hand. 16:30-34; Hand. 18:8; 1 Kor. 1:16.) Bij die aanvoering van dit argument komen de Wederdopers direct en zeggen dat er nergens gezegd wordt dat er kinderen bij waren. Dit is wel waar, maar de andere kant van de zaak is dat er ook niet gezegd wordt dat er geen kinderen waren. En bovendien is het zelfs meer waarschijnlijk dat er wel kinderen bij geweest zijn, want in het gewone taalgebruik van die tijd was het toch zo dat als van een man en zijn huis gesproken wordt, de kinderen daarbij ingesloten waren. Verder, dat *vijf* keer gesproken wordt van een persoon en zijn of haar huis en dan aan te nemen dat er juist in niet één van die huizen kinderen waren, lijkt heel onwaarschijnlijk. Een verder argument voor de kinderdoop is het feit — wat ook in onze Catechismus beklemtoond wordt — dat de besnijdenis overgegaan is in de doop. In Kol. 2:11, 12 schrijft Paulus aan de Colossen dat zij in Christus besneden zijn *met '« besnijdenis die niet met handen verricht is, omdat zij samen met Hem begraven zijn in de doop*. Zo wil hij dus eigenlijk zeggen dat de doop de nieuwe besnijdenis is. Het ene teken van het verbond is overgegaan in het andere. Als de doop nu gekomen is in de plaats van de besnijdenis en de besnijdenis aan kleine kindertjes bediend werd, dan is het vanzelfsprekend dat de doop ook aan kleine kindertjes bediend moet worden. Het laatste argument waarop we willen wijzen, vinden we in de woorden van Christus: "Laat de kinderen tot Mij komen en verhinder hen niet, want aan *zulken* behoort het koninkrijk van God" (Mark. 10:14). Christus zegt deze woorden niet van alle kinderen zonder uitzondering, maar van die bepaalde kinderen (zulken) die door hun moeders naar Hem gebracht zijn om door Hem gezegend te worden. Deze moeders waren dus gelovige moeders. Zij geloofden in Jezus en daarom wilden zij hun kinderen door Hem laten zegenen. Tegen *zulke* kinderen, of liever, aan de kinderen van *zulke* ouders, zegt Jezus, behoort het koninkrijk van God. Als het koninkrijk van God nu aan hen behoort, hoe durven wij de doop als teken van dat koninkrijk aan hen te weigeren? Zij zijn verbondskinderen en moeten daarom het teken van het verbond en het koninkrijk van God ontvangen. Wij handhaven dus de kinderdoop omdat wij ervan overtuigd zijn dat deze in overeenstemming is met het Woord van God.

HOOFDSTUK 2: ONDERDOMPELING EN BESPRENKELING

Als Gereformeerden aanvaardden wij zowel de onderdompeling als de besprenkeling als wijze waarop de doop bediend kan worden. Dit blijkt eruit dat beide vormen van doopsbediening goedkeurend in ons doopformulier genoemd worden als er gezegd wordt: "Dat wordt ons geleerd door de indompeling in en besprenkeling met het water, waardoor aan ons de onreinheid van onze zielen aangeduid wordt." Het verschil met de Wederdopers en de mensen zie zoals zij denken, ligt erin dat zij zeggen dat de doop *alleen* door onderdompeling kan geschieden, terwijl wij beweren dat deze deur onderdompeling *of* besprenkeling kan geschieden. Nu is het ongetwijfeld waar dat de onderdompeling de inhoud waarvan de doop een teken en zegel is, namelijk de afwassing van de zonden door het bloed van Christus, duidelijker laat uitkomen dan de besprenkeling. Toch moeten wij daarvan geen beginselzaak maken en wel om de volgende redenen:

1. Het is niet het water wat onze zonden afwast, maar het bloed van Christus alleen. Het water is alleen maar een *teken* en *zegel* wat heen wijst naar het bloed van Christus. Of er dus veel water of een bietje water gebruikt wordt, doet eigenlijk niet ter zake. In de Oudtestamentische tijd werd de hele mens ook niet besneden, maar slechts een klein deeltje van het lichaam.

2. De geestelijke weldaad die door de doop afgebeeld wordt, wordt niet slechts een *afwassing* van de zonden genoemd, maar ook een *besprenkeling* met rein water en met het bloed van Christus. Zo lezen wij in Ezech. 36:25: "Dan zal Ik schoon water *op jullie gieten*, zodat jullie rein kunnen worden; van al jullie onreinheden en van al jullie drekgoden zal Ik jullie reinigen." En de schrijver van de Hebreeënbrief zegt dat de gelovigen van het Nieuwe Testament gekomen zijn tot "het bloed van *besprenkeling* wat van betere dingen spreekt dan Abel" (Hebr. 12:24). Petrus spreekt ook van de gelovigen als "uitverkorenen volgens de voorkennis van God de Vader, in de heiligmaking van de Geest tot gehoorzaamheid en *besprenkeling* met het bloed van Christus" (1 Petr. 1:2).

3. Hoewel de doop aanvankelijk door onderdompeling bediend werd, vinden wij reeds in de vroegste tijden gevallen van besprenkeling, bijvoorbeeld bij gebrek aan water of als deze aan zieken op hun bedden bediend werd. Toen werd het al als geoorloofd beschouwd.

In de Didaché¹ of de leer van de twaalf apostelen, geschreven aan het einde van de eerste eeuw, lezen wij het voorschrift: Doop in de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest in levend water. . . Als je dat niet hebt, giet dan driemaal water op het hoofd uit in de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.² De Christelijke kerk heeft er ook nooit aan gedacht om de doop die door besprenkeling bediend is, als ongelukkig te beschouwen. De Wederdopers beschouwen deze echter als zodanig. Daarom dopen zij personen die tevoren door besprenkeling gedoopt zijn weer als diegene tot hun gelederen toetreedt. Om deze gemelde redenen rekenen wij dat de doop ook door besprenkeling kan geschieden. Toch is het nodig om de aandacht erop te vestigen dat, ook wanneer de doop door besprenkeling geschiedt, er zeker niet zo weinig water gebruikt moet worden dat het hele idee en de symboliek van afwassing verloren gaan.

1 Aanhalingen uit andere talen is in dit boek meestal vertaald weergegeven en al dergelijke vertalingen zijn deur mijzelf gedaan. 2 A. D. R. Polman: Onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis II, Franeker, s.j. bl. 22. 8

HOOFDSTUK 3: DOOPZONDAGEN

Onder Doopzondagen worden de bepaalde zondagen verstaan waarop de doop bediend wordt. Gewoonlijk is er bij de kerken die de praktijk van doopzondagen ingevoerd hebben, maar één zodanige zondag per maand. Op de andere zondagen wordt in de regel geen doop bediend. Als gevolg van de instelling van deze doopzondagen wordt de bediening van de doop veel vertraagd. Want als een kind bijvoorbeeld op zo'n tijd geboren is dat het net te laat is om het op de doopzondag van de betrokken maand te dopen, beteken het dat er een volle maand gewacht moet worden voor het gedoopt kan worden. En als er bij de doopzondag van de volgende maand een wettige verhindering komt wegens ziekte of anderszins, zodat het dan ook niet gedoopt kan worden, moet er maar nog een maand gewacht worden. Zo wordt de bediening van de doop geweldig vertraagd. Toch mag dat niet zo zijn. Het was altijd het standpunt van de oude Gereformeerde vaders dat de doop zo gauw als enigszins mogelijk bediend moet worden. Guido de Bres, de opsteller van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, voelde de zaak zo ernstig aan dat hij zijn kind liet dopen het op dezelfde dag waarop het geboren werd — en dat beslist niet vanwege het Roomse bijgeloof dat een kind wat ongedoopt sterft niet zalig wordt (vgl. Dordtse eerregels I, 17); integendeel, hij stierf aan de galg vanwege zijn strijd tegen de Roomse Kerk voor de Gereformeerde waarheden. Samen met hem belijden wij dan ook dat verbondskinderen gedoopt moeten worden "kort nadat zij geboren zijn" (N.G.B. art. xxxiv). En waar de praktijk van Doopzondagen ingevoerd wordt, wordt gehandeld in strijd met deze belijdenis. De redenen waarom de kinderen van de gelovigen zo snel mogelijk gedoopt moeten worden, zijn de volgende: 1. De doop is boven alles een *zaak tussen God en het kind*. God wil Zijn heerlijke verbondsbloefes aan Zijn verbondskind verzegelen. Vanzelfsprekend wil God dit zo snel mogelijk doen. Zo heeft Abraham immers de bediening van het verbondsteken verstaan, want toen God aan hem de opdracht gaf om hen te besnijden die in zijn huis waren, heeft hij dat *op dezelfde dag waarop God dit aan hem gezegd heeft, gedaan* (Gen. 17). Maar door de instelling van doopzondagen wordt geregeld dat God moet wachten tot het volgens menselijk gebruik geschikt is om Zijn verbondsbloefes aan Zijn verbondskind te verzegelen. Niet de tijd die God verkiest is hier doorslaggevend, maar de tijd wat die de mens verkiest. Zo wordt God gebonden aan menselijke regelingen. Hier wordt de mens groot gemaakt en God klein, want God moet wachten op de mens met zijn regelingen en besluiten. 2. Het verbondskind wat van God ontvangen is, moet *uit dankbaarheid* weer zo gauw als mogelijk door de ouders aan God toegewijd worden door de doop. De doopzondagen zijn voor de ouders die dit werkelijk willen doen, een verhindering. 3. Dat het onnodige nalaten van de bediening van het verbondsteken voor de Here werkelijk een gruwel is, zien we duidelijk uit de geschiedenis van Mozes. In Ex. 4:24-26 lezen we het volgende: "En op weg in de herberg, kwam de Here hem (Mozes) tegen en wilde hem doden. Toen nam Sippora een scherpe steen en sneed de voorhuid van haar zoon af en gooide die op zijn voeten en zei: Waarlijk, jij bent voor mij een bloedbruidegom. En Hij liet hem staan. Toen zei zij: Bloedbruidegom! — met het oog op de besnijdenis." Mozes was op weg naar Egypte om op bevel van de Here Israël te gaan verlossen. Toch komt de Here hem hier nu tegen om hem te doden. Waarom? Wil Hij Israël niet meer verlossen? Nee, omdat Mozes nalatig was om zijn zoon (waarschijnlijk Eliëzer) te besnijden en zo het verbond van God aan het kind te verzegelen. Waarschijnlijk is de besnijdenis nagelaten op aandrang van Sippora. Zij beiden wisten echter goed dat zij door deze nalatigheid het gebod van de Here overtraden, want toen de Here Mozes tegenkwam om hem te doden, besneed Sippora spontaan, zonder dat zij dit door iemand aangezegd was, haar zoon. Zij wist precies wat de reden voor di toorn van de Here was. En nadat zij de zoon besneden had, liet de Here Mozes gaan, want aan Zijn eis was toen voldaan. Hier toont de Here dat Hij liever Mozes doodde en Zijn kerk niet verlost, dan om toe te laten dat Zijn verbond verder ontheiligd wordt vanwege de verwaarlozing van de bediening van het verbondsteken, de besnijdenis. Omdat de doop nou volgens Kol. 2:11 en 12 in de plaats van de besnijdenis gekomen is, kunnen wij zeker ook zeggen dat het oordeel van God wat rustte op de nalatigheid van de besnijdenis, ook rust op nalatigheid bij de doop. Als de doop van kinderen dan een of meer zondagen waarop zij gedoopt konden zijn, vanwege een kerkelijke regeling nagelaten wordt, dan is zo'n regeling de oorzaak dat de toorn van God op de betrokken ouders rust

zoals die op Mozes rustte. Uit het voorgaande kan gezien worden dat de doop zo gauw als mogelijk bediend moet worden. Daarom is naar onze overtuiging zo'n kerkelijke regel zoals die van de Doopzondagen waardoor vertraging van de doopbediening in de hand gewerkt wordt, verkeerd; integendeel, de ouders moeten gedurig opgewekt worden om hun kinderen zo spoedig mogelijk te laten dopen. Daarom bepaalt art. 56 van onze Kerkorde ook: "Het Verbond van God moet aan de kinderen van de Christenen verzegeld worden *zo spoedig als de bediening kan plaatsvinden*, en dit in de openbare samenkomst wanneer het Woord van God gepredikt wordt."

HOOFDSTUK 4: HET AVONDMAAL

Ten opzichte van de viering van het heilig Avondmaal is het onze overtuiging dat dit moet geschieden met een beker en niet met kelkjes en verder moet het plaatsvinden aan een tafel en niet in de banken. Deze standpunten willen we nu onderzoeken in het licht van Schrift en belijdenis.

A. BEKER OF KELKJES

Het is in de Nederduits. Gereformeerde. Kerk gebruikelijk dat het Avondmaal hoofdzakelijk met kelkjes bediend wordt en niet met een gemeenschappelijke beker. De redenen hiervoor zet dr. Jac. J. Müller als volgt uiteen: "Het is om praktische redenen dat de kerken al gaande de aparte kelkjes ingevoerd hebben in plaats van de gemeenschappelijke beker. De bezwaren tegen de ene beker die rondgaat en waaruit allen drinken, waren vooral tweërlei: Eerst was er iets onkies en hinderlijks in om bij de heilige tafel iets te doen wat gemeenteleden nooit anders in hun huizen zouden doen, nl. om uit dezelfde beker te drinken waaraan anderen hun lippen gezet hebben; ten tweede waren er overwegingen van hygiënische aard, nl. de mogelijkheid van het overdragen van besmettelijke ziektes op deze wijze. Gedachten van bovengenoemde aard verstoren de kalme van de ziel van de avondmaalganger en trekken de aandacht af van de geestelijke verrichtingen en hun betekenis."¹

¹ In U Lig, Bloemfontein, 1957, bl. 66. ² Ibid. bl. 66. ³ Handelingen van de Algemene Synode van die Geref. Kerk 1930, bl. 49.

Dr. Müller zegt verder dat niet de beker het door Christus ingestelde teken van Zijn kruisdood is, maar de wijn als gewis teken van het bloed van Christus. "Het zal daarom niet veel uitmaken op welke wijze wij de wijn drinken, zolang wij de wijn gelovig ontvangen en gebruiken als teken en zegel voor ons geloven van het kruisoffer van Jezus tot vergeving van zonden."² Deze redenen zijn in ons oog niet sterk genoeg om de invoering van kelkjes te rechtvaardigen. Want — om met het laatste argument te beginnen — het is wel zo dat de *wijn het* teken en zegel van het bloed van Christus is, maar dit betekent beslist niet — zoals dr. Müller zegt — dat het nu niet meer uitmaakt maak op welke wijze de wijn gedronken wordt. Zo'n uitspraak achten wij in strijd met onze belijdenis waarin uitdrukkelijk op grond van de Schrift verklaard wordt dat wij God "op geen andere manier mogen vereren dan Hij in Zijn Woord bevolen heeft" (antw. 96 Heid. Kat. Vgl. Lev. 10:1-3). En aangezien Christus het Avondmaal met een beker ingesteld heeft, zijn wij aan een beker gebonden. Al wat van ons gevraagd wordt, is onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan het Woord van de Here. Ook de argumenten dat het gebruik van de gemeenschappelijke beker onkies is en dat besmettelijke ziektes daardoor overgedragen worden, kunnen niet aanvaard worden. Want met deze argumenten komt men onbetwistbaar te staan voor de vraag: Heeft Christus toen Hij het Avondmaal met een beker instelde misschien vergeten en er niet aan gedacht dat het onkies is en dat besmettelijke ziektes daardoor overgedragen kunnen worden? Als wij zeggen dat Hij wel vergeten heeft, dan randen wij de Godheid van Christus aan. Als wij echter zeggen dat Hij het niet vergeten is en de gevaren die aan het gemeenschappelijke gebruik van de beker verbonden zijn, beseft, dan moeten wij geloven dat Hij die het Avondmaal zo ingesteld heeft, ons ook met Zijn almacht van de gevaren die aan zo'n wijze van Avondmaalsviering verbonden zijn, zal bewaren en beschermen. Wij kunnen dus niet anders zeggen dat deze laatste argumenten ten gunste van aparte kelkjes geheel of gedeeltelijk "voortkomen uit een geest van ongeloof."³ Door de bediening van het Avondmaal met kelkjes wordt de eenheid van de gelovigen in Christus niet zo sterk beklemtoond als wanneer het gebeurd met een gemeenschappelijke beker. Op deze eenheid van de gelovigen in Christus wordt in ons Avondmaalformulier sterke nadruk gelegd als er gezegd wordt: "Want zoals uit vele graankorrels een meel gemalen en een brood gebakken wordt, en uit veel druiven korrels, als deze geperst worden, één wijn en drank vloeit, en tot één vermeng worden, net zo zullen wij allen die door het waarachtige geloof in Christus ingelijfd, door broederlijke liefde om Christus onze lieve Zaligmakers wil, die ons tevoren zo uitnemend liefgehad heeft, allen samen één lichaam zijn, en dit niet alleen met woorden, maar ook met de daad aan elkaar bewijzen." In het licht van deze eenheid in Christus, die ook in het Avondmaal duidelijk naar voren moet komen, heeft de Synode van de Gereformeerde Kerk als volgt geoordeeld: "De invoering van aparte kelkjes maakt het Avondmaal een

individualistische zaak. En individualisme is in strijd met het karakter van het Avondmaal zelf. Daarmee wordt niet beweerd dat bij zo'n individualistisch gebruik van het Avondmaal het Sacrament zijn werking niet kan doen. Maar dan blijft dit het sacrament van de enkele gelovige, van het individu, en het wordt geen Sacrament van de gemeente. Het wezen, de eenheid, de samenhang van de gemeente komt bij de individualistische viering niet tot zijn recht. Pas als de gelovigen samen aan één tafel zitten, als zij eten van hetzelfde brood, en drinken uit dezelfde drinkbeker, komt daarin symbolisch de eenheid van het Lichaam van de Here uit." En door deze individualistische viering met aparte kelkjes wordt "de geest van liefdeloosheid in individualisme, die vijanden zijn van de gemeente van Christus, in de hand (ge)werkt."¹ Positief kunnen wij zeggen dat het onze overtuiging is dat het Avondmaal met een gemeenschappelijke beker gevierd moet worden omdat Christus het met een beker ingesteld heeft en gezegd het dat allen eruit moeten drinken. In Matt. 26:27 lezen we: "Toen nam Hij de beker, en nadat Hij gedankt had, gaf hij deze aan hen en zei: Drinkt allen daaruit" (Vgl. Mark. 14:23).

¹ Ibid. bl. 49. ² Commentaar op het Nieuwe Testament — Mattheüs, Kampen, 1954, bl. 349 ³ Die Evangelie volgens Markus, Pretoria, 1948, bl. 351, 352.

Van deze laatste woorden: "Drinkt allen daaruit" zegt dr. F. W. Grosheide: *Pantes* (Grieks woord voor *allemaal* — P.J.d.B.) staat met nadruk achteraan. Jezus wil dus bepalen dat zij *allemaal* uit dezelfde beker zullen drinken. Daardoor wordt gemeenschap onder elkaar uitgedrukt.²

In verband met Markus 14:23 waar staat dat allemaal uit dezelfde beker gedronken hebben, zegt dr. E. P. Groenewald: "Nadat allemaal van het brood gegeten hadden, nam Jezus de beker van dankzegging op. . . sprak het dankgebed uit en gaf de beker aan de discipelen met het uitdrukkelijke bevel dat allemaal daaruit moesten drinken. De deelname aan dezelfde maaltijd en het eten van hetzelfde brood bindt de tafelgenoten samen tot een hechte gemeenschap. Doordat zij aan dezelfde beker deel krijgen, wordt de eenheidsband nog hechter. . . De discipelen (worden) door de ene beker als het ware tot een familie van Christus, vgl. 3:25; d.i. tot een nieuw volk van God wat met de Here en met elkaar in de nauwste gemeenschap verkeert."³ Om bovengenoemde redenen en vooral omdat Christus het Avondmaal met een beker bediende en daarbij gezegd heeft: "Drinkt allen daaruit," achten wij het een gebiedende eis dat het Avondmaal met de gemeenschappelijke beker bediend moet worden. De vraag mag nu echter gesteld worden of het geen afwijking is als het Avondmaal met meer dan één *beker* bediend wordt. Hierop moeten wij antwoorden dat het zeker altijd ideaal moet blijven om het Avondmaal met één beker te bedienen en waar het ook enigszins praktisch mogelijk is, moet het zo geschieden. Toch, al wordt het ook met meer dan één beker bediend, dan is het al helemaal anders gesteld dan met de kelkjes, omdat er dan van een individualistisch Avondmaalsviering geen sprake is. Het feit dat ik de beker van de persoon naast mij ontvang, daaruit drink en deze weer aan de persoon aan mijn andere zijde geef, toont dat wij in Christus aan elkaar verbonden zijn en door één geloof tot een eenheid samen verbonden

AAN EEN TAFEL OF IN DE BANKEN

De bediening van het Avondmaal in de banken heeft — voor zover bekend — in Zuid-Afrika de eerste keer plaatsgevonden in de N.G. Kerk van Riversdal in januari 1888. Daartegen kwamen ernstige bezwaren op, maar geleidelijk vond het bij steeds meer en meer kerken ingang zodat het vandaag feitelijk algemeen gebruik in de N.G. Kerk is. Tegen dit gebruik kunnen er vooral twee belangrijke bezwaren ingebracht worden. Het eerste is dat het idee van de *maaltijd* daardoor verloren gaat en het tweede is dat er geen *behoorlijk toezicht* gehouden kan worden dat degene die niet aan het Avondmaal mag, het inderdaad niet gebruikt. Wat het *eerste bezwaar* betreft, kan gezegd worden dat Christus het Avondmaal aan een tafel ingesteld heeft en wel in de vorm van een maaltijd waarbij brood gegeten en wijn gedronken wordt (Matt. 26:26-28). Daarover kan niet de minste twijfel bestaan. Dr. H. Bavinck beklemtoont het ook dat de plaats waar en de tijd waarin het Avondmaal ingesteld en in de oude tijd gevierd is, duidelijk laat uitkomen dat het een wezenlijke maaltijd is.¹ Nu moeten wij in gedachten houden dat het samen eten

aan dezelfde tafel, vooral in de oude tijd, een teken van bijzondere verbondenheid van de disgenoten aan elkaar was. Daarom schrijft Paulus ook aan de Corinthiërs: "Maar nu schrijf ik aan jullie om niet om te gaan met iemand die, al staat hij als een broeder bekend, een hoereerder is of een gierigaard of een afgodendienaar of een kwaadspreker of een dronkaard of een rover; *met zo iemand moeten jullie zelfs niet samen eten*" (I Kor. 5:11). Het samen eten met zo'n persoon zou een verbondenheid aan hem en derhalve een mate van goedkeuring van zijn zonden betekenen. Dit laat ons de grote betekenis van het Avondmaal als maaltijd verstaan. Door samen aan te zitten aan dezelfde tafel en samen brood te eten en wijn te drinken, wordt geopenbaard dat de gelovige die dit doen in de gemeenschap van de heiligen innig aan elkaar verbonden zijn. En dit karakter van het Avondmaal gaat verloren als er niet meer samen aan dezelfde tafel aangezeten wordt.

1 Gereformeerde Dogmatiek IV, Kampen, 1930, par. 543, bl. 540. 2 De Gereformeerde kerken onder het kruis in Zuid-Afrika, H.A.U.M. Kaapstad/Pretoria, 1956, bl. 123, 124. 3 Ned. Geref. Theologisch Tijdschrift, december 1962, bl. 52. 4 Dr. J. A. S. Oberholster, a.w. bl. 124. 5 Kerkorde, Geref. Kerk in S.A., art. 62.

Nu is er wel door dr. J.A.S. Oberholster² en onlangs ook door Prof. H. D. A. du Toit³ beweerd dat het idee van een maaltijd niet verloren gaat als het Avondmaal in de banken bediend wordt, omdat de *tafel* niet helemaal uit de kerk weggenomen is. Wat dit betreft is het nog net zoals voorheen. "Het enige verschil was dat in plaats ervan dat de avondmaalgangers net in een rij rondom de tafel aangezeten hebben, zij op hun plaatsen in de banken bleven zitten. Met andere woorden het waren net meer rijen achter elkaar rondom de tafel."⁴ Deze redenering gaat echter niet op. Trouwens, als mensen voor een maaltijd aan een tafel aanzitten, gaan ze toch niet in verschillende rijen achter elkaar rondom de tafel zitten, maar slechts in één rij en als er voor sommigen geen plaats is, wachten zij tot de ander klaar is en dan gaan zij aan tafel. Hetzelfde geldt ook voor het Avondmaal. Als dit waarlijk zijn maaltijd-karakter wil behouden — wat noodzakelijk is — dan moeten allen aan de tafel komen aanzitten. Bovendien, als het Avondmaal in de banken genuttigd wordt, verliest de tafel ook zijn zin en betekenis en kan deze maar weggenomen worden. Het gevaar is dat als men ook van "de uitwendige ceremonies die in het Woord van God voorgeschreven zijn"⁵ begint af te wijken, men steeds verder van het Woord kan wegdwalen. Dat dit gevaar niet denkbeeldig is, blijkt uit wat prof. H. D. A. du Toit verklaarde. Hij zei: "Een andere afbuiging is de nieuwigheid dat een klein presenteerblad met brood en wijn voor elke zitplaats aan de bank vastgemaakt wordt, zodat de tafel als het ware reeds gedekt is en de communicant later zichzelf helpt. Graag wil ik hiertegen ten sterkste waarschuwen, want dan gaan we al verder weg van de tafelgedachte. Het wordt al makkelijker. Later zullen wij de tekens maar thuis gebruiken."¹ Het *tweede bezwaar* tegen de Avonmaalbediening in de banken, nl. dat geen behoorlijk toezicht gehouden kan worden, spreekt eigenlijk vanzelf. Als allen in de banken blijven zitten — vooral in grote kerken — is het veel gemakkelijker voor iemand die niet het recht heeft om Avondmaal te gebruiken om dit wel te doen, zonder dat hij of zij door de ambtsdragers opgemerkt wordt. Zo iets kan niet gebeuren als iedereen moet opstaan om aan tafel te gaan. En dat het geen geringe zaak is als een persoon die niet daartoe gerechtigd is wel het Avondmaal gebruikt, blijkt uit onze belijdenis waarin verklaard wordt dat zo het verbond van God ontheiligd wordt en de toorn van God over de ganse gemeente verwekt wordt (Heid. Kat. antw. 82). Het opstaan uit de banken en gaan naar de Avondmaalstafel achten wijs verder ook wenselijk omdat de deelname aan het Avondmaal daardoor des te meer het karakter verkrijgt van een positieve belijdenisdaad. Door deel te nemen aan de viering van het Avondmaal, verklaar ik — volgens het Avondmaalsformulier — dat ik een doemwaardig mens ben die midden in de dood ligt vanwege mijn zonde, maar ook dat ik mijn hele zaligheid en verlossing buiten mijzelf in Jezus Christus zoek. Door op te staan en naar de Avondmaalstafel te gaan, wordt deze belijdenis des te meer beklemtoond en onderstreept. Samenvattend kunnen we dus zeggen dat wij dit veel meer in overeenstemming met Schrift en belijdenis achten wanneer het Avondmaal met een beker en aan een tafel bediend wordt, dan wanneer het met kelkjes in de banken bediend wordt.

1 A.w. bl. 53. 1 4

HOOFDSTUK 5: ILLUSTRATIES IN DE PREDIKING

Dat het geoorloofd is om concrete illustraties in de prediking van het Woord aan te wenden met het doel om de waarheid die verkondigd wordt des te duidelijker en overtuigender voor te stellen en het een des te levendiger indruk te laten maken op de geest van de hoorders, hoeft niet in het minste betwijfeld te worden. In de Schrift vinden we dat dit herhaaldelijk gedaan is door Mozes, de dichters en profeten, door Jezus zelf en ook door de apostelen. In zijn boek: "Het exempel in de prediking",¹ heeft dr. Ph. J. Huijser dit duidelijk aangetoond. Enkele voorbeelden uit de Schrift kunnen het bevestigen. Als Mozes een illustratie wil geven van Gods bewarende trouw en goedheid, verwijst hij naar de geschiedenis van Bileam (Deut. 23:5). De Spreukendichter illustreert zijn prediking over de luiaard door te verwijzen naar de mier van wie de luiaard wijsheid moet gaan leren (Spr. 6:6-9). Als Christus leert dat de gelovige zich niet moet kwellen over voedsel en kleding, verwijst Hij naar de vogels van de hemel en de lelies van het veld (Matt. 6:25-34). Jezus illustreert Zijn prediking ook door te verwijzen naar actuele gebeurtenissen die in de tijd van Zijn omwandeling plaatsvonden. Om aan zijn toehoorders te tonen dat zij zich zonder uitstel moeten bekeren, verwijst Hij naar de toren van Siloam die omviel en achttien mensen doodde (Luk. 13:1-5). Paulus illustreert zijn prediking over de verhouding tussen Christus en de gelovigen met een verwijzing naar de verhouding tussen het hoofd en de verschillende leden van het lichaam (I Kor. 12:12-31).

¹ Groningen, 1952. ² De Dienst der Prediking, Kampen, 1955, bl. 109, 166. Vgl. ook dr. T. Hoekstra: Gereformeerde Homiletiek, Wageningen, s.j. bl. 416. ³ Dr. Ph. J. Huijser, a.w. bl. 96. ⁴ A.w. bl. 166, 167. ⁵ Hoe vindt u dat er gepreekt moet worden? Zwolle, 1959, bl. 57, 63.

Hieruit is het duidelijk dat de aanwending van illustraties in de prediking helemaal geoorloofd is. Dit is ook die gedachte van dr. K. Dijk. Hij is van overtuiging dat een voorbeeld, een greep uit het leven, een verwijzing naar de ervaring kan en mag dienen om het gesprokene toe te lichten. . . In de toepassing mag zeer zeker gebruik gemaakt worden van wat het leven van Gods volk aan ervaring biedt. . . Hierin ligt ook de waarde van het *illustratieve* element, waarmee echter voorzichtig omgegaan moet worden.²

Zaken worden echter anders als dit illustratieve element in de prediking geen *dienst be-toont*, maar *overheerst* en wel zodanig dat de hele preek of het grootste gedeelte ervan niets anders is dan een samenflansen van allerlei verhaaltjes, zodat de hoorders niet onder de indruk van het Woord komen, maar van de verbluffende illustreertechniek³ van de prediker. Daarom waarschuwt dr. Dijk ook dat met het illustratieve element in de prediking voorzichtig omgegaan moet worden. Hij zegt: De voorzichtigheid komt hierin uit dat de prediker zijn preek niet vol stopt met allerlei verhaaltjes en anekdotes. . . De preek is geen film en geen krant en de overvloed van zulke sensationele aantrekkelijkheden ver-raad gewoonlijk diepe armoede aan inzicht in de Schrift en aan kennis van het geestelijke leven; hoe meer versjes van oude en nieuwe dichters en hoe meer illustraties, ook uit het eigen pastorale leven. . . des te armer en poverder en schraller is de prediking die in het Woord van God voldoende stof vindt om aan de gemeente de boodschap van de Geest te brengen.⁴ Wij kunnen ook ten volle beamen wat de Nederlandse theoloog en dichter, Okke Jager, zegt: Als een preek van verhaaltjes aan elkaar hangt, is het geen preek meer. . . Als wij de leegte van de preek met aardige verhaaltjes wil bedekken, wordt ons amen 'n vloek.⁵ Door vele predikers in de moderne tijd worden deze verhaaltjes en anekdotes gebruikt als prikkelmiddel om meer belangstelling op te wekken in de verkondiging van het *Woord*. Toch wordt in dit doel geenszins geslaagd. Dit wordt duidelijk aangetoond door dr. B. A. Müller als hij zegt: "Een grote verscheidenheid van retorische, psychologische, pedagogische en liturgische hulpmiddelen worden ingeroepen om de verveling rondom de kansel te verdrijven. Allerlei kunsttoertjes, anekdotes, plastische beelden, enz., worden in de prediking gebruikt om de aandacht te trekken. Zo wordt de preek, en dikwijls de hele eredienst, een potpourri van allerlei onsamenvangende elementen zodat de prediking in de smaak van zovelen mogelijk kan vallen. Het Woord doordringt en "kerstent", niet de nieuwe elementen, maar wordt één van de bijkomende elementen van de potpourri. Al deze middelen dienen als substituut voor een prediking die er niet in geslaagd is om een ontmoeting tussen het levende Woord en de werkelijke situatie te bewerken. Dit biedt echter geen echte oplossing en vertoont daarom geen blijvende werking. De actualiteit van het Woord gaat verloren te midden van allerlei prik-

kelmiddelen en de verveling rondom de Woordverkondiging duurt voort."¹ Ook om principiële redenen zijn zulke illustraties die ontaarden in het vertellen van allerlei anekdotes en verhaaltjes, te veroordelen. In II Tim. 4:2-4 lezen wij: "Verkondig het Woord; houd aan tijdig en ontijdig; weerleg, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid en lering; want er zal een tijd zijn wanneer zij de gezonde leer niet zullen verdragen, maar omdat zij in hun gehoor gestreeld willen zijn, voor zich een menigte leraars zullen verzamelen volgens hun eigen begeerlijkheden, en het oor zullen afkeren van de waarheid en zich zullen wenden tot fabels."

¹ Het levende Woord aan de mens van het heden, Zaandijk, 1961, bl. 225. ² Dr. C. Bouma: K. V. der H. S.: I, II Tim. en Titus, Fil., Kampen, 1953, bl. 173. ³ Ibid. bl. 173. ⁴ Dr. Ph. J. Huijser, a.w. bl. 71. ⁵ A.w. bl. 96.

Het is duidelijk dat de verkondiging van het Woord en het vertellen van fabels hier tegenover elkaar gesteld worden en wel zo dat eerstgenoemde aangemoedigd en laatstgenoemde veroordeeld wordt. Deze fabels maken hun verschijning wanneer deformatie in de kerk binnenkomt. Want Paulus zegt dat zij te voorschijn zullen komen wanneer de mensen de gezonde leer niet meer zullen verdragen, maar in hun gehoor gestreeld Willen zijn. De leraars waarnaar Paulus verwijst, zullen dan het Woord van God in mindere of meerdere mate loslaten om bevrediging te geven aan het subjectieve gevoel van de hoorders.²

De fabels die Paulus hier in gedachten gehad heeft, moesten ongetwijfeld hetzelfde type fabels geweest zijn als die er in zijn eigen tijd bestonden (Vgl. I Tim. 1:4; 4:1; Tit. 1:14). Destijds waren er Joodse fabels en fantasieën over de heilige geschiedenis van het Oude Testament³ waarin de geschiedkundige feiten van het Oude Testament door de wonderlijkste speculaties overwoekerd en weggefantaseerd zijn.⁴ Met andere woorden: het zijn verhalen waarin slechts aangehaakt wordt bij één of andere Schriftwaarheid, maar daarna gaat de prediker zijn eigen verhaal in verband met de Schriftwaarheid ontwikkelen. Zulk type fabels zou, volgens de apostel, hun verschijning maken bij een deformatie in de kerk als de gezonde leer niet meer verdragen zal worden.

De waarheid van dit woord van de apostel is ook door de geschiedenis bevestigd. Toen de Roomse Kerk zijn diepste deformatiepunt bereikt had gedurende de twaalfde en dertiende eeuw, zijn in de prediking ook de verschrikkelijkste fabels en verhalen verteld. Dr. Huijser zegt Van de predikers van destijds het volgende: Zij hebben met de illustratie *homiletische goocheltoeren* verricht, de volksmassa perplex, met een open mond laten staan en luisteren, en hebben aan de sensatiehonger een feestmaal van de meest zonderlinge en frappante verhalen voorgezet.⁵ In onze eigen tijd vinden we nu dat fabels en verhalen van soortgelijk type als die Paulus veroordeelde, hun verschijning op bepaalde kansels maken. De preek bestaat niet uit een *verklaring* en *toepassing* van het Woord, maar in het Woord word slechts een *aanknopingspunt* gevonden voor één of ander verhaal met een min of meer zedelijke strekking waarop de hoorders dan getrakteerd worden. Zo wordt het Woord van God verruild voor het woord van mensen, voor kunstig, verdichte fabels (II Petr. 1:16). De vraag mag misschien nu gesteld worden: geeft het feit dat Christus gelijkenissen verteld heeft niet aan predikers het recht om in de bediening van het Woord van verhalen gebruik te maken? Om een antwoord op deze vraag te vinden, moet nagegaan worden wat doel en strekking zijn van de verhalen die in de prediking van het Woord verteld worden, om dan vast te stellen of dit ook het doel en de strekking van de gelijkenissen van Jezus was. Het doel van de verhalen in de prediking is zogenaamd om ermee te verduidelijken wat in Gods Woord aan ons meegedeeld wordt. Anders gesteld: om het Woord van God zo begrijpelijk en verstaanbaar mogelijk te maken. (Of dit doel werkelijk bereikt wordt, is een andere zaak.) Verder dienen ze om de prediking zo boeiend en pakkend mogelijk te maken. Was dit nu ook het doel van de gelijkenissen van Christus? Op deze vraag antwoord ds. J. Keizer: Het is dan ook dwaasheid om te beweren dat de Here Jezus in gelijkenissen tot de schare sprak om het Evangelie aan hen zo boeiend, pakkend en duidelijk mogelijk te verkondigen.¹

¹ Het Woord aan het woord, Kampen, 1961, bl. 16. ² In Mark. 4:12 en Luk. 8:10: "zodat": duidt *doel* aan. Laat ons zien wat zegt de Schrift. In Matt. 13:10-13, Mark. 4:11, 12 en Luk. 8:10 wordt aan ons meegedeeld wat het doel van Christus met de gelijkenissen was. In eerstgenoemd gedeelte lezen we: "En de discipelen kwamen en zeiden tegen Hem: Waarom

spreekt u tot hen door gelijkenissen? Toen antwoordde Hij en zei tegen hen: Omdat het aan jullie gegeven is om de verborgenheden van het koninkrijk van de hemelen te kennen, maar aan hen is dat niet gegeven. Want hij die heeft, aan hem zal gegeven worden, en hij zal overvloed hebben; maar hij die niet heeft, van hem zal weggenomen worden ook wat hij heeft. Daarom spreek Ik tot hen door gelijkenissen, omdat zij, terwijl zij zien, niet zien en terwijl zij horen niet horen of verstaan." Hieruit is het duidelijk dat Christus gelijkenissen verteld heeft enerzijds om de verborgenheden van het koninkrijk van de hemelen te openbaren (te verduidelijken, te illustreren) en anderzijds om met precies dezelfde gelijkenissen de verborgenheden van het koninkrijk van de hemelen te verbergen (niet te verduidelijken en niet te illustreren). Als de ware gelovigen en discipelen van de Here de gelijkenissen horen en ze niet verstaan, komen zij naar Jezus toe en vragen een verklaring daarvan (Matt. 13:36) en door de verklaring die Hij dan geeft, wordt het koninkrijk van de hemelen aan hen *geopenbaard*. Op die wijze worden door de gelijkenissen de zaken van het koninkrijk van de hemelen aan hen verduidelijkt en geïllustreerd zodat hun inzicht daarin verdiept en hun begrip daarvan verhelderd wordt. Daardoor wordt hun geloof versterkt en opgebouwd. Zij geloofden reeds en — zegt Jezus — aan hen die hebben, zal gegeven worden en zij zullen overvloed hebben. Zo versterkt Hij dus hun geloof door het vertellen en de verklaring van gelijkenissen. Voor degene die echter niet waarlijk in Christus geloofde en Hem net voor de schijn volgde, waren de gelijkenissen een *verbergijng*. Zij hoorden de gelijkenissen van Jezus en verstonden ze niet. En in plaats naar Hem toe te gaan en zoals Zijn ware discipelen een verklaring te vragen, trokken zij zich steeds meer van Jezus terug en verwierpen Hem uiteindelijk. En zo wordt het beetje geloof — al was het schijngeloof — wat zij nog in Christus hadden, van hen weggenomen, want — zegt Hij — van hem die niet heeft, zal weggenomen worden ook wat hij heeft. Zo hebben de gelijkenissen gediend om de ene groep dieper in de verborgenheden van het koninkrijk van God in te leiden, hen te sterken in hun geloof en hen dichte naar Jezus te trekken. Doch *dezelfde* gelijkenissen moesten ook dienen om voor de andere groep de verborgenheden van het koninkrijk van God des te meer te verbergen, hun geloof te laten verdwijnen en hen zo verder van Jezus af weg te drijven. *Zo heeft Jezus door Zijn gelijkenissen scheiding gebracht tussen Zijn ware navolgers en hen die Hem maar net voor de schijn volgden zonder waarlijk in Hem te geloven. Dit was dan ook een groot doel van zijn gelijkenissen.*

Hieruit is het duidelijk dat allerlei verhalen en illustraties niet in de prediking van het Woord verteld mogen worden met een beroep erop dat Christus gelijkenissen verteld heeft, omdat dat zou betekenen dat de verhalen ook precies hetzelfde doel en strekking als de gelijkenissen moeten hebben en dat kan nooit het geval zijn. Trouwens waar de gelijkenissen ook ten doel hebben om zekere mensen weg te stoten van Christus af, heeft het vertellen van verhalen alleen ten doel om zoveel mogelijk mensen in de kerk van Christus te houden en te keren dat zij er niet van weggaan.

Samenvattend kan dus gezegd worden dat de aanwending van illustraties in de prediking van het Woord zeker geoorloofd is, maar dit mag nooit onttaarden in het vertellen van fabels en verhalen. Het moet niet *heersen* in de prediking, het moet *dienen*. Dr. Huijser verklaart in verband met het gebruik van illustraties ook nog het volgende: Beperkteid in het *aantal* beelden en illustraties, zodat de preekgedachten niet daardoor overwoekerd worden, is derhalve een gebiedende eis. Wij zouden deze eis ook willen stellen ten aanzien van de *omvang* van die illustratie. Het mag niet te uitvoerig zijn en zeker geen groot gedeelte van de preek in beslag nemen.¹

¹ A.w. bl. 223. 1 8

HOOFDSTUK 6: SPECIALE ZONDAGEN

I. WAT HET ZIJN

Onder speciale zondagen worden verstaan de zogenaamde Moeder zondagen, Politiezondagen, Burgemeester zondagen, enz. Op die bepaalde zondagen worden de betrokken personen in de eredienst bijzonder op de voorgrond gezet en er wordt speciaal voor hen gepreekt en gebeden. Degene van de bijzondere groepen die een specifiek uniform of ambtsgewaad heeft, komt dan meestal daarmee naar de kerk en neemt dikwijls de voorste plaatsen in de kerk in.

II. BEZWAREN ERTEGEN

Tegen deze speciale zondagen kunnen de volgende bezwaren ingebracht worden. (i) In de eredienst moeten *God en Zijn Woord* in het centrum staan. Dit is een gebiedende eis van de Here zelf. In het vierde gebod wordt trouwens verklaard: "De zevende dag is de *sabbat van de Here uw God*" en in Openb. 1:10 wordt de zondag "*de dag van de Here*" genoemd. Deze benamingen tonen onbetwistbaar aan dat het op de zondag voor ons alleen om God moet gaan. Op de speciale zondagen worden zekere mensen of groepen van mensen echter in mindere of meerdere mate in het centrum gezet zodat de aandacht van de gemeente — al is het dan net ten dele — van God afgetrokken wordt en op de mensen gevestigd wordt zodat de dag van de Here een dag van mensen wordt. Het feit dat met in uniformen en ambtsgewaden naar de kerk komt, draagt er nog meer toe bij dat de aandacht van de gemeente op de mensen gevestigd wordt, en dit terwijl alles in de eredienst voor ons alleen om God moet gaan. (ii) De eredienst is een ontmoeting van de *hele* gemeente met God. Door deze speciale zondagen wordt de eenheid van de gemeente gescheurd in groepjes van moeders, politie, verpleegsters, enz. Hierbij komt ook nog dat het Woord van God steeds tot de *hele* gemeente gericht moet worden. Paulus sloot mannen, vrouwen, kinderen en dienstknechten als medelezers en medehoorders van zijn brieven en preken in (Vgl. Ef. 5:22,25; 6:1,4, 5; Hand. 20:7-12). In de erediensten op de speciale zondagen wordt het Woord van God echter uitsluitend tot bepaalde personen gericht, zodat de anderen die tegenwoordig zijn, er veel minder belang bij hebben. (iii) Een derde bezwaar is dat het Woord van God op die zondagen omgebogen wordt om het bij de bepaalde personen of omstandigheden aan te passen. Ds. W. J. M. Janson schrijft over deze zaak als volgt: "Wij zullen bijvoorbeeld de verscheidenheid van zondagen (zoals moeder-zondagen, burgemeester-zondagen en de rijen andere speciale gelegenheden en personen waarvoor er diensten ingericht worden) dadelijk in de ban moeten doen. Want behalve het feit dat van deze dingen het bestaansrecht moeilijk te verantwoorden is, zijn zij ongetwijfeld één van de oorzaken van het verval in onze prediking. Het is waar de Schrift bij de omstandigheden ingepast moet worden, dit is waar de bekende, vergezochte sprongen met teksten gemaakt worden om die bij de bepaalde zondag of dienst uit te laten komen, waar meestal voor die tijd als geweten wordt wat er gezegd gaat worden en de tekst er ook maar net ten slotte bij gehaald wordt".¹

¹ Zodat wij weer waarlijk kerk kunnen zijn, Potchefstroom, s.j. bl. 32.

III KINDERDIENSTEN

Omdat de kinderdiensten ook speciale diensten zijn, vallen ze in dezelfde categorie als de diensten die op de speciale zondagen gehouden worden. Daarom is het hier zeker ook de plaats om iets meer in dit verband te zeggen.

Reeds uit wat in het voorgaande gezegd is, kunnen de bezwaren tegen de kinderdiensten duidelijk aangegeven worden. Door de kinderdiensten wordt de eenheid van de gemeente verbroken, terwijl de Schrift leert dat hetzelfde Woord wat verkondigd is, even goed voor kinderen en volwassenen geldt.¹ Prof. dr. K. Dijk heeft de volgende bezwaren tegen kinderdiensten of jeugdendiensten.

¹ Vgl. wat gezegd is bij 2 (ii). ² De Dienst aan de Kerkjeugd, Kampen, 1954, bl. 21.

(a) De eredienst is een vergadering van de hele gemeente en niet van een apart deel van de gemeente, hetzij oud of jong.

(b) Indien er een begin gemaakt wordt om te specialiseren, moet deze specialisatie doorgevoerd worden, niet alleen volgens leeftijd, maar ook volgens sociale groepering en intellectuele variatie.

(c) De jeugd wordt zo geïsoleerd van de gezinnen en we krijgen aparte dominees en ouderlingen voor de jeugd waardoor de eenheid van de gemeente verbroken wordt.

(d) De jongeren worden afgeleerd om naar de gewone kerkdiensten te gaan.²

Samenvattend kan gezegd worden dat het Gereformeerde standpunt erop neerkomt dat het Woord wat verkondigd wordt even goed voor alle mensen geldt, het maakt niet uit of zij oud of jong, of zij in aanzien staan of niet, of zij burgemeesters of politiebeambten of verpleegsters zijn. Als de roepstem tot bekering uit Gods Woord tot de gemeente komt, dan wordt de burgemeester er niet minder door geraakt dan de straatveger. En als de bedienaar van het Woord de gemeente uit het Woord van God vertroost en bemoedigt, heeft dat voor de bejaarden net zoveel te zeggen als voor de jeugd. Het is dezelfde Christus die aan allemaal verkondigd moet worden en allemaal moeten in Hem geloven om gered te worden.

HOOFDSTUK 7: KOORZANG IN DE EREDIENST

Om het Gereformeerde standpunt ten opzichte van koorzang in de eredienst te kunnen bepalen, is het vooraf nodig dat wij onszelf rekenschap geven wat precies een eredienst is en wat het karakter ervan moet zijn. Een eredienst is een vergadering van de gemeente onder leiding en toezicht van de ambten om hun Verbondsgod te ontmoeten. De hoofdzaak in de eredienst is dus de ontmoeting van God met de *gemeente*, en dan niet slechts een deel van de gemeente, maar de hele gemeente. God spreekt tot de gemeente, en de gemeente antwoordt op dit spreken van Hem. God spreekt tot Zijn gemeente bij monde van de dienaar en de gemeente antwoordt, soms zelf en soms ook bij monde van de dienaar. Alles wat nu in de eredienst plaatsvindt, moet deel vormen van Gods spreken tot de gemeente en het antwoord van de gemeente aan God. Als er iets anders bijkomt of iets wezenlijks weggenomen wordt, loopt de eredienst gevaar om — voor dat moment waar er toegevoegd of weggenomen wordt — zijn karakter, namelijk de ontmoeting van God met de gemeente te verliezen.

Wat gebeurt er nu als een koor tijdens de eredienst optreedt? Spreekt God door het koor tot de gemeente? "Dit standpunt kan zeker niet ingenomen worden, aangezien het indruist tegen het hele idee van de eredienst. Ten eerste, omdat het koorlied geen woordverklaring is, en ten tweede omdat God in de eredienst slechts door Zijn dienstknecht en niet door een gedeelte van de gemeente — geselecteerd op grond van bepaalde eigenschappen — zijn gemeente aanspreekt."¹

¹ Dr. J. A. Heyns: De zin van de eredienst, Bloemfontein, s.j. bl. 42. ² Ibid. bl. 42. ³ A.w. bl. 43.

Als het koor niet als mondstuk van God optreedt, is er de andere mogelijkheid dat het als mondstuk van de gemeente kan optreden. Is dit misschien het geval? "Ook dit botst radicaal met het wezen van de eredienst. Een gedeelte van de gemeente mag niet, en althans in een kunstmatige vooraf geoefende vorm, namens de hele gemeente antwoorden. God spreekt niet net een gedeelte aan, maar de ganse gemeente."² Daarom moet de ganse gemeente in psalmzang antwoorden op het spreken van God. Door de koorzang in de eredienst in te voeren, word er dus aan de activiteit van de gemeente in zijn antwoord op de sprake van God ernstig schade gedaan. Een verder bezwaar tegen koorzang in de eredienst ligt erin dat op die wijze een deur geopend wordt die een mens gemakkelijk in het vaarwater van de Roomse Kerk kan laten belanden. Het is namelijk bekend dat, toen koorzang in de Roomse Kerk ingevoerd is, deze de gemeentelijke zang geleidelijk zo verdrongen heeft, dat de gemeente ten tijde van de Reformatie helemaal niet meer zong. En als koorzang nu in de eredienst ingevoerd wordt, zal dat bij het begin misschien maar één keer in de eredienst gebeuren, maar als het koor er eerst één maal zingt, kan het er misschien toe leiden dat het naderhand twee maal of meerdere malen zingt en de gemeentezang zo verdrongen wordt? De geschiedenis van de kerk heeft getoond dat dit gevaar niet denkbeeldig is. Een ander gevaar van koorzang in de eredienst is dat het kunstelement de hoofdzaak wordt en de inhoud van het lied bijzaak. Dan is het — om met dr. Heyns te spreken — eerder een zaak van kunst ter wille van de kunst dan kunst ter wille van de godsdienst geworden. Dan gaan het niet meer om de stem van de lof, maar om de lof van de stem. "En wanneer dit het geval is, is de eredienst geworden een dienst niet tot eer van God, maar van de mens, en dan zit ik niet meer in de kerk, maar in het concertgebouw."³ Dan kunnen de gemeenteleden ook verleid worden om niet naar de eredienst te gaan om God te ontmoeten, Zijn Woord te horen en Hem te antwoorden, maar om te gaan luisteren hoe mooi het koor zingt. Dit is vroomheid met een nare bijmaak. Wij moeten ook heel voorzichtig zijn met het argument dat het koor een aangename atmosfeer schept waarin de ontmoeting tussen God en Zijn gemeente kan plaatsvinden. Het is gevaarlijk om door iets anders dan door het Woord van God een atmosfeer voor de eredienst te scheppen, want dat kan bij de gemeente naderhand het gevoel laten ontstaan dat, zonder die bepaalde atmosfeer, een ware ontmoeting tussen God en Zijn gemeente onmogelijk is. Samen met dr. A. Kuyper willen wij zeggen dat het de *gemeente* is die moet zingen en niemand mag in zijn plaats komen. Zelfs mag geen koor *uit* de gemeente toegelaten worden, omdat koorzang de orde verstoort en de gemeente *luisterend* maakt in plaats van *zelf te zingen*.¹

¹ Onze Eeredienst, Kampen, 1911, bl. 81. ² 2

HOOFDSTUK 8: PSALMEN OF GEZANGEN

De vraag wat in de eredienst gezongen moet worden, is door de eeuwen heen herhaalde malen in de Christelijke kerk gesteld. De antwoorden op deze vraag waren in hoofdzaak tweërlei: enerzijds dat net de psalmen die in de Schrift gevonden worden, gezongen mogen worden; anderzijds dat behalve genoemde psalmen ook andere godsdienstige gezangen of liederen gezongen mogen worden. Om een eigen standpunt in verband met deze zaak te bepalen, moet eerst nagegaan worden wat het getuigenis van de Schrift en de geschiedenis hieromtrent is.

I. HET GETUIGENIS VAN DE SCHRIFT

Dat de 150 psalmen in de Oudtestamentische tijd algemeen door Israël gebruikt zijn, hoeft niet betwijfeld te worden. Het enkele feit dat deze bundel psalmen in het Oude Testament opgenomen is, levert er genoegzaam bewijs voor. Natuurlijk moet rekening gehouden worden met het feit dat er onder Israël meer psalmen dan de 150 die in de Bijbel opgenomen zijn, bestaan kunnen hebben. Als dat zo is, kan aangenomen worden dat deze 150 het meest gebruikt zijn totdat deze later onder leiding van de Heilige Geest geijkt zijn en in één bundel samengevoegd zijn, zodat waar in de Bijbel naar het zingen van psalmen verwezen wordt, aan een of meer van deze 150 psalmen gedacht moet worden. Zo wordt in verband met de inwijding van de tempel gezegd dat er psalmen gezongen zijn (II Kron. 7:6) en volgens prof. A. van Selms worden hier bedoeld Pss. 105-107, 136, 113-118,¹ met andere woorden psalmen die in de psalmbundel in het Oude Testament opgenomen zijn. Vgl. ook II Kron. 29:30.

¹ De Bijbel met verklarende aantekeningen 1, bl. 878, 879. ² Dr. H. N. Ridderbos: K. V. der H. S., Mattheüs II, Kampen, 1954, bl.190. ³ Dr. F. W. Grosheide: Commentaar op het N. T. Efeziërs, Kampen, 1960, bl. 84; Dr. H. N. Ridderbos: Commentaar op het N. T. Colossenzen, Kampen, 1960, bl. 222.

Wat het Nieuwe Testament betreft, lezen wij in Matt. 26:30: "En nadat zij (Jezus en Zijn discipelen) de lofzang gezongen hadden, zijn zij uitgegaan naar de Olijfberg." De *lofzang* waarvan hier gesproken wordt, ziet op de slotakte van het voorgeschreven Pascha-ritueel en dit sluit in Pss. 114-118.² Jezus zelf heeft dus de Oudtestamentische psalmen gezongen. Hoe staat het echter met de apostelen? Waren zij geen voorstanders van het vrije lied? In Ef. 5:19 lezen we: "Spreek onder elkaar met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen; en zing en psalm zingt in uw hart tot eer van de Here." Ook in Kol. 3:16 spreekt Paulus van psalmen en lofzangen en geestelijke liederen. De vraag is nu: Zijn de *psalmen* waarvan hier gesproken wordt de Oudtestamentische psalmen en de *lofzangen* en *geestelijke liederen* vrije liederen of hoe moet daarover geoordeeld worden?

Zekerheid over deze zaak is er niet,³ hoewel het toch schijnt of de meeste Schriftverklaarders rekenen dat wij hier met noch de Oudtestamentische psalmen noch het vrije lied in de lijn van de latere gezangen te maken hebben, maar met een buitengewone gave van de Heilige Geest die op dezelfde lijn als het spreken in vreemde talen gestaan heeft. Deze opvatting wordt vooral gegrond op I Kor. 14:26 waar Paulus schrijft: "Hoe staat de zaak dan, broeders? Wanneer jullie samenkomen, dan heeft ieder van u een psalm of een lering of een taal of een openbaring of een uitlegging — laat alles tot stichting geschieden." Hier worden de psalm en de taal (het spreken in verschillende talen, ook genoemd glossolie) in één adem genoemd als hetzelfde type verschijnsels. Nu weten wij dat het spreken in verschillende talen een buitengewone gave van de Heilige Geest was net zoals de lering, de openbaring en de uitlegging. Dit is iets wat in de vroege Christelijke kerk als bijzondere openbaring van God wel nodig was omdat het Nieuwe Testament nog niet voltooid was en zij dus nog geen volledige Bijbel hadden, maar voor ons niet meer nodig is, omdat wij wel een volledige Bijbel hebben. Samen met de andere buitengewone gaven van de Heilige Geest noemt Paulus nu ook de psalm waaruit het duidelijk is dat wij hier niet moeten denken aan een Oudtestamentische psalm of aan een vrij lied zoals het moderne gezang wat door de gemeente gezongen is, maar aan een buitengewoon lied wat door de Heilige Geest aan een bepaalde persoon (vgl. "ieder" in I Kor. 14:26) gegeven is om te zingen.

In verband met deze tekst hebben deputaten van de Gereformeerde Kerk in Nederland in 1930 verklaard: "Hier is van een gezang door de gemeente aangeheven, geen sprake, maar zoals duidelijk blijkt, een bijzonder charisma (gave) van de Heilige Geest, net als

de profetie en de glossolalie. Het was de gave die de Heilige Geest aan iemand geschonken had om in het midden van de gemeente door een geïmproviseerd lied God groot te maken. En aangezien deze charismatische gaven wel in de apostolische gemeentes bestonden, maar nu niet meer, kan hieruit geen gevolgtrekking voor ons afgeleid worden."¹

¹ Aangehaald door dr. J. D. du Toit; Verzamelde Werken VII, Johannesburg, 1961, bl. 135, 136. ² Ibid. bl. 136. ³ Ibid. bl. 136, 137. ⁴ Ibid. bl. 123. ⁵ Jozua van Iperen: Kerkelijke Historie van het Psalmgezag der Christenen, Amsterdam, 1777, bl. 40, 41. ⁶ Ibid. bl. 61. ⁷ Dr. J. D. du Toit, a.w. bl. 123. ⁸ Jozua van Iperen, a.w. bl. 46.

Nadat dr. J. D. du Toit bovengenoemde woorden van de deputaten aangehaald heeft, gaat hij verder en verklaart: "Tot een dergelijk resultaat komen wij wanneer Efeziërs 5:18 in zijn verband gelezen wordt. Daar staat: "Word niet dronken van wijn — daarin is losbandigheid; maar wordt met de Geest vervuld." Hier is een tegenstelling. Enerzijds hen die opgewonden raken door wijn; en die hun opwinding laten blijken door allerhande luidruchtigheid. Anderzijds de Christenen die vervuld moeten worden door de bezieling van de Heilige Geest, iets wat erin openbaar wordt dat zij onder elkaar psalmen, lofzangen en geestelijke liederen zingen. Voor de hand ligt het dus om ook hier te denken aan het geïmproviseerde lied, d.w.z. een lied wat zonder voorbereiding, onder rechtstreeks drijven van de Heilige Geest uitgesproken wordt."²

Uiteindelijk komt dr. Du Toit tot de volgende conclusie: "Als wij dus al deze en andere gegevens overwegen, dan moeten wij tot de slotsom komen dat het Nieuwe Testament wel geen gebod bevat dat wij alleen de Psalmen van David in de eredienst moeten zingen met uitsluiting van het kerklied, maar dat aan de andere kant het Nieuwe Testament ook geen voorbeeld geeft van een 'vrij kerklied' dat in die eerste kerk gezongen is. Met andere woorden het beroep op de Heilige Schrift ten gunste van het vrije kerklied gaat niet op."³

II. HET GETUIGENIS VAN DE GESCHIEDENIS

Er bestaat geen afdoende bewijs dat er vrije liederen of gezangen⁴ gedurende de eerste drie eeuwen in de Christelijke kerk gezongen zijn. Zelfs de lofzangen van Maria en Simeon zijn niet in de eerste Christelijke kerk gezongen, waarschijnlijk om dat zij dachten dat het niet in de mond van de gelovigen paste, want niemand kon de lofzangen in de eerste persoon zingen zoals bijvoorbeeld Maria dit gedaan heeft.⁵ Het zingen van de lofzang van Maria in de eredienst vond pas vanaf de zesde eeuw plaats.⁶ Met het zingen van psalmen was het echter anders gesteld. Er zijn wel aanwijzingen dat de Christenen in de oude tijd alleen psalmen of Schriftuurlijke liederen in de kerk gezongen hebben en het zingen van ander liederen afgekeurd hebben.⁷ In de tijd van Chrysostomus (de vierde eeuw) zijn er ook in de ochtenden en avonden doorgaans psalmen gezongen, soms tot achttien of twintig achter elkaar.⁸ Ook staat het op grond van het getuigenis van Augustinus vast dat in de kerk in Noord-Afrika in zijn dagen nooit iets anders dan psalmen en Schriftuurlijke liederen gezongen zijn.¹

¹ Dr. J. D. du Toit, a.w. bl. 124. ² Ibid. bl. 124. ³ Ibid. bl. 128. ⁴ Prof. dr. J. P. Jooste: De Geschiedenis van de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1859-1959, s.j. bl. 19.

In Spanje heeft het concilie van Bracatara (563) een ruimer beginsel gesteld en behalve het zingen van psalmen ook het zingen van andere berijmde Schriftgedeeltes gesanctioneerd. Dit blijkt uit het besluit van dit concilie waarin zij verboden dat "in de kerk behalve de Psalmen of liederen aan de canonieke geschriften van Oude- en Nieuwe Testament ontleend, andere door mensen gemaakte gezangen gezongen mogen worden".² Terwijl het vrije lied bij de officiële Christelijke kerk aan het begin niet voorkwam, is het wel opvallend dat sektarische en ketterse richtingen zoals de Arianen, Gnostiek, Donatisten, enz., het vrije lied wel ingevoerd hebben en wel met het uitgesproken doel om daardoor hun ketterse gevoelens te verspreiden. En ongetwijfeld was juist dit feit de reden waarom de Christelijke kerk aan het begin zo tegen het vrije lied gekant was. Op het concilie van Toledo in 633 n.C., wat gehouden werd in een tijd van geestelijke inzinking, is het zingen van andere gezangen dan de Schriftuurlijke voor de eerste keer goedgekeurd. Dit is echter niet alleen goedgekeurd, maar hen die de gezangen niet wilden zingen zijn met uitsluiting uit de gemeente bedreigd. Toen de deur echter één keer voor de vrije liederen geopend was, zijn ze zo toegenomen dat de psalmen als kerkliederen van de gemeente *helemaal verdwenen* zijn.³ Meer nog: gedurende de Middeleeuwen zong de gemeente

helemaal niet, want de koorzang was in de plaats van de gemeentezang gekomen, en zelfs de liederen die door de koren gezongen werden, waren geen psalmen. Dan breekt de reformatie aan: "Toe de reformatoren, Luther en Calvijn, braken met de Roomse Kerk, kwamen zij te staan voor de vraag wat de mensen in de erediensten moeten zingen. . . Luther gaf op die vraag als antwoord: psalmen en gezangen, maar Calvijn volgde hem op die weg niet. Hij besloot om de Psalmen die in de Bijbel te vinden zijn, te laten berijmen, te laten toonzetten en dan door de gemeente te laten zingen. In deze keuze liet Calvijn zich leiden door de woorden van Augustinus, die gezegd heeft dat niemand iets kan zingen wat God waardig is, of hij moet het van God ontvangen hebben. Daarom zullen wij ook, nadat overal gezocht en nagespeurd is, geen betere liederen vinden of liederen die geschikter zijn om dit te doen, dan de Psalmen van David, die de Heilige Geest hem ingegeven heeft. Alleen als wij die zingen, zijn we zeker dat God de woorden in onze mond legt alsof Hij zelf in ons gezongen heeft om Zijn glorie te verhogen."⁴ Het eerste Psalmboek dat Calvijn in 1539 uitgegeven heeft, bevatte 18 berijmde psalmen en 2 berijmingen van andere Schriftgedeeltes, namelijk de Lofzang van Simeon en de berijming van de Tien Geboden en daarbij ook nog de berijming van de Twaalf Artikelen. Deze Schriftberijmingen liet hij later in het Geneefse Psalmboek echter weg. Met de opkomst van het Remonstrantisme kwam het gevoel voor het zingen van gezangen weer naar voren. In 1612 werd een bundel van 58 gezangen ook door hen uitgegeven, maar de invoering ervan mislukte als gevolg van tegenkanting. Op de Synode van Dordrecht 1618, 1619 werd bepaald dat de 150 psalmen gezongen moesten worden alsmede de lofzangen van Maria, Zacharia en Simeon, de Wet, het Onze Vader en de Twaalf Artikelen, terwijl het zingen van het gezang: "O God die onze Vader bist" aan de vrijheid van de kerken overgelaten werd. In 1807 zijn gezangen weer in de Hervormde Kerk in Nederland ingevoerd en in 1814 zijn ze in Zuid-Afrika ingevoerd, maar in beide gevallen stonden de kerken in de tijd toen de gezangen ingevoerd is, op een geestelijk laag peil. Het is zeker ook nodig om hier aan te wijzen wat ds. D. Postma, onder wiens leiding de herstelling van de Gereformeerde Kerk in 1859 plaatsvond, zijn standpunt in verband met de gezangen was. Dit was het volgende:

1. Hij zal een kerk die met innerlijke vrede *rechtzinnige* gezangen zingt, niet veroordelen.
2. Een Kerk die zich houdt bij gezangen waarvan de tekst in de Bijbel staat, is op de veiligste weg.
3. Als sommige lidmaten gewetensbezwaar hebben tegen gezangen waarvan de tekst niet in de Bijbel is, dan behoort de ander in de *openbare* godsdiensttoefening het ook na te laten.
4. Als er geen andere uitweg is, moet het aan de predikant overgelaten worden om volgens zijn geweten in het beste belang van de gemeente te handelen. Over deze zaak moet er geen verdeeldheid of scheuring plaatsvinden.¹

¹ Ds. B. Spoolstra: Beknopte Kerkgeschiedenis voor catechisatie, Potchefstroom, 1960, bl. 109,110.

Uit dit korte historische overzicht kan de volgende conclusies getrokken worden: (i) Er bestaat geen genoegzame grond om aan te nemen dat de Christelijke kerk de eerste paar eeuwen iets anders dan psalmen gezongen heeft. (ii) De vrije liederen of gezangen zijn soms gebruikt om ketterse leerstellingen in de kerk in te voeren. (iii) De begeerte om gezangen te zingen kwam gewoonlijk op in een tijd van geestelijke inzinking en godsdienstige verslapping toen de diepe geloofstoon van de psalmen niet meer verstaan werd, terwijl reformatie een terugkeer naar het zingen van psalmen meegebracht heeft. (iv) Het was het standpunt van zowel Calvijn als de Dordtse Synode dat ook andere liederen dan de psalmen waarvan de tekst in de Bijbel gevonden wordt, in de eredienst gezongen kunnen worden. Deze lessen die uit de geschiedenis geleerd worden, mogen bij de bepaling van een eigen standpunt zeker niet veronachtzaamd worden.

III. ARGUMENTEN TEN GUNSTE VAN GEZANGEN

De volgende argumenten zijn genoemd ten gunste van gezangen waarvan de tekst niet in de Bijbel staat: **1. Te weinig van Christus in de Psalmen.** Er wordt soms beweerd dat wij in de psalmen zo weinig met Christus te maken hebben. Daarom is het voor ons

als Nieuwtestamentische gelovigen nodig om gezangen te zingen waarin wij dan ook van Christus en Zijn verlossingsarbeid kunnen zingen. Deze opvatting gaat tegen een uitdrukkelijk getuigenis van de Schrift in. In Joh. 5:39 lezen we dat Christus gezegd heeft: "Jullie onderzoeken de Schriften, omdat jullie menen dat jullie daarin het eeuwige leven hebben; en die zijn het die van Mij getuigen." De Schriften, hier ziende op het Oude Testament, getuigen dus van Christus, en de psalmen zijn deel van de Schriften. Bovendien heeft Christus zelf volgens Luk. 24:44 gezegd: "Dit zijn de woorden die Ik met jullie gesproken heb toen Ik nog bij jullie was, dat alles wat over Mij geschreven is in de wet van Mozes en de profeten en de *psalmen*, vervuld moet worden." En als Petrus wil beweren dat Jezus de Christus is, dan beroept hij zich op de psalmen (Hand. 2:25-36; Hand. 4:11). Wij kunnen dus zeggen dat de psalmen niet te weinig van Christus spreken. Zij zijn *vol* van Christus. Met het oog gevestigd op Christus, zien wij pas de volle diepte en heerlijkheid van de psalmen. Wij lezen toch ook de Oudtestamentische Wet in zijn heenwijzen op Christus en waarom zullen wij niet de Oudtestamentische psalmen als profetieën van Christus zingen? **2. Vrije gebeden worden toegelaten.** Het volgende argument wat geopperd wordt, is dat vrije gebeden in de kerk toegelaten worden. Waarom kan hetzelfde niet geschieden ten opzichte van de liederen die gezongen worden? Eerst kan hierop geantwoord worden dat wij in de Bijbel wel een boek met psalmen hebben, maar geen boek met gebeden. Ten tweede is er tussen de vrije gebeden en vrije liederen toch een groot verschil. Het vrije gebed van de voorganger staat niet op schrift. Na het gebed *onthoudt de gemeente de inhoud wel, maar niet* precies de woorden. Derhalve kan er, als er iets verkeerd in het gebed voorkomt, geen blijvende schade berokkend worden. Helemaal anders is het echter gesteld met de gezangen als vrije liederen, Die worden op schrift gesteld, herhaaldelijk met dezelfde woorden gezongen, kinderen leren ze bij de catechisatie en zo worden ze woordelijk in het geheugen geprent. En als daarin nu een dwaling voorkomt, kan deze ongetwijfeld blijvende schade meebrengen. De geschiedenis heeft dan ook geleerd dat de Arianen en andere sektarische of ketterse richtingen het vrije lied doelbewust aangewend hebben om hun dwaalleer door middel van het kerklied te propageren. Wel moet toegegeven worden dat er inderdaad een overeenstemming is tussen het vrije lied en de formuliergebeden. **3. Psalmen, Lofzangen en Geestelijke Liederen.** Er wordt ook gezegd dat de Bijbel niet alleen van het zingen van psalmen spreekt, maar ook van lofzangen en geestelijke liederen. Dit is dan een rechtvaardiging om ook gezangen te zingen. Op deze zaken is al ingegaan bij het gedeelte wat gaat over het getuigenis van de Schrift,¹ en er is gebleken dat dit niet voldoende *grond* biedt om het zingen van gezangen te rechtvaardigen. **4. Wat in de hemel gezongen wordt.** De Gereformeerde Kerk is er ook van beschuldigd dat, door zo vast te houden aan het uitsluitend zingen van psalmen tijdens de erediensten, zij niet wil zingen wat in de hemel gezongen wordt. De vraag is nu: Wat wordt in de hemel gezongen? Het antwoord op deze vraag moet vooral in Openbaring gezocht worden. In Openb. 15 lezen wij wat Johannes in de hemel gezien heeft. En dan staat er in verse 3 en 4: "En zij zongen het lied van Mozes, de dienstknecht van God, en het lied van het Lam en zeiden: Groot en wonderlijk zijn Uw werken, Here God, Almachtige; rechtvaardig en waarachtig zijn Uw wegen, o Koning van de heiligen! Wie zal U niet vrezen, Here en Uw Naam niet verheerlijken? Want U alleen bent heilig, want al de naties zullen komen en U aanbidden, omdat Uw rechtvaardige daden openbaar geworden zijn." Hier wordt dus het lied van Mozes de Middelaar van het *Oude Verbond* gezongen, terwijl het Lam weer de offerceremonies uit de Oude Bedeling in herinnering roept. Maar wat het meeste opvalt, is dat het grootste gedeelte van de inhoud van dit lied ontleend is aan de Oudtestamentische psalmen, met name Pss. 111:2; 139:14; 145:17; 99:2; 86:9. In de hemel wordt dus juist gezongen zoals in de psalmen gezongen wordt. **5. Berijmingen.** Verder wordt geargumenteed dat door berijmingen van de in de Bijbel geschreven psalmen te zingen, de oorspronkelijke woorden, zoals door de Heilige Geest ingegeven, toch niet gezongen worden. In dit opzicht staan de berijmde psalmen en de gezangen op één lijn, aangezien de gezangen toch ook Schriftuurlijke waarheden willen bezingen.

¹ Zie I van dit hoofdstuk.

In dit argument zit wel een mate van waarheid, hoewel de berijmde psalmen en de gezangen daardoor beslist nog niet op dezelfde lijn gestel kunnen worden. Want waar de

berijmingen van de psalmen direct aan de Schrift gebonden is en niet aan de eigen gedachten van de berijmer, daar is die dichter van gezangen veel losser van de Schrift en geeft hij meestal zijn eigen godsdienstige gedachten weer. De berijmingen kunnen direct gecontroleerd worden, terwijl de gezangen niet op zo'n wijze als de berijmde Schriftgedeeltes voor beoordeling op Schriftuurlijke grond open liggen.

IV. BLIJF BIJ DE SCHRIFT

Samen met wijlen ds. D. Postma kunnen we zeggen dat, hoewel wij degenen die gezangen zingen niet willen veroordelen, wij deze weg toch niet als de veilige en voorzichtige weg beschouwen. De veiligste weg is om de liederen te zingen waarvan de tekst in de Bijbel staat. Dan is de mogelijkheid dat een dwaalleer door middel van het kerklied kan binnensluipen tot een minimum beperkt, aangezien het kerklied dan altijd aan de hand van de Schrift gecontroleerd en gecorrigeerd kan worden. Verder dient er de aandacht op gevestigd te worden dat veel zaken die in de gezangen bezongen zijn, net zo goed of eigenlijk nog beter in de psalmen bezongen worden. Een enkel voorbeeld kan dit toelichten. In Gezang 7 wordt de alomtegenwoordigheid van God bezongen. Maar onder de psalmen hebben we er één die de alomtegenwoordigheid van God op uitnemende wijze bezingt, namelijk Psalm 139. Waarom is het nu nodig om nog een gezang over hetzelfde onderwerp te maken? Of is dit een blijk dat de diepe geloofstaal van de psalmen niet verstaan wordt? De geschiedenis heeft ook getoond dat de gezangen niet blijvend bevredigen. Na een tijd moeten ze of door andere gezangen vervangen worden of geheel herzien worden.¹ Bij di psalmen is het echter anders. Zij blijven altijd hetzelfde. Hoogstens kan er later een andere berijming komen. Iets wat ook zeker niet voorbijgezien moet worden, is dat de geschiedenis ook getoond heeft dat de begeerte om gezangen te zingen, steeds opgekomen is in een tijd van geestelijke vervlakking, terwijl in tijden van reformatie er weer teruggekeerd werd naar het zingen van psalmen. Het blijkt ook uit de praktijk dat in de kerken waarin er gezangen gezongen worden, er heel gemakkelijk toe gekomen wordt om alleen gezangen te zing en de psalmen in mindere of meerdere mate opzij te schuiven. Zo worden de liederen die de mens gemaakt heeft, verheven boven die welke God geschonken heeft.

¹ Volgens ds. L. S. Kruger heeft dr. Jac. J. Müller in "Die Kerkbode" van 24 Nov. 1954 geschreven dat de gezangen weer herzien moeten worden. Vgl. *Waarom bent u lid van de Gereformeerde Kerk?* Benoni, s.j. bl. 143. ² Christelijke Encyclopedie, Kampen, 1958, bl. 223. ³ Ibid. bl. 222.

D. W. L. Milo vestigt er ook de aandacht op dat het aantal psalmen beperkt is, maar dat het aantal gezangen, als ze eenmaal tot de eredienst toegelaten worden, oneindig kan toenemen.² De praktijk heeft dit feit inderdaad bevestigd, want waar er waren in de Gereformeerde Kerk in Nederland vanaf 1933 naast de psalmen 29 gezangen in gebruik, in 1956 nam dat toe tot 59.³ En in Zuid Afrika bieden zelfs de gezangen voor sommige kerken niet meer voldoende bevrediging, zodat Halleluja-liederen in de erediensten gezongen worden. Uit het voorgaande blijkt dat de argumenten die genoemd zijn ten gunste van de gezangen waarvan de tekst niet in de Schrift staat, niet opgaan. Hiertegenover moet ook gesteld worden dat tegen het zingen van liederen waarvan de tekst in de Bijbel gevonden wordt moeilijk bezwaar ingebracht kan worden, want het is één en dezelfde Heilige Geest die de psalmen en ook de ander liederen in de Schrift, zoals de Lofzang van Simeon, enz. ingegeven heeft. Hierbij moet echter in aanmerking genomen worden dat niet alle delen van de Schrift geschikt zijn om berijmd en gezongen te worden. Dit is een bezwaar wat tegen zekere Schriftberijmingen zoals deze bij de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika in gebruik zijn, ingebracht kan worden, aangezien verschillende proza-gedeeltes berijmd zijn. Dr. A. Kuyper zegt dat zelfs niet alle poëtische gedeeltes van de Schrift voor ons geschikt zijn om berijmd en gezongen te worden, bijvoorbeeld het lied van Debora.¹ Het is ook zijn uitgesproken opvatting dat de psalmen altijd het hoofbestanddeel van onze liturgisch zangen moeten blijven.² Onze conclusie is dus dat door ook in het kerklied aan de Schrift gebonden te zijn de veilige, voorzichtige en Schriftuurlijke weg bewandeld wordt. Bovendien zingen wij dan hetzelfde als wat de ene heilige, algemene, Christelijke kerk van alle eeuwen gezongen heeft en nog zal zingen.

¹ Dr. A. Kuyper: *Onze Eeredienst*, Kampen, 1911, bl. 58. ² Ibid. bl. 61. ³ 2 9

DEEL II: VRAAGSTUKKEN IN VERBAND MET HET GEBED

HOOFDSTUK 9: GEBEDSGENEZING

WAT ONDER GEBEDSGENEZING VERSTAAN WORDT

Als wij ziek zijn, mogen en moeten we bidden om genezing? Ja, zeker! De Schrift leert ons dit op veel plaatsen. Jakobus schrijft bijvoorbeeld: "Het gebed van het geloof zal de zieke redden, en de Here zal hem oprichten" (Jak. 5:15). De Here zegt zelf: "Roep Mij aan in de dag van benauwdheid: Ik zal u helpen, en u moet mij eren (Ps. 50:15). Verder kan hier ook verwezen worden naar Hizkia's gebed om genezing en de verhoring ervan (Jes. 38:1-8). Dit gebed om genezing sluit natuurlijk niet het gebruik van middelen tot genezing uit (Jes. 38:21). Onder gebedsgenezing (wat soms ook geloofsgenezing genoemd wordt) wordt echter iets geheel anders verstaan. Daaronder wordt verstaan een herhaling van de wonderen die plaatsvonden tijdens de omwandeling van Christus op de aarde en die ook later met het optreden van de apostelen gepaard gingen — de wonderen dus die in het oog van de mens zo buitengewoon en opvallend zijn. Er wordt dan gerekend dat de ambtsdragers van de kerk ook vandaag nog in staat moeten zijn om deze genezingswonderen te verrichten. Als zij deze kunnen doen, wordt het dan gezien als een soort bevestiging van Gods kant dat zij ware ambtsdragers zijn.

DE PRAKTIJK

Voordat die leer waarop de praktijk van gebedsgenezing gegrond is, nader onderzocht wordt, is het nodig om de praktijk zelf behoorlijk na te gaan. Wat gebeurt er bij zo'n geloofsgenezing? Het antwoord op deze vraag kan in drie delen gegeven worden: (i) De gebedsgenezer bidt tot God voor de genezing van de betrokken patiënt of patiënte. Zijn "gebed" is echter van dien aard dat hij God als het ware *daardoor wil dwingen om te doen wat hij wil hebben*, namelijk om deze of gene persoon gezond te maken. Van "laat Uw wil geschieden" wordt in deze gebeden nooit gehoord. Wat God in het betrokken geval wil, is helemaal van minder belang. Net wat de gebedsgenezer wil, is belangrijk en van God verwacht hij om maar net te doen wat hij wil hebben wat gedaan moet worden. Hij maakt dus feitelijk van God zijn dienstknecht. (ii) Nadat God "gedwongen" is om te doen wat de gebedsgenezer wil, *wordt de patiënt gedwongen* om te doen waarvoor voor hem gebeden is. Als hij bijvoorbeeld verlamd was, dan wordt hij na het gebed gedwongen om te lopen. (iii) Als de patiënt niet kan doen waarvoor voor hem gebeden is, wordt hij beschuldigd van gebrek aan geloof. Daarom is het feit dat hij na het gebed nog in ellende verkeert, zijn eigen schuld. Ter bevestiging van wat in punt (ii) genoemd is, kan hier verwezen worden naar wat een zekere theoloog en medicus, dr. F. A. Nolle uit Leiden, Nederland gezegd heeft nadat hij zo'n gebedsgenezingsbijeenkomst bijgewoond had. Hij zegt: Als mens en medicus kan ik nauwelijks woorden vinden om mijn verontwaardiging uit te drukken over wat ik rondom het podium gezien heb. Hij vertelt van een jongetje van ongeveer acht jaar die in grote mate verlamd was als gevolg van polio wat hij vroeger gehad heeft en nadat voor hem gebeden is, werd hij *gedwongen* om "als een gedresseerd beest op en neer te lopen" en dan nog gezegd werd om "Halleluja" uit te roepen. Verder deelt hij mee wat er gebeurde met een man die volkomen invalide was: Die man is zo zwaar en machteloos dat drie anderen hem nauwelijks staande kunnen houden. De spanning en wanhoop is duidelijk op zijn gelaat leesbaar. Hij is het slachtoffer van het fanatiek suggestieve gebed van de Amerikaanse evangelist Osborn. Je *moet* immers opstaan. Je *moet* je genezing grijpen. *Forceer* je ledematen in de naam van Christus. Dr. Nolle vertelt ook van een vrouw die verlamd was. Nadat er gebeden werd, heeft zij wanhopig geprobeerd om zich op te richten. De tranen liepen over haar wangen en zij heeft gebeden. Keer op keer heeft zij opnieuw geprobeerd totdat zij het machteloos opgegeven heeft. Straks moest zij naar huis gaan, niet maar net zoals zij gekomen was. Dankzij Osborn, was haar toestand veel verslechterd. Grote geestelijke schade werd aangericht. Als zij gekomen was als een blijmoedige drager van haar kruis, ging zij terug met de gedachte dat zij haar lijden moet zien als een gebrek aan geloof. Haar kruis is dubbel zo zwaar geworden. En op haar gemeenschap met God werd een verraderlijke aanval gedaan — aldus dr. Nolle.¹

1 Aanhalingen van woorden van dr. Nolle uit: P. Jongeling: *Woord en Wandel* Groningen, 1959, bl. 69-71. 2 Dr. F. A. Nolle: *Gebedsgenezing en masse*, Wageningen, s.j. bl. 13, 15. 3 Aangehaald door P. Jongeling, a.w. bl. 84. Vgl. ook dr. F. A. Nolle, a.w. bl. 91, 92, 109-111.

Zo gaat het bij de gebedsgenezingen. En of een mens na het gebed hersteld is of niet hersteld is, wordt beoordeeld door mensen die van geneeskunde niets weten.²

DE LEER

Wat is de leer waarop de praktijk van gebedsgenezing gegrond is? Deze komt in het kort hierop neer: God heeft de wereld goed geschapen. De zonde is echter gekomen en ziekten zijn er het gevolg van. Christus is toen gekomen en heeft de mensheid van zijn zonden verlost. Dit moeten wij alleen maar geloven. Tijdens Jezus' omwandeling op de aarde genas Hij hen die Hem in het geloof aanriepen. Nu zegt Hebr. 13:8. "Jezus Christus is gisteren en vandaag dezelfde en tot in eeuwigheid." Daarom moeten wij Jezus ook nu nog alleen maar in het geloof aanroepen, en wij zullen gezond worden. Dit is de leer van Osborn en anderen. Deze redenering lijkt wel Schriftuurlijk, maar toch is ze het niet. Men kan niet beweren: Ziekte is een gevolg van de zonde en omdat Christus de zonde overwonnen, hoeft een gelovige niet ziek te worden of ziek te blijven. Precies hetzelfde kan trouwens ook gezegd worden van de dood: dood is een gevolg van de zonde en omdat Christus de dood overwonnen heeft, hoeft geen gelovige meer te sterven. Verder wordt het accent in deze leer verschoven van de hoofdzaak naar bijzaken. De verlossing van ziekte wordt door hen schijnbaar van groter belang geacht dan de verlossing van zonde. Dit is echter helemaal anders dan wat de Schrift ons leert. Men kan fris en gezond zijn en toch een goddeloze zijn terwijl een ander een dodelijk ziek kan worden (zoals Job) en toch een waar kind van de Here zijn. Deze leer betekent, consequent doorgevoerd, dat de medische wetenschap geen bestaansrecht heeft, terwijl Christus het bestaansrecht van deze wetenschap juist erkent door Zijn uitspraak: "Zij die gezond zijn, hebben de geneesheer niet nodig, maar hen die ongesteld zijn" (Mark 2:17). Vgl. ook Jes. 38:21; Kol. 4:14; I Tim. 5:23. Eén van deze gebedsgenezers, te weten Hermann Zaiss, ging zelfs zo ver door te beweren: Ziekte is een bewijs dat er met het geloof van de patiënt iets verkeerd is! Ziekte is een bewijs van een zwak geloof. Er bestaat geen enkele ziekte waarin Christus verkondigd wordt of waardoor Hij verheerlijkt wordt.³ Hier wordt dus voorgegeven dat met het geloof van gezonde mensen alles in orde is!!!!? Daarom zijn zij trouwens niet ziek! Hoe weinig weten deze mensen toch van geloofszaken. De dwaasheid van deze stelling van Zaiss kan gezien worden als wij letten op de geschiedenis van Job. Van Job zeggen niet de mensen, maar God zelf dat hij vroom en oprecht was, godvrezend één die week voor het kwaad (Job. 1:8). En zie wat is Job niet overkomen! (Job 1 en 2). Zaiss en zijn aanhangers nemen echter hetzelfde standpunt in als Jobs vrienden innamen en wat door God veroordeeld is. Hier kan ook verwezen worden naar de blindgeborene van wie Jezus' discipelen rekenden dat hij of zijn ouders gezondigd hadden en dat dit de oorzaak van zijn blindheid was. Jezus' antwoord daarop was echter: "Hij heeft niet gezondigde en zijn ouders ook niet; maar de werken van God moeten in hem openbaar worden" (Joh. 9:2, 3). Vgl. II Kor. 12:1-10; Rom. 8:18-30. Als Zaiss consequent wil zijn, moet hij hetzelfde wat hij van ziektes zegt, ook van de dood zeggen. Maar ook dan loopt hij zich onverbiddelijk vast tegen de Schrift, want Paulus zegt juist dat God ook door zijn dood groot gemaakt zal worden (Fil. 1:20). Het is dus in strijd met de Schrift als gezegd wordt dat ziekte juist een bewijs is dat het met iemands geloof niet in orde is en dat hij genezing kan vinden door alleen in de Here te geloven. En omdat deze leer in strijd is met de Schrift, is ze gedoemd — het maakt niet uit welke "resultaten" ze heeft.

HUN BEROEP OP DE SCHRIFT

De voorstanders van gebedsgenezing beroepen zich op bepaalde teksten uit de Schrift, onder andere de volgende: Matt. 10:8: "Maak zieken gezond, reinig melaatsen, wek doden op, drijf duivels uit." Mark. 16: 17 en 18: "En voor hen die geloofd hebben, zullen deze tekens volgen: in Mijn Naam zullen zij duivels uitdrijven, met nieuwe talen zullen zij spreken, slangen zullen zij opnemen; en als zij iets dodelijks drinken, zal het hen geen kwaad doen; op zieken zullen zij de handen leggen, en zij zullen gezond worden." Andere teksten zijn nog I Kor. 12:28 en Jak. 5:14-16.

Nu zeggen zij dat allen die ware dienstknechten van de Here zijn, ook deze dingen nog moeten kunnen doen. Deze tekens zijn, volgens hen, absoluut noodzakelijk, want waar de Schrift leert dat het geloof uit het Woord is, daar verkondigen zij dat het geloof vooral berust op tekens en wonderen. Zaiss zegt zelfs: Allen die de verzoening verkondigen, moeten tekens, wonderen en machtige daden tonen: met de verkondiging alleen richt een mens niets uit! *Jezus zelf heeft met Zijn Woord alleen niets kunnen bereiken.*¹ In hune beroep op de Schrift tonen deze mensen net hoe inconsequent zij zijn. Zij zeggen dat al de zaken die in de aangehaalde Schriftgedeeltes genoemd zijn, nog precies net zo voor ons gelden. Maar als dat waar is, moeten zij ook in staat zijn om doden op te wekken (Matt. 10:18). Als zij dit niet kunnen doen, dan mag, vanuit hun eigen standpunt gezien, tot hen hetzelfde verwijt van ongeloof gericht worden wat zij richten tot de tegenstanders van gebedsgenezing. Als zij zeggen dat ons geloof vooral moet rusten op de bijzondere tekens, dan tonen zij hoe ver zij van de Schrift af staan. Christus *verwijt* juist de Joden: "Als jullie geen tekens en wonderen zien, zullen jullie nooit geloven." En in zijn optrede tegenover Thomas maakt Hij Zijn kerk juist los van bijzondere tekens als Hij zegt: "Zalig zijn zij die niet gezien hebben en toch geloofd hebben" (Joh. 20:29). Lydia kwam ook tot geloof door de verkondiging van het Woord (Hand. 16:13, 14). Vgl. ook Rom. 10:17. En als Zaiss zegt dat Jezus zelf met Zijn Woord alleen niets kon bereiken, dan vragen wij: Wat van de Samaritaanse vrouw (Joh. 4:9-30) en de andere Samaritanen van wie er duidelijk staat: "En velen meer hebben op grond van *Zijn Woord* geloofd?" (Joh. 4:40-42). De bijzondere tekens en gaven in de eerste Christelijke gemeenten, moeten wij bezien in het licht van de bijzondere omstandigheden van de kerk in die tijd.

¹ Aangehaald door P. Jongeling, a.w. bl. 83.

De kerk had in die tijd nog niet de volledige Bijbel en geschreven gedeeltes van het Nieuwe Testament bestonden aan het begin helemaal niet, want het oudste geschrift ervan kwam pas rond 50 n.C. tot stand. In deze tijd kwam de Here Zijn kerk te hulp en gaf er de bijzondere gaven en krachten aan om te dienen als hulpmiddelen bij de vestiging van de kerk. Maar toen de kerk eenmaal gevestigd was en het volle Woord van God gekregen had, waren deze hulpmiddelen niet meer nodig en zijn ze weer verdwenen. Het is net als steigerwerk wat wel nodig is voor die oprichting van een gebouw, maar als het gebouw eenmaal staat, zijn de steigers niet meer nodig en kunnen weggenomen worden. Van hun beroep op Jakobus 5 zegt dr. Nolle: En nu is dit het tragische in de scheef getrokken exegetische van de gebedsgenezers dat zij met Jakobus 5 in de hand juist dat verkondigen wat Jakobus bestrijdt, namelijk de toverkunst.¹ Uit alles is het duidelijk dat het beroep van de gebedsgenezers op de Schrift gelijk is aan dat van Satan toen hij Christus in de woestijn verzocht (Matt. 4:5-7).

¹ A.w. bl. 44. Vgl ook oor Jak. 5, P. Lok: Gebedsgenezing, ja of neen? in De Reformatie van 29 Juni 1963, bl. 303, 304. ² Vgl. het gedeelte over hun leer. ³ A.w. bl. 44.

RECLAME

Wat een mens bij de gebedsgenezingen opvalt, is de geweldige reclame die ervoor gemaakt wordt. Op elke mogelijke wijze wordt het bekend gemaakt. Zo'n reclame in verband met het gebed is vreemd aan de Schrift en de Farizeeërs, die zichzelf roemen en eer gezocht hebben met hun lange gebeden, zijn scherp door Christus veroordeeld (Matt. 6:5; 23:14). Tegenover de reclame bij de moderne gebedsgenezingen staan de duidelijke woorden van Christus: "Maar u, wanneer u bidt, gaan in uw binnenkamer, sluit uw deur en bidt uw Vader die in het verborgene is; en uw Vader die in het verborgene ziet, zal u in het openbaar vergelden" (Matt. 6:6). Daarbij komt nog dat Christus zelf alle opspraak in verband met Zijn wonderdaden vermeden heeft (Matt. 8:4; Mark 3:12).

HUN "RESULTATEN"

Eén van de sterkste argumenten waarmee de gebedsgenezingen verdedigd worden, is dat zij werkelijk resultaten bereiken. Of er werkelijk zoveel resultaten bereikt worden, is bij het licht van het voorgaande sterk te betwijfelen. Maar al zouden er ook werkelijk resultaten bereikt worden, dan is dat op zichzelf nog niet van doorslaggevende betekenis. Ze hebben alleen waarde als ze *overeenstemmen* met de leer van de Schrift. Maar als ze de Schrift *tegenspreken* — zoals hier inderdaad het geval is — ² dan moeten we

weten dat we hier te maken hebben met de geest en de kracht van de dwaling die wij om Gods wil moeten afwijzen. Dan zijn de resultaten die zij bereiken, vruchten van het werk van de duivel. De Schrift spreekt in dit verband geen onduidelijke taal. We lezen in Deut. 13:1-3: "Als een profeet of iemand die als dromer optreedt, bij u opstaat en u een teken of wonder aankondigt, en het teken of wonder komt uit wat hij u beloofd heeft met de woorden: Laat ons achter andere goden aan lopen — die u niet gekend hebt — en hen dienen, dan moet u niet luisteren naar de woorden van de profeet of naar de man die als dromer optreedt; want de Here uw God beproeft u om te weten of u werkelijk de Here uw God liefhebt met uw hele hart en met uw hele ziel." In Matt. 24:24 lezen we: "Want er zullen valse christussen en valse profeten opstaan, en zij zullen grote tekens en wonderen doen om, als het mogelijk was, ook de uitverkorenen te misleiden."

BEOORDELING

Uit het voorgaande is het duidelijk dat niet de tekens en wonderen van beslissende betekenis zijn, maar wat het Woord van God zegt. Daarom moeten wij ons niet laten verblinden door al de wonderlijke genezingen, want God heeft tevoren aan ons in Zijn Woord gezegd dat de valse profetie ook bekrachtigd zal worden door tekens en wonderen. De Egyptische tovenaars hebben ook van hun staven slangen gemaakt. Van deze gebedsgenezers zegt dr. Nolle: De mens die op deze wijze om genezing bidt, maakt zichzelf tot een tovenaars, die uit de resultaten van zijn gebed (in dit geval de genezingen), zijn autoriteit moet bewijzen. Hij kan niet meer toelaten dat zijn gebed voor de ogen van allen onverhoord blijft. Derhalve glijdt hij af naar het bedrog wat de toverkunst door al de eeuwen heen vergezeld heeft.³ Ook achter de hedendaagse gebedsgenezing zit de valse profetie, want onder het misbruik van de Naam van Christus worden leugens verkondigd, bijvoorbeeld dat een mens niet ziek hoeft te worden of langer ziek hoeft te zijn als er maar net genoeg geloof in Christus is. Het afvallige Christendom wat steeds meer aan het Woord van God ongehoorzaam wordt en ook niet meer Schriftuurlijk kan bidden, wat geen zondekennis en schuldbesef meer heeft, is een prooi geworden van de valse profetie waartegen Christus toch zo ernstig gewaarschuwd heeft. Onze Heiland heeft immers gezegd: "Velen zullen op die dag tegen Mij zeggen: Here, Here, hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd en in Uw Naam duivelen uitgedreven en in Uw Naam veel krachten gedaan? En dan zal Ik tegen hen zeggen: Ga weg van Mij, u die de ongerechtigheid werkt" (Matt. 7:22, 23). Wij moeten erop letten dat er driemaal staat: ". . . in Uw Naam." Maar dan wordt het duidelijk dat zij onder de Naam van Christus de duivel geïnd hebben. Christus ontkent ook niet dat zij duivels uitgedreven en veel krachten gedaan hebben. Hij zegt alleen: "Ga weg van Mij, u die de *ongerechtigheid* werkt." Heel duidelijk worden wij door de Schrift vermaand om ons niet te laten misleiden door tekens en wonderen, maar alleen aan de waarheid van Gods Woord vast te houden. En als wij dat niet doen, stuurt Hij tot ons de kracht van de dwaling. Wij lezen het zo duidelijk in II Thess. 2:8-12: "Dan zal de ongerechtige geopenbaard worden ... hij wiens komst is volgens de werking van de Satan met allerhande krachtige daden en tekens en wonderen van de leugen en met allerhande verleiding van de ongerechtigheid in hen die verloren gaan, omdat zij de liefde tot de waarheid niet aangenomen hebben om gered te worden. En daarom (omdat zij die waarheid van Gods Woord niet aangenomen hebben) zal God hun de kracht van de dwaling sturen, om de leugen te geloven, zodat allen geoordeeld kunnen worden die de waarheid niet geloofd hebben, maar behagen gehad hebben in de ongerechtigheid." Gebedsgenezing! Wees voorzichtig om niet naar het lichaam genezen te worden en naar de ziel gevangen te worden in de strikken van de duivel. Hij is een mensenmoordenaar van het begin af.

HOOFDSTUK 10: BIDUREN

Onder biduren wordt verstaan dat zekere gelovigen op bepaalde tijden en plaatsen samenkomen bij welke gelegenheden zij of sommigen van hen — afgezien van wat verder bij de samenkomsten plaatsvindt — *achtereenvolgens bidden*. Nu moet vooraf duidelijk gesteld worden dat er tegen samenkomsten om te bidden geen bezwaar kan zijn. Trouwens, we krijgen ook uit de Schrift aanwijzingen dat er in de apostolische tijd wel voor dit doel samengekomen werd. Zo lezen wij in Hand. 1:14: "Zij allen volhardden *een-drachtig in gebed en smeking*. . ." Ook Hand. 12:12 is van belang: "En nadat het voor hem duidelijk geworden was, kwam hij bij het huis van Maria, de moeder van Johannes die ook Markus genoemd wordt, *waar velen in het gebed bij elkaar waren*." We moeten echter direct opmerken dat wij in beide gevallen met bijzondere omstandigheden te maken hebben. Het gebed in Hand. 1:14 was een gebed om de uitstorting van de Heilige Geest — een gebed wat *na* de uitstorting op Pinksteren nooit weer herhaald kon en mocht worden. In Hand. 12 lezen we weer dat Petrus, de leider van die gemeente in Jeruzalem, door Herodes in de gevangenis gezet is met het doel om hem te doden en *daarom* ging er " een aanhoudend gebed tot God door de gemeente voor hem op" (Hand. 12:5), dat de Here hem moest sparen. En met het doel om voor zijn redding en bewaring te bidden, kwamen velen in het huis van Maria samen. Zo mogen er ook in onze tijd bijzondere omstandigheden komen waarin het nodig mag zijn om speciaal samen te komen om te bidden. Nu moet echter nooit vergeten worden dat God *wel aan ons vastgestelde samenkomsten gegeven heeft om te bidden*. Dat zijn de erediensten. Wij komen toch daarin samen ook om te bidden. Dat wordt in onze belijdenis heel duidelijk verklaard als er in antwoord 103 van onze catechismus gezegd wordt: "Dat ik, vooral op de sabbat, dat is op de rustdag, met de gemeente van God ijverig moet komen om het Woord van God te horen, de sacramenten te gebruiken, *God de Here openlijk aan te roepen* en aan de armen Christelijke liefdegaven te brengen." Het ligt echter in de aard van de mens om het buitengewone veel hoger te achten dan het gewone. Dit was de kwaal van de gemeente in Korinthe ook. Derhalve worden bijzondere samenkomsten om te bidden ook als belangrijker beschouwd dan de gewone in de erediensten. Als er in een gemeente — ook voor iets bijzonders, zoals voor regen in tijden van droogte — gebeden moet worden, is er tweemaal per week in de twee erediensten de gelegenheid voor. En als daarvan het goede gebruik gemaakt wordt, zal het slechts in hoogst uitzonderlijke gevallen nodig zijn om in de week speciaal weer samen te komen om gezamenlijk te bidden. Ons voornaamste bezwaar tegen de biduren, zoals vooral bij de N.G. Kerk in gebruik, gaan tegen de *wijze waarop bij die gelegenheden gebeden wordt*, namelijk dat verschillende personen de een na de ander bidden zodat als de één *amen zegt*, de ander direct daarna begint te bidden. Nergens is de Schrift vinden wij een voorbeeld of voorschrift van zo'n wijze van bidden. Wat leert de Schrift ons in verband met het gebed bij gelegenheden waar gelovigen samenkomen? *De Schrift leert ons dat één persoon bij zulke gelegenheden voorgaat in gebed en dat de anderen die met hem samen zijn, in hun harten met hem samen bidden*. In de Schrift hebben wij duidelijke voorbeelden waar *één* persoon voor en namens de andere gelovigen die met hem samen waren, gebeden heeft. Denk maar aan het gebed van Josafat toe hij en zijn volk in uiterst kritieke omstandigheden en grote nood verkeerden (II Kron. 20). De mensen van Juda zijn in het huis van de Here samengekomen en toen bad Josafat *alleen* voor en namens hen. In Ezra 9 lezen wij ook weer dat Ezra *alleen* gebeden heeft, terwijl er toch samen met hem waren "allen die gebed hadden voor de woorden van de God van Israël over de ontrouw van de ballingen" (vers 4). Dat de andere gelovigen die erbij zijn met de betrokken persoon in hun harten samen moeten bidden, blijkt uit I Kor. 14:16 waar Paulus zegt: "Anders als u met de geest dankt, hoe zal hij die de plaats van een onkundige inneemt, *amen zeggen op uw dankzegging*, aangezien hij niet weet wat u zegt?" Hier wordt dus gezegd dat de ander die bij zo'n samenkomst is waar er gebeden wordt, moet weten wat er gebeden is en ook amen kan zeggen op dat wat gebeden is. Het spreekt er toch duidelijk van dat zij in hun harten en gedachten met de persoon die bidt, samen bidden. Wij kunnen dus concluderen dat volgens de Schrift er bij samenkomsten van gelovigen door *één* persoon voor en namens de anderen gebeden wordt die dan in hun harten en gedachten met hem samen bidden. Wat gebeurt er nu bij de biduren? Daar bidden verschillende personen na elkaar. Als er

nu zo na elkaar gebeden wordt, kunnen allen *of* voor dezelfde zaak bidden, bijvoorbeeld voor regen in tijden van droogte, *of* iedereen kan bidden voor enige zaak of persoon waarvoor hij persoonlijk vindt dat er gebeden moet worden. Als allen nu voor dezelfde zaak bidden, dan is dit niets anders *dan een ijdele herhaling van woorden*. De één heeft nu net voor een zaak gebeden en dan begint een ander en bidt weer voor precies dezelfde zaak. Zo iets is tegen de wil van onze Here en Heiland, want volgens Matt. 6:7, 8 heeft Hij gezegd: "En als jullie bidden, gebruik geen ijdele herhaling van woorden zoals de heidenen, want zij denken dat zij door hun vele woorden verhoord zullen worden. Word dan niet zoals hen, want uw Vader weet wat u nodig hebt voordat u Hem vraagt." Als hen die samen gekomen zijn echter voor persoonlijke zaken bidden of voor personen waarvoor zij persoonlijk vinden dat er gebeden moet worden, dan ontstaat de vraag: Waarom moet dat juist in zo'n samenkomst plaatsvinden? Het persoonlijke gebed in de binnenkamer is toch de plaats daarvoor. Christus zegt immers: "En wanneer u bidt, wees niet zoals de geveinsden; want zij houden ervan om in de synagogen en op de hoeken van de straten te staan en bidden om door de mensen gezien te worden. Voorwaar Ik zeg u dat zij hun loon al hebben. Maar u, wanneer u bidt, ga in uw binnenkamer, sluit uw deur en bidt uw Vader die in het verborgene is; en uw Vader die in het verborgene ziet, zal u in het openbaar vergelden" (Matt. 6:5, 6). Zou er ook in de biduren, waar verschillende mensen bidden, niet het *gevaar* bestaan dat de een "mooier" zal proberen te bidden dan de ander, enkel om door de mensen "gezien" te worden? Zou er verder niet het *gevaar* van wanorde bestaan als twee of meer tegelijk beginnen te bidden? Ook daartegen waarschuwt de Schrift heel ernstig, want God is een God van orde (I Kor. 14:26-40). Nu is er door dr. A. C. Barnard¹ een poging gedaan om de wijze waarop er bij de biduren gebeden wordt, uit de Schrift te rechtvaardigen.

¹ Eeuwfeest van de Pinksterbiduren, 1861-1961. 2 Bl. 75. 3 Bl. 76.

Dr. Barnard schrijft: "Teksten die gewoonlijk aangevoerd worden om de biduren, zoals wij die kennen, uit de Schrift te funderen, zijn de volgende: Hand. 1:14; 4:4, 31; 12:5, 12; Matt. 18:19-20. Soms wordt ook nog genoemd Hand. 3:1; Luk. 18:10. Deze Schriftgedeeltes gaan over het gemeenschappelijke gebed door Christenen, *maar er wordt niet uitdrukkelijk gezegd hoe dit gedaan is*. (Cursivering van mij — P.J.d.B.) Om daarin zonder meer te lezen dat de wijze van het gebed zoals in de huidige biduren was, of er ook uit af te leiden, dat de huidige vorm tegen de Schrift is, doen beiden geen recht aan de tekst. Hoe dit verstaan werd, moeten wij uit de rest van de Schrift proberen op te maken."² Nadat dr. Barnard dan aangetoond heeft dat bij dagelijkse bijeenkomsten, private en gemeenschappelijke gebeden, om hardop te bidden en het vrije gebed naast het formuliergebed Bijbels is en dat ook gewone gemeenteleden in de Vroege Kerk een meer actief deel in de eredienst hadden, verklaart hij: "*Hieruit blijkt dat de biduurvorm wel niet in de Bijbel voorgeschreven wordt, maar ook niet tegen de geest ervan is* (Cursivering van mij — P.J.d.B.). Genoemde teksten, waar het gaat over het gemeenschappelijke gebed van de Christenen, verkrijgen door de argumenten hierboven grotere kracht als fundering van de biduren."³ Eindelijk komt dr. Barnard dan *tot* de volgende conclusie: "*Wij moeten dus concluderen dat de gebedsvorm in het biduur Schriftuurlijk geoorloofd is*."¹ (Cursivering van mij — P.J.d.B.). Wij moeten zeggen dat dr. Barnard hier conclusies trekt die op zuiver exegetische gronden moeilijk getrokken kunnen worden. *Eerst* zegt hij dat in de betrokken teksten niet gezegd wordt hoe er bij de samenkomsten gebeden is, zodat daaruit niet afgeleid kan worden dat de gebedsvorm bij de gelegenheden die van de huidige biduren was. *Dan* zegt hij dat de huidige biduurvorm (waarvan hij niet weet of daarvan in de Schrift gesproken wordt) toch niet tegen de geest van de Bijbel is. *Eindelijk* concludeert hij dan dat de gebedsvorm van het biduur (waarvan hij nog niet weet of daarvan in de Schrift gesproken wordt) Schriftuurlijk geoorloofd is. Met zo'n exegese beweegt men zich op heel dun ijs. Daarbij komt nog dat het helemaal niet zo zeker is dat de huidige biduurvorm niet tegen de geest van de Bijbel is. Want als er verschillende personen na elkaar voor dezelfde zaak bidden, is dat niet *een ijdele herhaling van woorden!* En dat is toch tegen de geest van de Bijbel! (Matt. 6:7,8). En als iedereen er bidt voor zaken waarvoor hij of zij *persoonlijk* vindt dat er gebeden moet worden, waarom wordt dit juist *daar* gedaan als Christus de binnenkamer als de plaats voor zulke gebeden aanwijst? (Matt. 6:5, 6). Het grote probleem van de biduren is blijkbaar dit: de praktijk is

pas ontstaan en toen is ervoor rechtvaardiging gezocht in de Schrift. Het is dus niet een kwestie van: de Schrift zegt zo en laat ons nu ook zo doen. Het is eerder een kwestie van: het is bij ons de gewoonte geworden om zo te doen; nu gaan we samen kijken of wij onze handelwijze uit de Schrift kunnen rechtvaardigen en verdedigen. Het is deze manier van omgaan met de Schrift die een mens naderhand laat belanden bij een geforceerde exegese die niet meer een *uitleggen* is van wat in Gods Woord aan ons gezegd wordt, maar meer een *inleggen* van wat WIJ graag in de Woorden van de Bijbel willen lezen. Een persoon die zich heel sterk *tegen* biduren uitgesproken heeft, was wijlen ds. S. J. du Toit, de vader van wijlen dr. J. D. du Toit (Totius). Zijn bezwaren ertegen waren in hoofdzaak de volgende:

¹ Bl. 76. ² Aangehaald door dr. J. D. du Toit in: S. J. du Toit in Weg en Werk, in Verzamelde Werken, Johannesburg, 1960, bl. 394, 395.

1. Van openbare biduren die geregeld, wekelijks of maandelijks gehouden worden, waar mensen samenkomen om te bidden, vinden wij noch in het Oude Testament noch in het Nieuwe Testament enig voorbeeld of voorschrift.

2. Daarentegen worden in zowel voorbeeld als voorschrift, beide in het Oude- en Nieuwe Testament aan ons voorgehouden dat het gebed of bij de openbare eredienst hoort of in de eenzaamheid beoefend moet worden.

3. Wel vinden we dat de kleine kring van gelovigen zich gedurende de tien dagen tussen Hemelvaart en Pinksteren afgezonderd hebben in de opperzaal en volhard hebben in gebed en smeking om de komst van de Heilige Geest (Hand. 1:14), maar dit was voordat zij de Heilige Geest ontvingen.

4. Onze Gereformeerde vaders hebben wel een bededag of een dag van algemene veroetmoediging vanwege nationale rampen gekend, maar deze hingen samen met de openbare eredienst op de dag. Geregelde biduren vinden we echter niet bij hen.

5. Voor ds. du Toit komen zulke biduren evenmin overeen met de gezonde praktijk van de godzaligheid als met het Woord van God. Het ware gebed moet een waarachtige *begeerte* zijn (Matt. 21:22). Maar wordt er altijd in de biduren gebeden uit ware begeerte en innerlijke drang van de Geest?

6. Volgens ds. du Toits eigen ervaring — en hij is met biduren groot geworden — is er iets *zieklijks* in geregelde biduren die de geest dikwijls meer neerdrukken dan opheffen.

Dikwijls worden degenen die bezwaren tegen biduren heeft en daarom er niet aan wil meedoen, ervan beschuldigd dat zij helemaal niet of heel weinig bidden. Niets is echter minder waar! Ook wij willen ons laten leiden door Gods Woord dat ons opwekt om voortdurend te bidden (Luk. 18:1-8; Rom. 12:12; I Thess. 5:17). Maar ook in de *wijze* waarop wij bidden, willen wij ons door het Woord van God laten leiden en omdat de *wijze* waarop er in de biduren gebeden wordt naar onze overtuiging niet volgens de Schrift is, daarom doen wij daaraan niet mee

HOOFDSTUK 11: ONVERHOORDE GEBEDEN

"Bid en u zal gegeven worden." Zo zegt Christus tegen Zijn discipelen en tegen al de gelovigen. In deze woorden van Christus vinden we een *bevel* en een *belofte*: aan de ene kant het bevel om te bidden en, zoals blijkt uit de oorspronkelijke tekst, voortdurend te bidden en aan de andere kant de belofte van de vervulling van dit gebed. Tussen dit bevel om te bidden en de belofte van vervulling ligt er voor de gelovige een geweldige heerlijkheid, maar ook dikwijls een geweldige zielsworsteling en helaas dikwijls ook een geweldig misverstand. Tussen deze twee punten van bevel en belofte ligt ook het hele probleem van de onverhoorde gebeden. Als wij komen bij de onverhoorde gebeden, is het ter wille van duidelijkheid zeker nodig om onderscheid te maken tussen de woorden *horen* en *verhoren*. Als wij zeggen: God hoort onze gebeden, dan betekent dit: Hij luistert ernaar, Hij geeft er acht op. Maar als wij zeggen: God verhoort onze gebeden, dan betekent dit dat Hij aan ons geeft wat we van hem vragen in onze gebeden. Nu kunnen we bij het licht van het bovenvermelde op grond van de Schrift zeggen: God hoort alle gebeden, zelfs al bestaat het gebed net uit een zucht, maar Hij verhoort niet alle gebeden. Het is dus duidelijk: *ongehoorde* gebeden bestaan niet, maar *onverhoorde* gebeden wel. Voor alles moet het nu voor ons duidelijk zijn dat God, volgens de Schrift, Zijn eer erin stelt om een Verhoorder van de gebeden genoemd te worden. In Ps. 50:15 verklaart Hij: "Roep Mij aan in de dag van benauwdheid; Ik zal u uitredden en u moet Mij eren." De berijmde woorden van Ps. 81:12 tonen dit ook duidelijk aan: *Open uw mond, eis van Mij vrijmoedig op mijn trouwverbond. Al wat u ontbreekt, Schenk Ik als u smeekt mild' en overvloedig*. Christus zelf zegt ook in Joh. 15: "Als u in Mij blijft en Mijn woorden in u, zult u vragen net wat u wilt en u zult het verkrijgen." Deze uitspraken zijn heel duidelijk. En toch schijnt het alsof de praktijk van het geloofsleven soms in strijd is met wat hier gezegd wordt, aangezien wij in mindere of meerdere mate te maken krijgen met onverhoorde gebeden. Wij moeten nu echter voorzichtig zijn om niet te snel van onverhoorde gebeden te spreken. Wij moeten eerst een degelijk onderzoek instellen of dat wat wij onverhoorde gebeden noemen werkelijk *gebeden* zijn. Dikwijls worden enkel rijmpjes onnadenkend opgezegd met een Amen er achteraan en dan denken wij dat we gebeden hebben. Dan voelen wij ons tevreden in het gemoed en we zeggen: Ik heb weer gebeden. Maar in werkelijkheid was het geen gebed en God verhoort alleen gebeden en geen rijmpjes. God wil, zoals later zal blijken, van harte door ons aangeroepen te worden. Ook om een andere reden moeten wij niet te snel spreken van onverhoorde gebeden en dat is omdat God soms uitstelt om onze gebeden te verhoren. Hij verhoort onze gebeden op Zijn tijd en niet op onze tijd. Zacharia en Elisabeth hebben gebeden om een zoon en die niet ontvangen. Pas toen het, menselijk gesproken, onmogelijk was om een zoon te krijgen, toen heeft God aan hen Johannes *gegeven*. God laat ons soms wachten op de verhoring van onze gebeden om ons in het gebed te laten volharden en om ons zo dichter bij Hem te brengen. Zo zijn er vele ogenschijnlijk onverhoorde gebeden die later bleken het verhoorde gebeden te zijn. Uit het voorgaande is het duidelijk dat veel zogenaamd onverhoorde gebeden inderdaad geen onverhoorde gebeden zijn of omdat het geen gebeden zijn of omdat ze later verhoord zijn dan wij verwachtten. Toch blijven er behalve deze nog altijd gebeden over die niet verhoord worden. Nu moeten wij echter als een gebed niet verhoord wordt, *niet* in de eerste plaats de fout bij God gaan zoeken, maar bij onszelf. Wij moeten dus niet vragen: *Waarom verhoort God mij niet?* Veel eerder moeten we vragen: *Waarom word ik niet door God verhoord?*¹ Als wij onszelf zo onderzoeken bij het licht van de Schrift, zullen we ook vinden dat er zekere redenen zijn waarom onze gebeden niet verhoord worden — redenen die wortelen in de zonde en daarom de oorzaak vormen voor het niet verhoren van veel gebeden. 1. Eén van deze redenen vinden we in Jak. 4:3 waar hij aan zijn lezers schrijft: "Jullie bidden en jullie ontvangen niet omdat jullie verkeerd bidden, om het in jullie wellusten door te brengen." Wat Jakobus hier duidelijk wil stellen, is dat genotzucht de gebeden van deze mensen beheerst. In hun gebeden hebben zij alleen maar de eigen vreugde en plezier, eigen eer en streling van de zinnen op het oog. Wat hier bedoeld wordt, kunnen we als volgt verduidelijken: Als een ouder God bidt om zijn of haar kind te zegenen zodat het kind goed presteert op school, maar intussen denkt de betrokken ouder eraan hoe heerlijk hij of zij kan opscheppen als het kind zo goed gepresteerd heeft, dan is dit een gebed om dat waarvoor gebeden

wordt in wellust door te brengen. Zo'n gebed wordt door God niet verhoord, want alles wat wij van de Here vragen, moet als uiteindelijk doel hebben de verheerlijking van Zijn Naam.

1 Ds. W. A. Wiersinga: Gods Werk in ons, Kampen, 1952, bl. 186. 2 Ds. W. J. de Klerk: Vader, leer mij lopen, Potchefstroom, 1961, bl. 49. 3 G. D. Scholtz: Heeft het Afrikaanse Volk een toekomst? Johannesburg, 1954, bl. 172.

Als wij dit verstaan, zullen wij ook beseffen dat ons gebed niet maar een lijstje bestellingen is die we bij God als een hemelse Winkelier plaatsen en als ongeduldige klanten wachten dat Hij ze zo snel als mogelijk moet uitvoeren.² Ook in onze gebeden moeten wij als mensen klein en nietig worden en de almachtige God groot en heerlijk. 2. Een tweede reden waarom wij soms niet door God verhoord worden, is omdat zo dikwijls vergeten wordt dat bidden en werken altijd samengaan. Het zal voor een student die het hele jaar niet gewerkt heeft, helemaal niet helpen om aan het einde van het jaar voor het examen nu heel serieus te beginnen met bidden dat de Here hem toch moet laten slagen. De Here zal zo'n gebed niet verhoren, want het gebed is geen achterdeur voor luiheid om daarmee te bereiken wat een mens door te werken moest bereiken (Eduard Geismar). Iemand stelde het eenmaal zo: God helpt alleen diegenen die zichzelf helpen.³ Hoewel het gevaarlijk is om de zaak zo te stellen, zit in deze uitdrukking toch veel waarheid. Het zal ons niet helpen om te bidden voor de verlossing van één of andere zonde als wij niet zelf met alle macht daartegen strijden. Augustinus bad: "Vader, verlos mij van de boze — maar niet nu al." Bidden wij niet regelmatig net zo hoewel wij het niet woordelijk zo uitspreken, maar hetzelfde soort van gedachten ook in ons hart koesteren? Als dat zo is, moeten wij geen verlossing verwachten. Als wij bidden: Verlos ons van de Boze, moeten wij ook strijden tegen de Boze. Bid en werk! 3. Een verdere reden voor het niet-verhoren van sommige gebeden is omdat wij van God enkel een noodhulp maken. God belooft aan ons dat Hij voor ons een hulp in nood zal wezen, maar nergens zegt Hij dat Hij enkel een noodhulp wil zijn. In Ps. 50 zegt de Here: "Roep Mij aan ten dage van benauwdheid; Ik zal u uitredder en u moet Mij eren." Hier belooft God dus om een hulp in nood te zijn. Nou gebeurt het echter dat mensen soms leven zonder God en Zijn gebod en zich aan Hem niet storen. Komen zij echter in de moeite, dan weten ze heel gauw te bidden, want nood leert bidden. Helpt God hen nu echter in hun nood, dan wordt Hij na de hulp dadelijk vergeten totdat er weer moeite komt om dan weer als noodhulp ingeroepen te worden. Als God echter geen gehoor geeft op deze gebeden, dan zijn deze mensen gewoonlijk hen die het hardste kunnen klagen over onverhoorde gebeden terwijl zij vergeten dat, omdat zij niet leven als kinderen van God, zij ook geen aanspraak kunnen maken op verhoring van hun gebeden. Nu gebeurt het soms dat God zulke noodhulp-gebeden wel verhoort. Als dat het geval is, zien wij daarin maar net weer Zijn oneindige genade. Als de verhoring van zulke gebeden ons er maar net toe kan brengen om verder voor Hem te leven. 4. Een Vierde reden waarom onze gebeden soms niet verhoord worden, is als wij hardnekkig aan één of andere zonde blijven vasthouden. Dan mag er wel serieus tot de Here gebeden worden en de begeerte om de afgebeden zegen te verkrijgen wel oprecht zijn, maar er wordt niet geheel en al gebogen voor de Here. Zo kan ik bijvoorbeeld van God bidden om aan mij ware zekerheid van het geloof te schenken, maar intussen weiger ik om mijn broeder en/of zuster die tegenover mij overtreden heeft van harte te vergeven. Dan is er een ban in mijn leven net zoals er een ban in Israël was na de zonde van Achan en Israël geen zegen van de Here ervoer voordat de ban niet uit hun midden gelgd werd door de steniging van Achan. Zo'n zonde waarvan ik dan geen afstand wil doen, wordt dan een verhindering voor de verhoring van mijn gebed. Christus zegt immers in Joh. 15: "Als u in Mijn woorden blijft en Mijn woorden in u, zult u vragen net wat u wilt hebben en u zult het verkrijgen," maar vanzelfsprekend volgt dan hieruit dat als wij niet met alle macht strijden om in de woorden van Christus te blijven en wij volharden in één of andere zonde die botst met Zijn woorden, verliezen wij ook alle aanspraak op gebedsverhoring. 5. Een vijfde reden die de verhoring van onze gebeden verhindert, is als de verhouding tussen man en vrouw in het huwelijk niet goed is. In I Petrus 3:7 lezen wij: "Evenzo moet u, mannen, verstandig *met* hen samenleven en aan het vrouwelijke geslacht, als het zwakkere, eer bewijzen, omdat u ook mede-erfgenamen van de genade van het leven bent — *zodat uw gebeden niet verhinderd mogen worden.* "Deze

zelfde gedachte vinden we ook in Mal. 2:13, 14 waar gezegd wordt: "En daar boven doet u dit: u bedekt het altaar van de Here met tranen, met geweene en verzuchting, omdat Hij Zich niet meer wendt naar het offer en dit uit uw hand niet aanneemt als welgevallig. En u vraagt: Waarom? Omdat de Here getuige is tussen u en de vrouw van uw jeugd aan wie u ontrouw geworden bent, terwijl zij toch uw metgezel is en de vrouw van uw verbond." Hieruit is het duidelijk hoe dat een verharde, onschriftuurlijke en onchristelijke verhouding tussen man en vrouw een verhindering is in de verhoring van de gebeden en in de uitleving van de godsdienst als geheel. 6. Het feit dat bepaalde gebeden niet verhoord worden, vindt zijn oorsprong er soms ook in dat wij niet *van harte* tot de Here bidden zoals Hij ons verwacht. Wij bidden niet — zoals onze Catechismus het stelt — "met hartelijke zuchten" uit de grond van ons hart, maar dikwijls alleen met onze lippen, en als wij niet van harte tot de Here bidden, dan vragen wij eigenlijk van Hem wat wij niet willen hebben. Daarom zijn veel van onze gebeden eigenlijk niets anders dan leugens met gesloten ogen. Zo bidden wij bijvoorbeeld om de verlossing van een karakterfout of een bepaalde zonde terwijl wij diep in ons hart niet graag van de zonde die daarom zo lekker is, verlost willen worden. Zo'n gebed is niet van harte en verliest dus alle aanspraak op verhoring. Vooral onze openbare gebeden gaan mank aan de kwaal dat ze niet van harte zijn. Zo worden tafelgebeden dikwijls als enkel een rijmpje opgezegd terwijl ze het hart koud laten. Hier krijgen we ook te maken met de gebeden die in onoprechtheid uitgesproken worden. Zo wordt er soms gebeden, niet om werkelijk iets van de Here te vragen, maar alleen om deze of gene persoon te tonen hoe lief wij hen hebben of om hen honing om de mond te smeren. Zulke gebeden zijn, om het minste ervan te zeggen, goddeloos en zulke bidders verdienen om zoals Korach, Datan en Abiram door de aarde opgeslokt te worden.

7. Een zevende reden waarom onze gebeden soms niet verhoord worden, is omdat wij bidden *zonder vertrouwen*. Wij staan dikwijls van onze gebeden op zonder enige verlichting. We hebben aan de Here alles verteld, maar we hebben zo weinig hoop dat Hij ons zal helpen — *omdat wij zelf geen wegen zien waarlangs de gevraagde verlossing kan opdagen*. Als het zo is, bidden we zonder geloof en zien we bij onze gebeden alleen maar de bergen van problemen en niet de almachtige God. Als we zo bidden, moeten we ook niet denken dat we iets van God ontvangen. Jakobus stelt het heel duidelijk in zijn brief: "Maar hij moet in het geloof bidden, zonder te twijfelen; want hij die twijfelt is als een golf van de zee die door de winden gedreven en voortgezweept wordt. Want de mens moet niet denken dat hij iets van de Here zal ontvangen" (Jak. 2:6, 7). Een gebed zonder geloof en vertrouwen is als een sprong in de duisternis waarbij we nooit weten waar we zullen landen. Daarom: las wij bidden, moeten we niet heimelijk denken dat God ons toch niet zal verhoren. Als we dat doen, beledigen wij de Here en wordt ons hele gebed een klucht en zonder betekenis. Calvijn heeft gezegd: "God word verschrikkelijk vertoerd als wij Hem een weldaad vragen, maar intussen niet verwachten om die van Hem te krijgen." Wie zonder geloofsvertrouwen bidt, durft ook eigenlijk geen *"amen"* te zeggen na zijn gebed, want in "amen" spreek ik het geloof en vertrouwen uit dat mijn gebed waarlijk verhoord zal worden, ja, zelfs veel zekerder door God verhoord zal worden dan ik in mijn hart voel. En hoe durf ik nu "amen" te zeggen als ik helemaal niet vertrouwd dat God mijn gebed zal verhoren? Als ik dat toch doe, is het amen een grote leugen. Wanneer wij bidden, moeten wij als kinderen worden en in kinderlijk geloofsvertrouwen van de Here vragen wat wij willen hebben.

8. Het feit dat wij te snel ophouden met bidden, vormt soms ook een reden waarom bepaalde gebeden niet verhoord worden. Wij vragen de Here enkele keren iets en als Hij ons niet dadelijk verhoort, dan houden we op en zeggen even wanhopig: Het helpt ook niet om te bidden. Zo wordt hete feit dat sommige gebeden onverhoord blijven, ie reden waarom de geloofszekerheid die aan het waarachtige gebed ten grondslag ligt, soms verflauwd.¹ In Luk. 18:1-8 heeft Christus aan ons een gelijkenis voorgehouden waarin Hij beklemtoont dat wij moeten aanhouden met bidden. Dat zien we al in het eerste vers dat als volgt luidt: "En Hij vertelde ook aan hen een gelijkenis met het oog daarop dat een mens gedurig moet bidden en niet moedeloos worden." En dan vertelt Hij de gelijkenis van de weduwe aan wie de rechter aanvankelijk geen recht wilde verschaffen, maar bij

hem aanhield en hij dit toch later gedaan heeft. Zo moeten wij ook aanhouden met bidden.

¹ Tjaart van der Walt: Het Koninkrijk van God — nabij! Kampen, 1962, bl.164 ² Ibid. bl. 164. ³ Ds. W. A. Wiersinga, a.w. bl. 187.

God laat ons soms wachten op de verhoring van onze gebeden, niet om ons van Hem weg te stoten, maar juist om ons zo dicht bij Hem te trekken, om ons te versterken in ons geloof zodat wij in het oordeel dat komt niet Zijn toorn mogen ervaren, maar Zijn genade. God "talmt" dus soms om onze gebeden te verhoren juist om des geloof wille, namelijk om te verzekeren dat wij waarachtig, echt geloof zullen hebben.² Veel kinderen van God hebben langs de weg van het volhardende gebed voor een bepaalde zaak ten slotte al oprechter leren zeggen: Als ik U maar heb, o Here, mijn God, dan is het voor mij genoeg; U alleen kan ik niet missen Uw genade, ja, die is mijn leven.³ Maar om ertoe te komen is het nodig dat wij moeten aanhouden en aanhouden met bidden en niet moedeloos moeten worden. Uit het voorgaande hebben we nu gezien dat er bepaalde redenen zijn die wortelen in onze zonde die de oorzaak vormt waarom onze gebeden niet verhoord worden.

Toch vinden wij in de Schrift en in ons eigen leven ook voorbeelden van gebeden die werkelijk in alle opzichten gebeden zijn, gebeden die komen uit het hart, gebeden in een vast vertrouwen, gebeden waarbij er niet aan één of andere zonde vastgehouden wordt of de wellusten van het vlees beoogd worden, met andere woorden, gebeden die zover het menselijk mogelijk is, in alle opzichten in overeenstemming zijn met de vereisten die God aan het gebed stelt — en toch niet door God verhoord zijn. Voorbeelden van zulke gebeden zijn de volgende: Mozes' gebed om Kanaän binnen te gaan (Deut. 3:23-28); Davids gebed dat het kind van hem en Bathseba behouden moet worden (2 Sam. 12:16 v.v.) en Paulus' gebed om de wegneming van de doren in het vlees (2 Kor. 12:7-9). Hoe moeten wij nu verstaan dat *deze* gebeden niet verhoord zijn? Hier zijn wij nu eigenlijk gekomen bij de kern van het hele probleem van de onverhoorde gebeden. De oplossing van deze hele zaak is gelegen in het vaderschap van God. Onze hemelse Vader weigert soms om aan ons te geven wat we vragen. Zo doen aardse vaders toch ook tegenover hun kinderen en zij moeten dit doen als hun kinderen verkeerde dingen van hen vragen. Het is alleen een dwaze vader die als zijn kind een geladen revolver wil hebben om mee te spelen, deze aan hem geeft. Ja, het zijn alleen zwakke vaders die aan hun kinderen alles geven wat ze vragen en zo de kinderen bederven. God is echter een volmaakte Vader en Hij weet het beste wat wij nodig hebben. Hij weet dat wij vanwege de zonde dikwijls domme kinderen zijn en iets vragen wat niet goed voor ons is. Als God dus een verzoek van ons afwijst, kunnen wij er zeker van zijn dat het voor onze bestwil is. In de afwijzing van de bede ligt er dan groter genade en liefde dan in de voldoening eraan. Zo was het bij Paulus. Hij heeft God serieus gebeden om de doren in zijn vlees te verwijderen, maar Hij wilde niet, want Hij zei tegen hem: "Mijn genade is voor jou genoeg. Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht." En later was Paulus zelf dankbaar dat de Here de doren uit zijn vlees niet verwijderd had, want op die wijze is hij ervoor bewaard om zichzelf te verheffen. Het is dus duidelijk: het is alleen een vader die houdt van zijn kind en het kind altijd alleen het beste gunt dat zo optreedt en soms ook gevaarlijke dingen die hij wil hebben en waarvan hij niet het gevaar beseft, niet aan hem geeft. Zo doet onze hemelse Vader ook — alleen op volmaakte wijze. Hij, onze Vader, wil altijd het goede voor Zijn kinderen en om dat te bereiken, gebruikt Hij zelfs de niet-verhoring van hun gebeden. Hij onthoudt aan ons alleen iets om Zichzelf des te meer aan ons te geven. Hij onthoudt aan ons een man, een vrouw of een kind zodat de lege plaats des te meer door Hem gevuld kan worden. Wij moeten verder onthouden dat we eigenlijk maar eendagsvlinders zijn tegenover de eeuwige God en hoe kunnen wij dan aan die God voorschrijven hoe onze levens te regelen? Hij overziet immers het geheel van onze levens en weet hoe het ingepast moet worden in de levens van anderen. Ook of een bepaalde zaak waarom wij vragen in het gebed, past in onze levens of niet. Daarom werkt Hij ook aan onze geestelijke groei door de onverhoorde gebeden. Hij is bezig om ons te bouwen al lijkt het voor ons dikwijls of Hij bezig is om ons af te breken. Daarom geldt ook met betrekking tot de onverhoorde gebeden het woord van Christus: "Zalig is iedereen die aan Mij geen aanstoot neemt" (Matt. 11:6). Maar we moeten nog verder gaan. We moeten ons niet

slechts niet ergeren aan God als zaken anders gaan dan wij van Hem gevraagd hebben, maar we moeten van tevoren reeds bidden: "Vader, laat Uw wil geschieden." U bent mijn Vader en U alleen weet wat voor mij het beste is. Vader, in kinderlijke ootmoed vraag ik van U dit of dat. Ik smEEK U, geef het aan mij. Laat nochtans Uw wil geschieden. Calvijn heeft in dit verband gezegd: Daarom bidden wij, voordat we enig gebed voor onszelf doen, dat Zijn wil moet geschieden. En daarmee onderwerpen wij onze wil reeds aan de Zijne, zodat onze wil, als het ware door een toom bedwongen, niet van tevoren aan God aanwijzingen zou geven, maar Hem zal stellen tot Rechter en Bestuurder van al mijn begeerten.¹

¹ Aangehaald door ds. W. A. Wiersinga, a.w. bl. 191.

Om dus samen te vatten kunnen wij dus zeggen dat de hele zaak van onverhoorde gebeden — die ware, oprechte gebeden zijn — geworteld is in de liefde van onze Vader voor ons, Zijn kinderen — de liefde die Hij ook aan ons openbaart door bepaalde dingen die wij van Hem vragen en die niet goed voor ons zijn, niet te geven.

DEEL III: VRAAGSTUKKEN IN VERBAND MET DE KERK

HOOFDSTUK 12: KERKELIJKE BIJDRAGEN

Kerkelijke bijdragen zijn één van de vruchten van een echt geloof in Jezus Christus. Ook daarin wordt mijn geloofsverbondenheid aan mijn Here en Verlosser duidelijk geopenbaard. Daarom is bezinning over deze zaak bij het licht van de Schrift altijd nodig. Bij zo'n bezinning is het vooral nodig dat er aandacht geschonken wordt aan het *motief voor* het geven van bijdragen, het *karakter* ervan, de *hoeveelheid* die gegeven moet worden en de *wijze van inzameling* ervan.

I. HET MOTIEF VOOR HET GEVEN VAN BIJDRAGEN

(a) De kerkdienst moet onderhouden worden. Kerkelijke bijdragen zijn noodzakelijk voor de uitbreiding van Gods koninkrijk. Zonder de nodige stoffelijke middelen kan deze uitbreiding echter bijna niet naar behoren geschieden. De Here heeft aan Zijn kerk de opdracht gegeven om het evangelie van verlossing in Jezus Christus aan alle naties te verkondigen en hen in de zaken van de Here te onderrichten (Matt. 28:19). Om deze opdracht doeltreffend uit te voeren, zijn er mensen nodig die zoals Paulus en de andere apostelen voltijds met de verkondiging van het evangelie en aanverwante zaken bezig zijn. Vandaag wordt deze arbeid hoofdzakelijk verricht door de predikanten. Deze personen moeten nu zodanig verzorgd worden dat zij, zonder zorg over de nodige levensmiddelen, al hun aandacht kunnen geven enerzijds aan de verdieping van de geloofskennis en het geloofsleven van degenen die aan hun zorg toevertrouwd zijn, en anderzijds aan de verkondiging van het evangelie aan afgedwaalden en heidenen. De verzorging van deze personen door de gelovigen is een Schriftuurlijke eis. In de Oudtestamentische tijd moesten de gelovigen hun tienden voor dit doel naar de tempel brengen (Num. 18:21) en wat de Nieuwtestamentische tijd betreft, zegt Paulus: "Weet u niet dat hen die met de heilige dingen werken, uit het heiligdom eten; en dat hen die bij het altaar bezig zijn, met het altaar delen? Zo heeft de Here ook voor hen die het evangelie verkondigen, bepaald dat zij van het evangelie moeten leven" (I Kor. 9:13, 14). Behalve de verzorging van genoemde personen is geld ook nodig voor de oprichting van kerkgebouwen en andere lokalen die noodzakelijk mogen zijn; voor de verspreiding van Bijbels en Christelijke lectuur; voor de opleiding van predikanten; voor de arbeid van zending en evangelisatie en voor vele andere zaken die een noodzaak in de uitbreiding van Gods koninkrijk zijn. Het is nu die roeping van elke gelovige om bijdragen te geven zodat alle genoemde arbeid zonder hinder kan doorgaan en het evangelie van Christus aan alle volken, talen en naties verkondigd wordt en de eer van God zo bevorderd wordt. Wie weigert om aan deze eis te voldoen, is ongehoorzaam aan God en zo'n persoon is een struikelblok in de uitbreiding van Gods koninkrijk. **(b) Uit dankbaarheid.** Als kerkelijke bijdragen voor bovengenoemd doel zonder meer gegeven worden, bestaat het gevaar altijd dat het enkel een plichtpleging wordt die het hart koud laat. Daarom moet beseft worden dat er bij de ware gelovige ook een ander motief is wat hem of haar aanspoort tot het geven van bijdragen, en dat is oprechte dankbaarheid tegenover de Here voor de heerlijke verlossing die Hij in en door Christus voor ons bewerkt heeft.

Christus heeft Zichzelf overgegeven in de smarten van kruis, hel en dood om ons daarvan te verlossen en voor ons zo het eeuwige leven te verwerven en dat moet ons zo aangrijpen en ontroeren dat wij ook bereid moeten zijn om uit dankbaarheid offers te brengen tot eer van de Here. Deze grote liefdesdaad van Christus moet bij ons spontaan de vraag van Ps. 116 laten opkomen: "Wat zal ik de Here vergelden voor al Zijn weldaden aan mij?" Uit dankbaarheid voor het machtige offer dat Christus gebracht heeft om mijn zaak te bevorderen, moet ik nu ook bereid zijns om van mijn kant grote offers te brengen om de zaak van Christus en de uitbreiding van Zijn koninkrijk te bevorderen (II Kor. 8:9). Van de gelovigen in Macedonië lezen we dat, toen van hen offers gevraagd werden, zij *boven hun vermogen* bijgedragen hebben en de apostelen *gesmeekt* hebben om hun bijdragen te nemen (II Kor. 8:1-9). Daartoe moet men komen als het liefdesoffer van Christus voor u werkelijk van reële betekenis is. En nu zegt Paulus dat hij doelbewust verwijst naar wat de Macedoniërs gedaan hebben "om door de ijver van anderen ook de echtheid van uw ijver op de proef te stellen" (II Kor. 8:8). Dat geldt ook voor ons.

Onze dankbaarheid moet verder ook voortvloeien uit al de ander zegeningen die wij uit de hand van de Here ontvangen hebben: voedsel, kleding, huizen, kracht, gezondheid, enz. Omdat de Here ons ook met stoffelijke middelen zo rijkelijk zegent, moeten wij onze dankbaarheid tegenover Hem er ook in betonen dat wij uit dat wat we van Hem ontvangen hebben, mild offers brengen om de zaken van de Here te bevorderen. Trouwens, wij met alles wat we zijn en hebben behoren aan de Here (I Kor. 3:22, 23) en daarom moeten wij de Here er ook mee dienen. Wij zijn in werkelijkheid ook geen eigenaars van al de bezittingen, maar net rentmeesters die aan de Here verantwoording moeten afleggen. Daarom moeten wij zelfs bereid zijn om als het nodig is, alles op te offeren in de dienst van de Here (Matt. 19:16-30). Onwilligheid om aan de Here te offeren komt er dus op neer dat wij de Here beroven van wat werkelijk aan Hem toebehoort (Mal. 3:8). Hij heeft de stoffelijke middelen aan ons geleend om daarmee te woekeren om op die wijze Zijn eer te bevorderen. Gebruiken wij ze echter uitsluitend voor onze eigen belangen, dan doen wij onrecht tegenover de Eigenaar wiens bezittingen het werkelijk zijn. (Vgl. de gelijkenis van de talenten, (Matt. 25:14-30). Oprechte dankbaarheid voor al de geestelijke en stoffelijke gaven die wij van de Here ontvangen hebben, moeten ons er dus toe drijven om ook in de vorm van kerkelijke bijdragen mild offers te brengen voor de dienst van de Here.

(c) De kerk eist het. De Kerkenraad heeft ook volgens de Schrift de macht om op grond van beginselen die in het Woord aan ons voorgehouden worden, van de lidmaten de bijdragen te eisen die nodig zijn voor het welzijn van de kerk en de uitbreiding van Gods koninkrijk en de Schrift leert dat deze eisen gehoorzaamd moeten worden (vgl. Matt. 16:19; Rom. 13:1-7; I Petr. 2:13-17 en Heid. Cat. vr. en antw. 104). Prof. W. J. Snyman stelt het zo: "Kerkelijke macht sluit ook in om de nodige middelen te vinden om zijn opgelegde taak te volbrengen, en om zekere orde te scheppen in verband met de bijdragen. . . Verordeningen in verband met kerkelijke bijdragen moeten gehoorzaamd worden. Vrijwilligheid en onderwerping aan kerkelijk gezag sluiten elkaar niet uit. Het onderhouden van de kerkdienst is een verplichting, I Kor. 16:1, die met blijmoedigheid volbracht moet worden, II Kor. 9:6."¹

¹ W. J. Snyman: De tienden in het Nieuwe Testament, Almanak van die Gereformeerde kerk in S. A. 1956, bl. 133.

H. HET KARAKTER VAN DE BIJDRAGEN

(a) Dankoffer. Zoals blijkt uit het voorgaande moeten onze bijdragen het karakter dragen van een dankoffer. Uit dankbaarheid voor de grote genade en liefde die God in Christus aan ons bewezen heeft en uit dankbaarheid voor al de stoffelijke zegeningen die wij uit de hand van de Here ontvangen hebben, moeten wij ook onze bijdragen voor de Here brengen (Vgl. II Kor. 9:5). De dichter van Ps. 116 zegt dat hij, uit dankbaarheid voor de verlossing die de Here voor hem bewerkt heeft, "een offer van dankzegging" voor de Here zal brengen. Hij spreekt echter alleen van een tijdelijke verlossing. Hoeveel te meer geldt dat niet voor ons als wij gaan spreken over onze eeuwige verlossing door Christus? (Vgl. Luk. 7:36-50).

(b) Bereidwilligheid en blijmoedigheid.

Paulus zegt dat onze bijdragen niet het karakter moeten openbaren van "iets wat afgeperst is" (II Kor. 9:5). Ze moeten niet gegeven worden "met droefheid of uit dwang, want God heeft een blijmoedige gever lief"(II Kor. 9:7). Wij moeten onze bijdragen geven met volle bereidwilligheid. Het moet bij ons zo zijn dat we ze graag willen geven enerzijds uit dankbaarheid tegenover de Here en anderzijds zodat ze aangewend kunnen worden om de zaak van de Here te bevoordelen. Het moet trouwens voor ons een grote vreugde zijn om te kunnen geven en daarbij te weten dat ook onze gaven gebruikt zullen worden om de roem en eer van de Here te bevorderen. Een bijdrage die uit dwang gegeven is of als iets wat afgeperst is, verliest zijn eigenlijke waarde voor God omdat ze niet opkomt uit de liefde van het hart tegenover de Here, maar enkel als plichtpleging waarin het hart koud en onaangedaan blijft.

(c) Het eerste en beste voor de Here. Door mijn kerkelijke bijdragen moet ik ook tonen dat de Here en de zaken van de Here de eerste plaats in mijn leven innemen. Deze zaak is voor de praktijk van het geven van bijdragen van bijzonder belang. Het is trouwens bij veel kerkmensen niets vreemds dat als het salaris ontvangen is, eerst het huis betaald wordt, dan de meubels, dan de auto, dan. . . en *als* er iets overblijft kan de Here

er ook iets van krijgen. Het komt er dus op neer dat als laatste van alles voor de zaken van de Here gezorgd wordt. Hij moet maar het overschot krijgen — als er een overschot is. Dat is precies hetzelfde wat de Joden in de tijd van Maleachi gedaan hebben toen zij de beste dieren voor zichzelf hielden, maar het blinde, lam en zieke dieren — het overschot! — naar de Here brachten (Mal. 1:8,14). Zo komt tot openbaring dat de Here niet de eerste, maar de laatste plaats in mijn leven inneemt. Hiertegenover moet duidelijk gesteld worden dat het de eis van de ganse Schrift is dat de Here en Zijn dienst in alle opzichten de eerste plaats in onze levens moet innemen — ook in onze bijdragen. In Israël was het gebruik dat de eerstelingen van alle inkomsten aan de Here gebracht moesten worden. Zo lezen wij in Spr. 3:9, 10: "Vereer de Here uit uw goed en uit de *eerstelingen van al uw inkomsten*; dan zullen uw schuren vol worden van overvloed en uw perskuipen overlopen van most." Door het brengen van de eerstelingen eerde Israël de Here als de Ene van wie alles afkomstig is, hun dankbaarheid voor de ontvangen gaven tegenover Hem betonen en wijdde op die wijze als het ware het hele inkomen aan de Here. Het beginsel wat hieruit en uit andere Schriftgedeeltes voor ons als Nieuwtestamentische gelovigen voortvloeit is dat, als de Here de eerste plaats in onze levens inneemt, wij ook bij onze inkomsten eerst aan de Here en Zijn zaken moeten denken. Dit moet het eerste item op mijn maandelijks of jaarlijkse begroting wezen. Zo zullen wij ervoor bewaard worden om niet onze persoonlijke belangen voor de belangen van de Here te stellen.

III. DE HOEEVEELHEID VAN DE BIJDAGEN

Voor de Oudtestamentische tijd was het een vaststaande regel dat één tiende van iemand inkomsten aan de Here gegeven moesten worden. Uitdrukkelijk wordt verklaard dat de tiende heilig is aan de Here (Lev. 27:30) en daarom aan de Here behoort. Nalatigheid of onwilligheid om de tienden te geven betekenen dat de Here beroofd wordt (Mal. 3:8). Het is echter van belang om erop te letten dat het geven van tienden aan de Here bekend was voordat de Here de ceremoniële wet door middel van Mozes aan Israël gaf. Reeds bij Abraham en Jakob is er sprake van tienden (Gen. 14:20; Hebr. 7:4; Gen. 28:20). Prof. S. du Toit zegt hiervan: "Het geven van tienden is derhalve niet specifiek eigen aan de wet van Mozes. Het wordt gevonden bij het gelovige volk vanaf oude tijden en is zelfs bij de mensheid in het algemeen bekend."¹

¹ S. du Toit: Het oude Testament — een wonder, Potchefstroom, 1963, bl. 174.

Uit de wet van Mozes is het duidelijk dat de *hele* tiende heilig is aan de Here en in Zijn dienst gebruikt moet worden (Lev. 27:30; Num. 18:20), behalve dat de bringer van de tienden bij de gelegenheid als hij ze naar de tempel bracht uit deze tiende een vreugde-maaltijd moest aanrichten waaraan ook de Levieten moesten deelhebben *en* dat de armen al om het derde jaar ook samen met de Levieten van de tienden die gebracht werden, konden genieten (Deut. 14:22-29). In elk geval is het duidelijk dat wat met de tienden moet gebeuren niet bij elke persoon zelf berustte. De Here alleen bepaalt wat met de tienden moet gebeuren, want de tienden zijn heilig aan Hem (Lev. 27:30). Het is dan ook opmerkelijk dat de laatste profeet van het Oude Testament nog zoveel nadruk legt op het feit dat het *hele* tiende naar het schathuis van de tempel gebracht moet worden. De Here belooft zelfs dat Hij degene die dit bevel gehoorzaamt, rijkelijk zal zegenen: "Breng het hele tiende naar het schathuis, zodat er spijs in mijn huis kan zijn; en beproef mij toch hierin, zegt de Here der heerscharen, of Ik niet voor u de vensters van de hemel zal openen en op u een overvloedige zegen zal uitstorten" (Mal. 3:10). Een deel van deze tienden ging *niet* in de vorm van belasting naar de staat zoals soms ten onrechte aangenomen wordt. Het volle tiende was, zoals hierboven gezegd, bestemd voor de dienst van de Here. In I Sam. 8 wordt duidelijk gesteld dat de koning die over Israël zou regeren, zijn eigen tienden van het volk zou eisen (vs. 15), wat iets heel anders is dan de tienden die de Here eist. In het Nieuwe Testament wordt het geven van tienden niet gesteld als een direct voorschrift zoals in het Oude Testament, maar er wordt ook niet gezegd dat dit voorschrift niet meer geldt. Als er in het Nieuwe Testament van de tienden sprake is, is het hoofdzakelijk in verband met de Oudtestamentische tempeldienst (Matt. 23:23; Luk. 11:42; 18:12) en deze *tienden zijn* samen met de tempeldienst vervallen. Volgens prof. W.J. Snyman betekent dit echter niet dat het geven van tienden als algemene regel ver-

vallen is, aangezien het geven van tienden ouder is dan de wet van Mozes. Zo verklaart hij in verband met Hebr. 7:5: "Hier is sprake van de tienden, die de priesters *ontvangen* van het volk, met verwijzing naar de tienden die het priesterschap in Abraham *gegeven* heeft aan Melchisedek. Hieruit kan afgeleid worden dat het geven van tienden ouder is dan de schaduwen en er dus niet mee vervallen zijn."¹ Hij verklaart verder in verband met de tienden in het Nieuwe Testament: "Al zijn de tienden geen voorschrift, toch zijn ze een Schriftuurlijk voorbeeld en ze bevatten een beginsel van inzameling, nl. "overeenkomstig de zegen van de Here" (Deut. 16:17; I Kor. 16:2).² In het Nieuwe Testament wordt ook sterk beklemtoond dat wij met alles wat we zijn en hebben aan de Here toebehoren omdat wij alles van de Here ontvangen hebben (I Kor. 3:22, 23; Matt. 25:14-30). En daarom moeten we bereid zijn om *alles*, niet alleen onze bezittingen, maar ook de verbintenis met dierbaren en zelfs het eigen leven op te offeren in de dienst van de Here als dat van ons gevraagd wordt (Matt. 10:37-39). En de vraag is: Als wij in normale tijden niet eens kans zien om ruimschoots van onze inkomsten aan de Here te geven, zullen wij dan wel op een kritiek ogenblik in staat zijn om alles, zelfs ons leven, om Zij nentwil op te offeren? Belangrijk is ook II Kor. 9:6 waar Paulus in verband *met het* geven van bijdragen zegt: "Maar denk eraan: Wie spaarzaamelijk zaait, zal ook spaarzaamelijk maaien; en wie volop zaait, zal ook volop maaien." Dit komt erop neer dat wie in verhouding tot zijn of haar inkomsten weinig geeft, ook moet verwachten om weinig door de Here gezegend te worden en weinig van de Here te ontvangen. Maar wie mild geeft, zal ook mild door de Here gezegend worden. Geven is zaaien en zaaien voorspelt een oogst. Maar tussen zaaien en oogsten is er — ook in het geestelijke leven — een heel nauw verband.

¹ A.w. bl. 130. ² A.w. bl.134

IV. DE INZAMELING VAN BIJDAGEN

In veel kerken is het gebruikelijk dat de bijdragen door de diakenen bij de lidmaten thuis opgehaald worden. Deze praktijk kan de toets van de Schrift niet doorstaan, omdat nergens in de Schrift er enige aanwijzing gevonden wordt dat de offers van iemand bij zijn huis opgehaald werden. Trouwens, het ligt in de aard van een offergave dat deze *gebracht* moet worden naar het huis van de Here. Er wordt ook in de Schrift veel nadruk op gelegd dat de offers gebracht moeten worden. In Deut. 12:5, 6 wordt verklaard: "De plaats die de Here uw God uit al de stammen kiest om Zijn Naam daar te vestigen om daar te wonen, moet u zoeken en daarheen *moet* u komen. En daarheen moet u uw brandoffers *brenghen* en uw slachtoffers en uw tienden en de offergaven van u hand." In het Nieuwe Testament lezen wij weer in Hand. 4:34: "Want allen die bezitters van gronden of huizen waren, verkochten die en de prijs van wat verkocht werd, werd *gebracht* en aan de voeten van de apostelen neergelegd." Door de bijdragen naar de kerk te brenghen, tonen de lidmaten ook dat zij actief willen meewerken in de dienst van de Here, dat zij niet in een staat van geestelijke doodsheid verkeren en daarom door de bijzondere ambten op de kerkelijke weg voortgesleept moeten worden. Hun offers zullen op die wijze ook veel minder het karakter hebben van iets wat afgeperst is (II Kor. 9:5) en veel meer als iets wat met blijmoedigheid gegeven wordt (II Kor. 9:7). 4 9

HOOFDSTUK 13: KERKBEZOEK

In onze tijd hoort men berichten dat het kerkbezoek over de hele wereld een duidelijke achteruitgang vertoont in vergelijking met vroeger. In de meeste gevallen kan van de ochtenddienst nog wel gezegd worden dat die redelijk bijgewoond wordt, maar met de middagdiensten is het over het algemeen maar zwak gesteld. Daarom is het zeker nodig geworden dat de noodzaak van kerkbezoek in onze tijd weer met nadruk beklemtoond wordt. Verschillende redenen kunnen op grond van de Schrift aangevoerd worden waarom kerkbezoek voor ons een vereiste is. Als *eerste reden* kan genoemd worden het feit dat het *Woord van de heilige en eeuwige God* er geproclameerd wordt, waarvan in Hebr. 4:12 verklaard wordt: "Want het Woord van God is levend en krachtig en scherper als enig tweesnijdend zwaard, en dringt door tot de scheiding van ziel en geest en van gewrichten en merg, en is een beoordelaar van de overleggingen en gedachten van het hart." Onder ons mensen is het zo dat soms geweldige moeite gedaan wordt om het woord van een mens te horen. Soms worden er vele kilometers gereden om naar politieke sprekers te luisteren. Hoeveel te meer moet er niet opgeofferd worden om het Woord van Hem die het hoogste gezag en alle macht in hemel en op aarde heeft, te horen. Bovendien hebben de woorden van politieke en soortgelijke sprekers slechts betrekking op dit leven en dikwijls slechts voor een korte fase in dit leven, maar het Woord van de Here is van belang voor het hele leven op aarde van de mensen *en daarboven* nog voor het eeuwige leven. Dit betekent natuurlijk dat het woord van de prediker niet beschouwd moet worden als het woord van een mens, maar zoals het werkelijk is, als het Woord van God (I Thess. 2:13). Achter de prediker staat Jezus Christus zelf die hem gebruikt als Zijn instrument om Zijn bevel aan de gemeente te proclameren. Aan de andere kant stelt het natuurlijk ook een eis aan de prediker om te zorgen dat hij niets anders verkondigt als het zuivere Woord van God. De *tweede reden* waarom kerkbezoek noodzakelijk is, is omdat de Heilige Geest het Woord wat verkondigd wordt niet alleen als middel gebruikt om het nieuwe leven in de mens te planten en de wedergeboorte tot stand te brengen (I Petr. 1:23), maar ook om de reeds wedergeborenen daardoor te laten groeien in het geestelijke leven (I Petr. 2:2), aangezien ons geloof door het verkondigde Woord gestrekt en opgebouwd wordt en wij van wapens voorzien worden voor de strijd tegen de Boze.

De *derde reden* is dat in de prediking van het Evangelie het hemelrijk geopend- en gesloten wordt. De sleutelmacht in de kerk wordt bediend door de prediking van Jezus Christus als de enige Weg tot eeuwig behoud. Hen die in Hem geloven en aan Hem gehoorzaam zijn — hun zonden zijn vergeven en zij worden erfgenamen van het eeuwige leven. Op hen die zich echter niet in geloofsgehoorzaamheid tot Hem bekeren, rust de toorn van God en de eeuwige verdoemenis. Dit is wat in de prediking van het Woord aan de gemeente verkondigd (moet) worden en "volgens dit getuigenis van het Evangelie zal God oordelen in dit leven zowel als in het toekomstige".¹ Ook om deze reden is kerkbezoek dus absoluut noodzakelijk. Wij willen nu op enkele Schriftgegevens de aandacht vestigen om te tonen welk een serieuze zaak kerkbezoek is, en verder dat het een bevel van God is. *Joh. 8:47*: "Hen die uit God zijn, luisteren naar de woorden van God. Daarom luistert u niet omdat u niet uit God bent."

¹ Heid. Cat. antw. 84.

Christus richt deze woorden tot de Farizeeërs tegen wie Hij kort tevoren gezegd heeft dat zij de duivel als vader hebben. Met de woorden: "Hen die uit God zijn. . ." worden diegenen aangeduid die aan God behoren, Zijn kinderen zijn, hen die vragen naar Zijn wil en voor Hem willen leven. Dezen luisteren, volgens Christus, graag naar de woorden van God die ook in de prediking van het Woord tot hen komen. Hen die echter niet uit God zijn en derhalve niet Zijn kinderen zijn, hebben ook geen behagen om naar Zijn Woord te luisteren. Dit alles komt erop neer dat wie kerkbezoek nalaten, juist daardoor tonen dat zij geen kinderen van God en geen ware Christene zijn, ongeacht hoe zij zelf ook mogen roemen dat zij gelovigen zijn. *Rom. 10:14, 17*: "Hoe kunnen zij Hem dan aanroepen in wie zij niet geloofd hebben En hoe kunnen zij in Hem geloven van wie zij niet gehoord hebben? En hoe kunnen zij horen zonder iemand die spreekt? . . . Het geloof is dus uit het gehoor, en het gehoor is door het woord van God." In deze verzen wordt er 'een heel nauw verband gelegd tussen het geloof en het aanhoren van het Woord van God wat

verkondigd wordt; niet alleen wordt het geloof door het luisteren naar het verkondigde Woord tot stand gebracht (Hand. 16:14), maar — zoals reeds gezegd — wordt het geloof daardoor ook versterkt en opgebouwd (I Petr. 2:2). Nalatigheid om de kerk te bezoeken zal in dit verband meebrengen dat het geloof verzwakt en kwijnt en derhalve dat er een verachtering in de genade begint. En als God het niet verhoed, kan men door zo'n verzuim uiteindelijk komen tot een afvallen van de levende God. *I Kor. 1:21*: ". . . heeft het God behaagd om door de dwaasheid van de prediking hen die geloven, te redden." Paulus toont in het betrokken gedeelte waaruit deze woorden komen, dat Joden en Grieken de prediking van Jezus Christus als Verlosser, als dwaasheid beschouwen, omdat ze met hun eigen wijsheid, of liever, waanwijsheid in strijd zijn. Toch wordt de eeuwige redding juist door de prediking bewerkt. De prediking bewerkt en versterkt het geloof en hen die geloven worden gered. Wie zich dus aan de prediking onttrekt — misschien omdat deze ook in hu ogen dwaasheid is — sluiten voor zichzelf de weg tot eeuwige redding. *Hebr. 10:25*: "En laat ons onze onderlinge bijeenkomst niet verzuimen zoals sommigen de gewoonte hebben." De onderlinge bijeenkomst waarvan hier sprake is, ziet op de eredienst.¹ Deze mag niet nagelaten worden, maar moet geregeld en getrouw bezocht worden. Hier wordt het dus uitdrukkelijk gesteld dat de erediensten bijgewoond moeten worden. Verzuim om de kerk te bezoeken is dus niets anders dan ongehoorzaamheid aan het duidelijke bevel van God. *I Petr. 2:2*: "En verlang sterk zoals pasgeboren kinderen naar de onvervalste melk van het woord, zodat u daardoor kunt opgroeien." Petrus zegt hier dat er bij de gelovige net zo'n sterk verlangen moet zijn om het Woord van God te horen zoals er bij een pasgeboren kind naar de moedersmelk is. Zoals een kind ongelukkig en ontevreden is zo lang hij de nodige melk niet gekregen heeft, zo moet het ook bij de gelovige zijn in zijn sterke verlangen naar de zuivere melk van het Woord van God wat in de kerk verkondigd (moet) worden. Er wordt soms gezegd dat er nergens in de Schrift staat dat wij twee maal op een zondag naar de kerk moeten gaan, maar als de betekenis van deze tekst goed verstaan wordt, dan vindt de gelovige hierin de opdracht om twee maal per zondag naar de kerk te gaan. Want als wij werkelijk *sterk verlangen* naar de onvervalste melk van het Woord, zoals hier van ons geëist wordt, dan zullen en moeten wij twee maal per zondag in de kerk zijn. Natuurlijk wordt door deze tekst ook een eis aan de prediker gesteld en deze is om de gemeente geen *vervalste*, maar de *onvervalste* melk van het Woord in de prediking aan te bieden.

¹ Vgl. de Bijbel met verklarende aantekeningen overdit vers. 5 1

HOOFDSTUK 14: ATTESTATIES

I WAT IS EEN ATTESTATIE?

In artikel 82 van de "Kerkorde van de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika" wordt het volgende bepaald: "Aan degenen die uit de gemeente vertrekken, moet een attestatie of getuigenis van hun belijdenis en wandel door de kerkenraad meegegeven worden. ." Hieruit blijkt dat een attestatie een "getuigenis" of een getuigschrift is van de belijdenis en wandel van de betrokken persoon of personen is. Indien alles, zover het aan de Kerkenraad bekend is, met die persoon/personen in orde is, wordt op de attestatie alleen vermeld dat de persoon/personen "zuiver in de belijdenis en onberispelijk in de wandel is/zijn." Indien de persoon echter een verkeerde leer aanhangt of een zondig leven voert, moet dat duidelijk op de attestatie of in een aangehechte brief vermeld worden. De Kerkenraad die zo'n attestatie ontvangt, weet precies hoe het met de betrokken persoon gesteld is en derhalve of hij tot de sacramenten toegelaten kan worden al dan niet. Een *bewijs of certificaat van lidmaatschap* kan nooit een attestatie vervangen omdat dit niets van leer of leven van een vertrekkende zegt. Dat zegt alleen dat een persoon een lidmaat van deze of gene kerk was maar verder niets wat voor de Kerkenraad van de kerk waarheen hij of zij gaat van enige waarde is. Zo iemand kan misschien de verlossing door Christus loochenen of een grote dief zijn, maar op het bewijs of certificaat van lidmaatschap wordt dat niet vermeld. Als gevolg zal de Kerkenraad bij wie het certificaat van lidmaatschap ingeleverd wordt daar ook niets van weten. Als die persoon dan tot de sacramenten toegelaten wordt, worden deze ontheiligd en de toorn van God over de hele gemeente verwekt.¹

¹ Vr. en antw. 82 Heid. Cat

II. HOE KOMT DE ATTESTATIE BIJ DE KERK WAARHEEN GEGAAN WORDT?

In genoemd artikel uit die Kerkorde staat dat aan degene die uit de gemeente vertrekt een attestatie "meegegeven" moet worden. Hieruit blijkt duidelijk dat elke vertrekkende lidmaat zo'n attestatie *persoonlijk moet meenemen* en deze zelf bij de Kerkenraad van de kerk waar hij komt, moet inleveren. Daarom moet de vertrekkende persoon de Kerkenraad *bijtijds* (ongeveer drie weken voor zijn vertrek) van zijn vertrek in kennis stellen en hem verzoeken om zijn attestatie in orde te maken. Voor zijn vertrek moet hij *zelf* dan de attestatie bij de Kerkenraad gaan halen. Dikwijls wordt deze weg niet gevolgd. Het gevolg is dan dat er soms veel correspondentie gevoerd moet worden en het ook ettelijke maanden duurt voordat de attestatie op zijn bestemde plaats uitkomt. Al deze moeilijkheden kunnen vermeden worden als de duidelijke en eenvoudige weg die de Kerkorde wijst, net stipt gevolgd wordt.

III. KAN EEN ATTESTATIE GEGEVEN WORDEN AAN IEMAND DIE AL GERUIME TIJD UIT DE GEMEENTE VERTROKKEN IS?

Dat kan eigenlijk niet gebeuren. Zoals al gezegd, is een attestatie een getuigschrift en een getuigschrift kan niet gegeven worden aan iemand van wie al een lange tijd niets gezien of gehoord is. Welke verzekering heeft de Kerkenraad, die de attestatie moet verstrekken, dat die persoon nog zuiver in de belijdenis en onberispelijk in wandel is? In leer en/of leven van die persoon kunnen daar intussen grote veranderingen plaatsgevonden hebben en dat moet op de attestatie vermeld worden zodat de andere Kerkenraad het kan weten. Maar als de Kerkenraad die de attestatie moet uitreiken dit elf niet weet, en oordeelt volgens het vroegere leven van de persoon toen hij nog in de betrokken gemeente was en daar volgens zijn leer en leven beoordeeld, dan wordt een onzuiver en onwaar getuigschrift van die persoon gegeven. Dit kan er ook weer toe leiden dat de sacramenten in de andere kerk ontheiligd worden.

IV. WAAROM WORDT EEN ATTESTATIE AFGELEZEN?

Het aflezen van een attestatie in het midden van de gemeente is niet alleen maar een kennisgeving dat een bepaalde lidmaat vertrokken is of gaat vertrekken. Er is veel meer op het spel. Het dient ook om aan andere gemeenteleden de gelegenheid te geven om, indien nodig, iets op te merken over leer of leven van die lidmaat. Indien iemand uit de gemeente bezwaar heeft tegen leer of leven van de vertrekkende lidmaat, maar hij de Kerkenraad daarvan nog niet in kennis gesteld heeft omdat hij nog bezig is om volgens Matt. 18 over de zaak met de betrokken lidmaat te spreken, dan moet dat nu aan de Kerkenraad bekend gemaakt worden zodat het op de attestatie aangetekend kan worden indien de Kerkenraad van oordeel is dat dat nodig is. Als niemand uit de gemeente iets zegt nadat de attestatie afgekondigd is, dan betekent dit dat allen stilzwijgend toestemmen dat van die persoon getuigd kan worden dat hij of zij zuiver in de belijdenis en onbesproken in de wandel is.

V. WORDT EEN ATTESTATIE GEGEVEN AAN IEMAND DIE DE GEMEENSCHAP VAN DE KERK OPZEGT OM NAAR EEN KERK IN EEN ANDER KERKVERBAND (N.G. KERK OF HERV. KERK) TE GAAN?

Op deze vraag moet beslist *nee* geantwoord worden. Een attestatie wordt alleen afgegeven als iemand naar een andere kerk gaat die met de plaatselijke kerk in kerkverband staat, dit wil zeggen, wat de Gereformeerde Kerk betreft, als iemand naar een Gereformeerde kerk in een andere plaats gaat. Aan iemand die naar een kerk in een ander kerkverband gaat, kan hoogstens een brief gegeven worden waarin verklaard wordt dat hij of zij tot op een bepaalde datum lidmaat van de betrokken kerk was, maar zelfs dit is niet verplicht. De aangewezen weg voor iemand die lidmaat van een kerk in een ander kerkverband wil worden, is om opnieuw belijdenis van zijn of haar geloof af te leggen. Dit kan geschieden voor die gemeente of voor de Kerkenraad of voor een commissie van de Kerkenraad.

HOOFDSTUK 15: DE C.S.V.

I. WAT IS DE C.S.V. ?

C.S.V. staat voor Christen-Studentevereniging. Hieruit blijkt dat de C.S.V. een vereniging voor of van Christen-studenten is. Aangezien Christenen in een kerk thuishoren, kan hier gevraagd worden wat de verhouding van deze vereniging tot de kerk is. In de Feestuitgave van de C.S.V. in 1946, verklaarde dr. B.B. Keet dat het geen kerkelijke vereniging is. Hij zegt: "Als ze een kerkelijke vereniging wil worden zal ze ongetwijfeld helemaal van karakter moeten veranderen." Aan de andere kant moet de C.S.V. zich ook niet "helemaal losmaken van alle kerkelijke invloeden en zo op eigen benen staan dat zij alle banden met de kerk verbreekt". "Daarom zal. . . de kerk ook altijd een wakend oog over de beweging moeten houden." Eindelijk verklaarde dr. Keet: "En zo blijft dan volgens onze opvatting alleen de laatste mogelijkheid over, nl. dat de C.S.V. in de nauwste samenwerking met de kerk zal blijven en bij zijn leden zal aandringen op getrouw en actief meeleven in hun eigen kerk, maar terzelfdertijd zijn zelfstandigheid als interkerkelijke beweging behouden. . ."¹ Uit het hiervoor vermelde moeten wij afleiden dat de C.S.V. een *niet-kerkelijke, niet-kerkloze, interkerkelijke vereniging is die — zoals later zal blijken — het werk van een kerk wil doen*. In het licht hiervan is het werkelijk moeilijk om uit te vinden wat het karakter van de C.S.V. eigenlijk is.

¹ Bl. 50. ² Ds. J. H. Jooste: Die A. E. B. in wezen en praktijk, Bloemfontein, 1957, bl.20. ³ Die Grondwet van de Christen-Studentevereniging van Zuid-Afrika, bl. 21.

II. DE C.S.V. IS "INTERKERKELIJK"

De C.S.V. dient zichzelf aan als interkerkelijk. Nu is het duidelijk dat hier onder interkerkelijk — althans bij de Afrikaanse afdeling van de C.S.V. — iets anders verstaan wordt dan er gewoonlijk onder verstaan wordt. Trouwens "elk interkerkelijk lichaam is een organisatie waarin verschillende kerken zelf hun vertegenwoordigers kiezen, en waarover de kerk zijn gezag behoudt."² Van zo iets is bij de C.S.V. — wat de Afrikaanse afdeling betreft — hoegenaamd geen sprake. In hun grondwet worden de namen van de Afrikaanse Kerken niet eens genoemd en er zijn ten minste twee Afrikaanse kerken die geen officiële vertegenwoordigers in de C.S.V. hebben. Onder interkerkelijk wordt hier schijnbaar verstaan dat deze vereniging open staat voor leden van verschillende kerken. Helemaal anders is het met de Engelse afdeling van hun werk. Daar schijnt het of wel volstaan wordt aan het vereiste om interkerkelijk te zijn, want de adviserende leden van het Centrale Committee worden aangewezen door onder andere de volgende kerke: "Baptist Church of S.A., Church of England in S.A., Church of the Province of S.A., Congregational Church of S.A., Methodist Church of S.A., Presbyterian Church of S.A. and other Protestant Churches."³ De interkerkelijkheid die hier verondersteld wordt, lijkt voor een Gereformeerde heel gek aangezien de kerken die hier genoemd worden, wisselen van sterk Gereformeerd tot sterk Rooms, en hoe zij kunnen samenwerken is een raadsel. Dat kan alleen geschieden met verloochening van de eigen beginselen en derhalve op de gruwelijke wijze waarop het in de Wereldraad van Kerken geschied. Deze interkerkelijkheid van de C.S.V. bepaalt in zekere zin hun doel en richting. Omdat zij interkerkelijk willen zijn, kunnen zij geen belijdenisgrondslag hebben, want zodra zij een zodanige grondslag gaan vaststellen, zullen er botsingen en twisten veroorzaakt worden door hen die het er niet mee eens zijn en zullen er bepaalde groepen zijn die zich niet meer bij de C.S.V. willen voegen. Of anders moeten zij net als de Wereldraad van Kerken, een belijdenisgrondslag opstellen die zo vaag en algemeen en nietszeggend is dat deze van nul en generlei waarde is. Daarom hebben zij de gemakkelijkste weg gevolgd en geen belijdenisgrondslag vastgesteld. Ook wordt hun doel door hun interkerkelijke opzet bepaald want hun doel is onder andere om "getrouwheid aan de Kerk van Christus in het algemeen en aan hun eigen kerk en belijdenis in het bijzonder bij studenten aan te moedigen."¹ Wij komen op dit doel later weer terug. Genoeg om nu te zeggen dat alleen een interkerkelijke vereniging zo'n doel kan hebben.

¹ De Grondwet van de Christen-Studentevereniging van Zuid-Afrika, bl. 4 2 bl. 3, 4. ³ Aangehaald door Prof. dr. S. P. van der Walt in "Die Kerkblad" van 4 Maart 1959, bl. 7.

III. HET DOEL VAN DE C.S.V.

In "De grondwet van de Christen-Studentevereniging van Zuid-Afrika" wordt het doel van deze vereniging als volgt beschreven: (a) om studenten te bewegen om het Christelijke geloof in God — Vader, Zoon en Heilige Geest — volgens de Bijbel aan te nemen, en als ware discipelen van Jezus Christus te leven; (b) een dieper geestelijk leven bij studenten te kweken en serieuze studie van de Bijbel als geïnspireerd Woord van God onder hen te bevorderen; (c) studenten te bewegen om zich te wijden aan de uitbreiding van Gods Koninkrijk onder hun eigen volk en door de hele wereld; (d) getrouwheid aan de Kerk van Christus in het algemeen en aan hun eigen kerk en belijdenis in het bijzonder bij studenten aan te moedigen.² Ons eerste bezwaar tegen het doel van de C.S.V., zoals het hier geformuleerd is, is *dat de C.S.V. probeert om het werk van de kerk over te nemen*. Want om mensen "te bewegen" om het Christelijke geloof aan te nemen (a), om een dieper geestelijk leven te kweken (b), om mensen te bewegen om zich te wijden aan de uitbreiding van Gods koninkrijk (c) en getrouwheid aan de kerk van Christus aan te moedigen (d) — *dat is toch het ambtelijke werk van de kerk*. De kerk van Christus heeft toch als roeping om al deze dingen te doen door de verkondiging van het Woord in de eredienst, op huisbezoek en catechisatie. Daarom kunnen wij niet anders dan zeggen dat door een aparte vereniging te stichten om deze doelen na te streven, de mensen die dit doen proberen wijzer te zijn dan God die voor dit doel Zijn Kerk ingesteld heeft. Nu is er wel door dr. Jac. J. Müller in "Die Wekroep" van augustus 1956 gezegd dat de C.S.V. niet het werk van de kerk wil overnemen of een plaatsvervanger voor de kerk wil zijn. Maar de doelstellingen van de vereniging getuigen er toch zelf van dat zij willen doen wat volgens de Schrift de taak van de kerk is. Daarbij komt nog dat de Algemene Secretaris van de C.S.V. het volgende geschreven heeft: "Naast Bijbelstudie heeft de verkondiging van het kruis-evangelie een allerbelangrijkste plaats ingenomen in de werkzaamheden van de Vereniging."³ De verkondiging van het kruis-evangelie is toch de centrale taak van de kerk van Jezus Christus (I Kor. 2:2 en andere plaatsen), en als dit nu de "allerbelangrijkste plaats" inneemt in het werk van de C.S.V., dan neemt deze Vereniging toch het werk van de kerk over of probeert dit althans te doen. In wezen hebben wij hier dus met niets anders te maken dan met *eigenwillige godsdienst*, dat wil zeggen dat God op een andere wijze vereerd wordt dan Hij in Zijn Woord beveelt. Want als God volgens Zijn woord de Kerk ingesteld heeft om genoemde doeleinden te volvoeren en wij gaan en eigen aparte vereniging stichten om dezelfde doeleinden te volvoeren, dan dienen wij Hem op een andere manier dan Hij in Zijn Woord bevolen heeft.

Daarom kunnen wij ook van de C.S.V. zeggen wat ds. J. H. Jooste terecht van de A.E.B. zegt: "Omdat Christus de Koning van Zijn Kerk is, mag de mens niet zelf besluiten hoe hij het werk van de Here op aarde gaat organiseren en doen. Nee, de Koning zegt zelf hoe Hij alles ingericht wil hebben. De Here Jezus stuurt de apostelen om het evangelie te verkondigen na Zijn hemelvaart. Op hun schouders rust de geweldige taak om de grondslagen voor de kerkelijke organisatie te leggen. En wat vinden wij? Stichten zij een vereniging of een evangelische bond om het werk te doen? Nee, de Here wil een *kerk* hebben, Hij wil *gemeentes* hebben. Daarom stichten de apostelen op elke plaats waar er gelovigen zijn, een gemeente. Lees maar het boek Handelingen. Hen die gered zijn worden bij de *gemeente* gevoegd (Hand. 2:47). Het is de gemeente die vergadert en bidt (Hand. 11:26, 14:27). De prediking en lering geschied in de *gemeente* (Hand. 16:5, 20:8, I Kor. 4:17, 7:17, 14:4) . . . Nergens vinden we in de Bijbel iets van een bond of vereniging om kerkelijk werk te doen".¹ Ook met betrekking tot de C.S.V. kan dus gevraagd worden: Als zij dan zulke getrouwe kerkmensen zijn en ook de kerk wil dienen, waarom hebben zij dan een aparte vereniging gesticht waarvoor zij hun krachten, tijd en geld opofferen terwijl er in de Kerk die door Christus zelf ingesteld is voortdurend een grote behoefte aan gewillige werkkrachten is? Wij kunnen dus niet anders dan zeggen dat als de C. S.V. op deze ingeslagen weg blijft doorgaan en genoemde doeleinden consequent wil uitvoeren, dan moeten zij er ook een of ander tijd toe komen om een aparte kerk of sekte te worden.

¹ A.w. bl. 19, 20. ² Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 29.

Tegen de formulering van de doelstellingen, m.n. tegen de laatste kunnen ernstige bezwaren ingebracht worden. Volgens deze is hun doel om "getrouwheid aan de kerk van Christus in het algemeen en aan hun eigen kerk en belijdenis in het bijzonder aan te moedigen" — een doel wat ongetwijfeld bij hun "interkerkelijke" opzet en uitgangspunt aangepast is. Hier wordt onderscheid gemaakt tussen "de Kerk van Christus in het algemeen" en de "eigen kerk". Dit is een onderscheid wat aan onze belijdenisgeschriften helemaal onbekend is, want die spreken alleen van ware en valse kerken.² Wat verstaan de C.S.V. onder "de Kerk van Christus in het algemeen" en de "eigen kerk" en wat is de verhouding tussen die twee? Is de "eigen kerk" (of het nu een Roomse of Lutherse of Gereformeerde kerk of de "kerk" van de Jehova's Getuigen is) maar net een tak van "de Kerk van Christus in het algemeen" zodat tot welke "eigen kerk" ik behoor niets uitmaakt, als ik maar net "in het algemeen" tot de Kerk van Christus behoor? Volgens deze vierde doelstelling moet men tot de conclusie komen dat de C.S.V. van het standpunt uitgaat "dat kerk maar kerk is" en bij welke kerk ik nu ook al hoor, maakt niet uit, allemaal zijn ze toch maar de kerk van Christus. Zo tonen zij dat ze een helemaal onschriftuurlijke opvatting inzake de kerk hebben. Maar er is nog meer in deze doelstelling wat Schriftuurlijk onzuiver is, want volgens de doelstelling wil de C.S.V. getrouwheid aan de "eigen kerk en belijdenis" bij hun studenten aanmoedigen — ongeacht welke kerk en welke belijdenis het is. Zo iets is toch op Schriftgronden absoluut onmogelijk (Gal. 1:8-9). Want gesteld nu dat persoon A volgens wiens kerk en belijdenis kleine kinderen gedoopt moeten worden en persoon B volgens wiens kerk en belijdenis alleen volwassenen gedoopt moeten worden samen bij de C.S.V. horen (wat volgens art. 4(b) van het Reglement van het Engelse medium Werk van de C.S.V. inderdaad kan), dan moet A B aanmoedigen om getrouw voort te gaan met de volwassendoop terwijl hij er toch heilig van overtuigd is dat B verkeerd is en een onschriftuurlijke weg bewandeld en B moet weer precies hetzelfde tegenover A doen. Zo wordt alles één stuk huichelarij en onwaarachtigheid. Bij het voorgaande komt nog dat door de doelstelling geïmpliceerd wordt *dat iedereen God kan dienen op zijn eigen manier*, want iedereen wordt aangemoedigd om getrouw te zijn aan zijn eigen belijdenis en God dus volgens zijn eigen belijdenis te dienen — het maakt niet uit of de eigen belijdenis van de één verschilt van de eigen belijdenis van de ander. Zo wordt eigenwillige godsdienst op deze wijze bij de kinderen en jongeren bevorderd. Verder: Als mensen met verschillende "eigen belijdenissen" tot één en dezelfde vereniging kunnen behoren, staat de C.S.V. op feitelijk dezelfde grondslag als de Wereldraad van Kerken waar mensen met verschillende belijdenissen ook als een eenheid samenkomen.

IV. GEEN BELIJDENISGRONDSLAG

Er is al gezegd dat de C.S.V. geen belijdenisgrondslag heeft en dat dit zijn oorzaak vindt in hun interkerkelijkheid. Op dit gebrek aan een belijdenisgrondslag moet nog verder ingegaan worden. De C.S.V. verklaart volgens art. III van hun grondwet wel dat zij studenten wil bewegen om het Christelijke geloof in de drie-enige God *volgens de Bijbel* aan te nemen en dat zij een "serieuze studie van de Bijbel als het geïnspireerde Woord van God" willen bevorderen, maar dit is helemaal niet genoegzaam. "Niet allen verklaren immers het Woord eender — zelfs de duivel beroept zich op de Schrift! — en zodra een mens preekt, moet hij het Woord verklaren, en zodra er verklaard wordt, komt men met een standpunt of leer. En als dit niet de leer van de kerk is, dan is het alleen maar een andere leer! De Bijbel legt heel sterke nadruk op de leer en waarschuwt tegen de valse leer."¹ Om de Bijbel te bestuderen zonder enige binding aan belijdenisgeschriften en zonder ambtelijk toezicht van de kerk, houdt grote gevaren in. Het verleden het dit al bewezen. De Getuigen van Jehova begonnen ook op deze wijze de Bijbel te bestuderen en zie tot welke afwijkende leerstellingen zij gekomen zijn! Dit is dus een groot gebrek en een gevaar bij de C.S.V. dat zij niet onomwonden zeggen welke leer zij verkondigen.

¹ Ds. J. H. Jooste, a.w. bl. 24.

V. DE LEUZE VAN DE C.S.V.

De leuze van de C.S.V. is: "Maak Jezus Koning." Dat deze leuze geheel en al on-Bijbels is, kan direct opgemerkt worden. De Schrift leert ons toch dat Jezus eeuwig koning is — of de mens dat nu wil weten en erkennen of niet. Jezus is geboren als een koning (Luk. 1:33) en voor Zijn hemelvaart heeft Hijzelf gezegd dat aan Hem alle macht in hemel en op aarde gegeven is (Matt. 28:18). Hoe kan de nietige zondaar mens Hem, die tot in eeuwigheid koning is en met alle macht bekleed is, nog koning maken? Het koningschap van Jezus is onder geen enkele omstandigheid van de besluiten van mensen afhankelijk. Hij *is* koning en al wat de mens moet doen is om voor Hem als koning knielen en Hem als koning erkennen. Deze leuze van de C.S.V. laat een mens denken aan dit wat in het verleden ook al verkondigd is, namelijk dat *de mens zijn* hart moet openen dat de Here er binnen kan komen. Met andere woorden het koningschap van Jezus, het geloof en de zaligheid van de mens worden afhankelijk gemaakt van de mens. Zo wordt de mens groot gemaakt en God klein. Zulke opvattingen zijn zuiver Pelagiaans en Remonstrants. Nu wordt er soms door leden van de C.S.V. gezegd dat met de woorden: "Maak Jezus Koning" niet bedoeld wordt dat Zijn koningschap van de mens afhankelijk gemaakt wordt en dat de mens Hem werkelijk koning moet maken, maar daarmee wordt bedoeld dat Hij *erkend* moet worden als koning. As dit laatste waar is, dan moet de C.S.V. direct zijn leuze veranderen, want over zulke belangrijke zaken kan een mens niet één ding zeggen en dan iets anders bedoelen. Dit scheidt wanorde en verkeerde opvattingen en in de zaken van de Here moeten zulke dingen vermeden worden, want God is geen God van wanorde (I Kor. 14:33).

HOOFDSTUK 16: KERK EN POLITIEK

Over de verhouding waarin de kerk tot de politiek staat, zijn de opinies nogal uiteenlopend. Aan de ene kant zijn er degenen die vinden dat de kerk, en m.n. de predikanten, zich niet met de politiek moeten bemoeien — vooral niet met de partijpolitiek. Een Vertegenwoordiger van deze zienswijze is dr. Ph. J. Huijser uit Nederland.¹ Volgens hem mag geen preek zelfs in het minste een politieke kleur hebben.² Hij stelt de vraag: Welke tekst laat zich, zonder eraan te knoeien, overbrengen naar het terrein van de partijpolitiek?³

¹ Dr. Ph. J. Huijser: De dominee, de preek en de politiek, in *Homiletica en Biblica*, jaargang 22, no. 4 en 5, Mei en Juni 1963, bl. 73-82 en 97-102. ² Ibid. bl. 100. ³ Ibid. bl. 101. ⁴ Ds. P. G. W. Snyman: *De Hemelen geopend*, Bloemfontein, s.j. bl. 133, 134.

Aan de ander kant zijn er degenen die ervan overtuigd zijn dat de kerk ook op het politieke terrein een taak heeft. Dit was het standpunt van wijlen ds. P. G. W. Snyman zoals blijkt uit de volgende aanhaling uit één van zijn preken: "Maar de politici kiezen partij tegen dit profetische woord ... En blijkens de profetie van Jeremia (17:15) zijn zij op die politieke raadszitting niet weinig tegen Jeremia uitgevaren. Di verrader en kwaaddoener Jeremia, hij krap het volk om, zo'n profeet die zich met de politiek durft bemoeien. Zij zijn kwaad op hem geworden, hebben hem geslagen, hem in de gevangenis gegooid. Profeten die zich met politiek inlaten en het volk overhalen! O, gemeente, u hoort dit vandaag ook. Taal van onze tijd. Wat hebben predikanten met politiek te maken? De predikanten krap het volk om. En welke politieke preken zijn het altijd? Waar hebt u nu gehoord dat een predikant zich moet bemoeien met huizen die het volk moet bouwen al dan niet. En de politici worden heel kwaad. Kan het, zullen de predikanten in de gevangenis gestopt worden, zoals in Duitsland met Niemöller het geval was. En dat alleen omdat hij de Schrift liet spreken, zelfs tegen een Hitler. Het gaat toch niet om opinies van predikanten, maar om wat het profetische Woord voor onze tijd te zeggen heeft."⁴ Om nu te kunnen bepalen in welke verhouding de kerk tot de politiek staat, is het eerst nodig om vast te stellen wat de kerk is en wat zijn taak in het volksleven is. Daarna moet nagegaan worden wat politiek is, om dan uiteindelijk de taak van de kerk tot de politiek te bepalen — indien hij zo'n taak heeft.

I. DE KERK EN ZIJN ROEPING

De kerk is een vergadering van gelovigen in Jezus Christus. De kerk is niet een of andere menselijke vereniging die zijn oorsprong in de mens heeft. De kerk heeft zijn oorsprong in God en het is Hij die Zijn gemeente door Zijn Woord en Geest samenroept, vergadert en opbouwt op het enige fundament: Jezus Christus. Het hele wezen en bestaan van de kerk is gegrond op de Persoon en het werk van Jezus Christus. De kerk is dus een geheel andersoortige gemeenschap die in oorsprong, wezen en doel verschillen van alle andere gemeenschappen in deze wereld. Van alle andere gemeenschappen, ook de politieke gemeenschap, kan gezegd worden dat ze in hun aard aards zijn. De kerk is uit de hemel en op God gericht. De kerk is echter door God *in* deze wereld geplaatst (Joh. 17:18). Hoewel de kerk *niet van* deze wereld is (Joh. 17:16), moet hij zich in deze wereld manifesteren. De wereld is het arbeidsterrein van de kerk. In de wereld moet hij het licht van Christus laten schijnen. In deze wereld heeft de kerk nu een dubbele taak: naar binnen en naar buiten. *Naar binnen* moet de kerk de gelovigen die tot de kerk behoren, opbouwen in het allerheiligste geloof, zodat hun band aan God steeds versterkt kan worden. *Naar buiten* heeft de kerk een missionaire taak om degene die nog in de duisternis van ongelof zit te roepen tot geloof in Christus en om Hem in gehoorzaamheid te dienen. De taak van de kerk *naar binnen* wordt duidelijk beschreven in Ef. 4:11-16: "En Hij heeft gegeven sommigen als apostelen, anderen als profeten, anderen als evangelisten, anderen als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten voor hun dienstwerk, tot opbouw van het lichaam van Christus. . .," enz. De taak van de kerk *naar buiten* is door Christus aangewezen onder andere in de volgende uitspraken: "Laat uw licht schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken kunnen zien en uw Vader die in de hemelen is, verheerlijken" (Matt. 5:16). "Gaat dan heen, maakt discipelen van alle naties, en doop hen in de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest; en leer hen alles te onderhouden wat Ik u bevolen heb" (Matt. 28:19). Nu weten wij echter dat de wereld ook het arbeidsterrein van Satan is. Hier probeert hij om zijn macht te ontplooiën en om alles wat van God is te ruïneren.

Zijn actie is vooral gericht tegen de kerk die erop uit is om de eer van God te bevorderen en om mensen te bewegen tot geloof in Christus. De kerk is dus te staan gekomen in een vijandige wereld en krijgt te maken met een antithese. Daarin wordt ook geopenbaard dat, hoewel de kerk in deze wereld is, hij toch niet van deze wereld is. Om zijn goddelijke roeping in de wereld te vervullen, moet de kerk met beide zaken, namelijk, zowel het feit dat hij *in* de wereld is als het feit dat hij *niet van* de wereld is, ernst maken. Het een mag niet ten koste van het ander beklemtoond worden. Als alle nadruk alleen valt op het in deze wereld zijn en de andere kant vergeten wordt, leidt dit tot verwereldlijking van de kerk. Als al die nadruk weer alleen valt op het niet van deze wereld zijn, kan dat leiden tot een kloosterachtige afzondering van de kerk die nalaat om zijn door God gegeven roeping te vervullen. Van zo'n kerk zegt ds. J. Overduin: "Een kerk die de deuren angstvallig dichthoudt uit vrees dat de wereld zal binnenkomen en zelf niet de wereld durft in te trekken, is een bange, lafhartige, ongelovige en machteloze kerk."¹ Beiden de uitersten zijn on-Bijbels. Daarom moet er een zuivere balans tussen de twee bewaard worden. Daarom moet er ook een arbeid naar binnen en naar buiten zijn.

¹ Ds. J. Overduin: *Die Evangelie vandag*, Potchefstroom, 1956, bl. 27. ² E. de Vries: *De dienst van de kerk aan de industriearbeider*, Franeker, 1962, bl. 17.

De verhouding waarin de kerk tot de wereld en die samenleving staat, is er één van dienstbetoon en deze dienst bestaan eruit dat de kerk en zijn lidmaten uitdelers moeten zijn van het levende brood: Jezus Christus.² De kerk en zijn lidmaten moeten door hun verkondiging van het evangelie de gewillige instrumenten in de hand van God zijn door wie Hij anderen brengt tot geloof in Christus, en derhalve tot de erkenning van Zijn koningschap op alle terreinen van het leven. Christus is koning over alles (Matt. 18:18), maar de mens moet geleerd worden om Hem overal als zodanig te erkennen, in geloofsgehoorzaamheid voor Hem te knielen en rust te vinden in Zijn verlossing. En het is de taak van de kerk om dit aan de mensen te leren. Daardoor bewijst hij de hoogste dienst aan de medemens en wordt God in grote mate verheerlijkt. Aangezien dit de taak is die de kerk in de wereld heeft, kunnen we dus zeggen dat de arbeid van de kerk naar binnen ook geschied met het oog op de taak die hij naar buiten moet vervullen. De arbeid naar binnen moet dan gezien worden, niet net als een versterking van de persoonlijke geloofsband met God, maar ook als toerusting en vaardigmaking voor de dienst naar buiten. Deze dienst van de kerk naar buiten betekent echter niet dat de kerk nu de hele samenleving moet overheersen, zodat we er een verkerkelijking van krijgen zoals bij de Roomse kerk waar alles door de kerk gestuurd en bepaald wordt. Hier moet ook rekening gehouden worden met het beginsel van soevereiniteit in eigen kring. Aan de andere kant moet onthouden worden dat het koninkrijk van God veel groter is dan de kerk, vooral de kerk als instituut en dat een Christelijke actie op het terrein van de maatschappij wel buiten de grenzen van de kerk als instituut vallen, maar toch nog binnen het koninkrijk van God. De vraag die nu bij het licht van het hiervoor vermelde ontstaat, is deze: Welke taak heeft de kerk op het brede terrein van de maatschappij met zijn verschillende facetten, en hoe moet hij zijn taak vervullen zonder het beginsel van soevereiniteit in eigen kring te veronachtzamen en zich te bemoeien met zaken waar hij niets mee te maken heeft? We kunnen deze vraag zo beantwoorden: Het is de taak van de kerk als instituut om door prediking, huisbezoek en catechisatie de lidmaten te wijzen *wat* de beginselen van het Woord van God zijn volgens welke zij moeten leven en handelen op al de terreinen van het leven, hen *te wijzen op hun roeping* om volgens de beginselen in geloofsgehoorzaamheid aan hun koning Jezus Christus te leven en hen *te vermanen en te bestraffen* als zij dit niet doen. Maar het is en blijft de taak, niet van de kerk als instituut, maar van de Christenen zelf om als profeten, priesters en koningen deze beginselen uit te gaan leven en zo hun licht te laten schijnen en daders van het Woord te worden. Dit kunnen zij ieder afzonderlijk doen of ook gezamenlijk in Christelijke organisaties, vakbonden, politieke partijen, enz.

Dr. S. C. W. Duvenage stelt de zaak ook zuiver als hij zegt: "Zonder aan allerlei praktische Christelijke activiteiten deel te nemen, kan de kerk in de prediking van het Woord, in onderricht en zielzorg, het licht zo laten vallen op het volksleven zodat de gelovigen in hun verschillende buitenkerkelijke verhoudingen dienstbaar kunnen zijn aan de komst van het koninkrijk."¹ Wij kunnen het ook eens zijn met de Geref. Kerk in Nederland die in

1946 in dit verband onder andere als volgt besloot: (i) dat het niet gerekend kan worden als behorende tot de taak van de kerken om zich in hun vergadering over de toepassing van de eis van God op allerlei praktische levensverhoudingen met het gezag wat hij van Christus verkregen heeft, uit te spreken;

1 S. C. W. Duvenage: Kerk, Volk en Jeugd I, De verhouding van kerk tot volk, Zaandijk, 1962, bl. 280. Vgl. ook bl. 150. 2 Aangehaald door S.C.W. Duvenage, a.w. bl. 248.

(ii) dat het niettemin de duidelijke roeping van de kerk is om erop te letten dat zijn leden in hun levensopenbaring in de breedste zin van het woord zich niet schuldig maken aan de overtreding van enig gebod van God, zich niet voegen in een levensverband waarin zij gehinderd worden om de Here te dienen volgens Zijn Woord, en die, hetzij in zijn grondslag, hetzij in zijn doelstelling of arbeidsmethode uitdrukkelijk of metterdaad de geopenbaarde wil van God verwerpen.²

II. WAT IS POLITIEK?

Onder politiek wordt gewoonlijk verstaan de *zienswijze* van een zekere groep van mensen in een bepaald land volgens welke het volk geregeerd moet worden, zodat het welzijn van het volk als geheel en van elk afzonderlijk lid bevorderd kan worden en de *acties* van de groep mensen om hun zienswijze tot norm van regering, binnenlands en buitenland verheven te krijgen. Dit laatste wordt meestal verkregen door mensen die deze zienswijze huldigen, te verkiezen als leden van het parlement. Zo'n groep mensen die dezelfde zienswijze over de regering van hun land huldigen, vormen gewoonlijk een politieke partij. Nou hoort men heel dikwijls dat de politiek "vuil" is. Met deze "vuilheid" wordt dan in de regel niet verwezen naar de *zienswijze of beginsels* van een bepaalde partij, maar naar de *acties*, vooral de acties om bepaalde personen in het parlement te krijgen. Onder de "vuilheid" wordt dan verstaan dat de acties, de strijd op een oneerlijke, bedrieglijke, lage en onschriftuurlijke basis gevoerd wordt. Deze "vuilheid" van de politiek wordt meestal ook gezien als reden waarom kerkmensen en vooral ambtsdragers niet actief aan de politiek behoren deel te nemen. De "vuilheid" van de politiek betekent echter niets anders als dat de verdorvenheid van de zonde ook op dit terrein doorgedrongen is. Maar daarom is de gelovige juist geroepen om ook hier de strijd tegen de zonde aan te knopen en zowel de *politieke zienswijze* als de *politieke acties* in overeenstemming te brengen met het Woord van God.

III. KERK EN POLITIEK

Voordat wij positief proberen aan te tonen wat de taak van de kerk als instituut in dit verband wel is, willen wij eerst *negatief* tonen wat de kerk in politieke zaken niet moet doen. In de eerste plaats moet de kerk nooit een keuze maken tussen partijen die staan op de basis van het Woord van God of tussen partijen van wie de beginselen niet per definitie in botsing met het Woord zijn.¹ Zo'n keuze moet aan elke individuele lidmaat van de kerk overgelaten worden. De zaak wordt echter anders als een lidmaat hoort bij een partij waarvan de beginselen en programma in flagrante strijd zijn met de Schrift, zoals bijvoorbeeld een communistische Partij. Dit kan en moet heel scherp door de kerk veroordeeld worden (Vgl. II Kor. 6:15).

1 K. Dijk: Kerk en Politiek, Franeker, 1945, bl. 43. 2 S.C.W. Duvenage, a.w. bl. 150. 11 K. Dijk, a.w. bl. 49. 3 K. Dijk, a.w. bl. 51. 4 K. Dijk, a.w. bl. 51.

Verder moet de kerk zich niet mengen in allerlei politieke verschilpunten waarbij er geen direct Schriftuurlijk beginsel betrokken is, zoals bijvoorbeeld staatsvorm, kiesstelsel, lengte en hoeveelheid van werkdagen, de verkoop van wijn in kruidenierswinkels of alleen in drankwinkels, enz. (De Schrift veroordeelt niet de verkoop van drank — door wie ook — maar wel dronkenschap.) "Door zich daadwerkelijk te bemoeien met de concrete situaties van de breed geschakeerde samenleving (ook in de politiek — P.J.d.B.), devalueert de kerk tot een sociaalpedagogische of een cultuursociologische instelling die in wezen niets verschilt van enige sociale organisatie."² Maar de kerk heeft ten opzichte van de politiek niet alleen een negatieve taak, maar ook wel degelijk een *positieve taak*.¹¹ Deze positieve taak vervult de kerk allereerst door de bediening van het Woord. Hiermee wordt niet bedoeld dat de kansel gebruikt mag worden als een politiek platform en de preek mag ontaarden in een religieus-politieke rede. Hoegenaamd niet! Maar in de prediking moet opgeroepen worden tot gehoorzaamheid aan God en handhaving en uitleving van positief-Christelijke beginselen ook op het terrein van de politiek. Het licht van Gods

Woord moet vallen over ons hele leven en daarom over onze politieke acties. Derhalve kan een politieke partij die in zijn beginsels en acties geen rekening houdt met het Woord, ook van de preekstoel af veroordeeld worden. Wat in de prediking van het Woord geschied, kan en moet natuurlijk ook op huisbezoek en catechisatie geschieden. Vooral moet de kinderen geleerd worden om alles, ook politieke beginselen en acties, te toetsen aan het Woord en zich daardoor te laten leiden.

Verder is het soms ook nodig dat de kerk in zijn synodale vergaderingen uitspraken moet doen over bepaalde politieke aangelegenheden om zo aan de lidmaten leiding te geven. Soms vragen de lidmaten ook om een zodanige leiding en dan moet de kerk er niet voor terugdeinzen, mits het natuurlijk gaat om de beoordeling van een beginsel en om aan de hand van de Schrift de geesten te beproeven.³ De kerk doet in zulke dogmatische beslissingen geen politieke of sociale uitspraak; hij zegt alleen (wat hij krachtens zijn profetische roeping moet doen en krachtens zijn door Christus verleende autoriteit mag doen) dat een bepaalde mening met zijn belijdenis in strijd is, volgens zijn inzicht niet met Gods Woord overeenstemt, van de waarachtige leer van godzaligheid afwijkt en derhalve in zijn midden niet geduld mag worden.⁴

Er moet echter beseft worden dat er in de politiek twee terreinen zijn ten opzichte waarvan de kerk een positieve taak heeft en dat zijn de *politieke beginsels* maar ook de *politieke acties*. Als bepaalde politieke beginsels strijdig zijn met het Woord van God moeten ze beslist en scherp door de kerk veroordeeld worden. Maar al zouden de beginsels zuiver zijn, maar de politieke acties geschieden op een "vuile", zondige en oneerlijke wijze waarin de een de ander zwart maakt, dan kan de kerk dit onmogelijk goedkeuren. Ook in dit verband moet hij zijn lidmaten oproepen om zich door het Woord te laten leiden wat ons onder andere beveelt om onze naaste lief te hebben als onszelf. Hier kan ook net genoemd worden dat er geen bezwaar bestaat *dat* voor een bepaalde persoon of partij propaganda gemaakt wordt, zo lang de *wijze waarop* dat geschied de toets van de Schrift kan doorstaan.

HOOFDSTUK 17: KERK EN OVERHEID

Om aan dit onderwerp recht te doen, is het nodig om het bij het licht van Schrift en belijdenis van twee kanten te bezien, namelijk de roeping die de kerk ten opzichte van de overheid heeft *en* de roeping van de overheid ten opzichte van de kerk.

I. DE ROEPING VAN DE KERK TEN OPZICHTE VAN DE OVERHEID

Over deze zaak kan er bij de gelovige niet de minste twijfel bestaan, aangezien wij hierover pertinente uitspraken in de Schrift hebben. Met name Rom. 13:1-7 is hier van bijzonder belang. Hier en op andere plaatsen wordt het duidelijk gesteld dat de gelovige verplicht is om zich *te onderwerpen* aan de overheid die over hem gesteld is. De reden daarvoor is, volgens Paulus, dat de overheid door God ingesteld is "zodat hij wie zich tegen de macht verzet, de instelling van God weerstaat; en hen die deze weerstaan, zullen hun oordeel ontvangen." Door zo'n sterke verbinding tussen God en de overheid te leggen, geeft de apostel niet alleen het krachtigst denkbare motief voor gehoorzaamheid aan de overheid, maar bindt hij de gehoorzaamheid niet aan de overheidspersonen zelf, maar aan God.¹ Het maakt niet uit welke regeringsvorm er in een bepaald land is. Het gezag van die regering krijgt hij van God, want hij is een dienaar van God (Rom. 13:4). Daarom moet de regering gehoorzaamd worden — zelfs al erkent die bepaalde regering zelf niet dat hij zijn macht en gezag van God verkregen heeft. Dit laatste blijkt uit het feit dat Paulus in deze brief die hij aan de Romeinen richt, ongetwijfeld de Romeinse regering op het oog heeft en . . . dit was een heidense regering. Toch zegt hij dat de Christenen in Rome zich aan die regering moeten onderwerpen.

¹ Dr. Herman Ridderbos: Commentaar op het Nieuwe Testament-Romeinen, Kampen, 1959, bl. 291. ² Prof. B. Holwerda: De Crisis van het Gezag, Groningen, s.j. bl. 7. ³ Dr. Herman Ridderbos a.w. bl. 293. ⁴ Prof dr. H. J. Jager: Enige opmerkingen over de brief aan de Romeinen (Collegedictaat), Kampen, s.j. bl. 262. ⁵ Vgl. T Tjerkstra: Gezagscrisis of . . . Gehoorzaamheidscrisis, in: Correspondentiebladen ter bespreking van politieke en sociale vragen bij het licht van Gods Woord, no. 21, 22, April-Mei 1948, bl. 8. Door de zaak zo te stellen, maakt de apostel van het hele gezagsvraagstuk 'n *godsdienstige* kwestie. Het is niet maar een politieke zaak zonder meer. Gehoorzaamheid aan de overheid is ook niet maar een kwestie van buigen voor de "sterke arm" uit vrees voor straf. Het is een zaak van het geweten (Rom. 13:5).² Door het een zaak van het geweten te noemen bedoelt de apostel dat onderwerping aan de overheid iets met de verhouding van die mens tot God te maken heeft, zodat als iemand zich tegen de overheid verzet, dit bij hem en in hem een veroordeling van zijn geweten wakker moet roepen.³

Met dit alles bedoelt de apostel zeker niet dat er geen kritiek op de handelwijze van de overheid uitgeoefend mag worden. Dat mag zeker wel en soms moet het ook. Maar wat hij bedoelt is dat verzet, revolutie en opstand tegen de regering verboden is.⁴

Deze gehoorzaamheid en onderwerping aan de overheid worden geëist ook als een bepaald land door een vreemde overheid geregeerd wordt. Toen ons land door de Engelsen overheerst werd, waren wij nochtans volgens de eis van het Woord (Rom. 13:1) gehoorzaamheid en onderwerping aan hen verschuldigd. Voor het vlees is dit natuurlijk een minder aangename zaak. Toch wordt het van ons geëist.⁵

Natuurlijk is de onderwerping en gehoorzaamheid aan de overheid *niet onbegrensd*. Ook hier geldt het dat wij God meer gehoorzaam moeten zijn dan de mensen (Hand. 5:29). Ik moet de overheid gehoorzaam zijn zolang als dat wat hij van mij eist, mij niet dwingt om iets te doen wat strijdig is met het Woord en de wet van God. Als dat geëist wordt, dan worden wij geroepen tot heilige ongehoorzaamheid om Gods wil. De grens van onderwerping en gehoorzaamheid aan de regering wordt dus niet door mensen getrokken, maar door God in Zijn Woord. Behalve onderwerping heeft de kerk volgens het Woord verder ook nog de roeping om voor de overheid te *bidden*. Paulus schrijft in I Tim. 2:1, 2: "In de eerste plaats vermaan ik dan dat smekingen, gebeden, voorbeden, dankzeggingen gedaan moeten worden voor alle mensen; voor koningen en allen die hooggeplaatst zijn, zodat wij een rustig en stil leven kunnen leiden in alle godsvrucht en waarheid." Het komt er dus op neer dat voor de overheidspersonen gebeden moet worden, zodat het rustig en stil in het land kan gaan zodat God zonder hindernis gediend kan worden en Zijn werk ongestoord kan doorgaan.¹ Verder moet door de kerk ook de gepaste *eer* aan de regeringsleden betoond worden. Petrus zegt: "U moet allen eren, de broe-

derschap liefhebben, God vrezen, *de koning eren*" (I Petr. 2:17. Vgl. Rom. 13:7). Door zich aan de overheid te onderwerpen, voor hem te bidden en hem te eren voldoet de kerk aan de eis van de Schrift met betrekking tot de regering die over ons gesteld is.
1 Dr. C. Bouma: K. V. der H. S. — I, II Timotheüs, Titus, Filemon, Kampen, 1953, bl. 55. 2 A. D. R. Polman: Onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis IV, Franeker, s.j. bl. 267-273.

II. DE ROEPING VAN DE OVERHEID TEN OPZICHTE VAN DE KERK

Er bestaan uiteenlopende opvattingen over deze zaak. Deze opvattingen zijn vooral openbaar geworden door verklaringen die gegeven zijn over het veel omstreden art. 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. De strijd gaat vooral over de vraag of en in welke mate de overheid het recht en de plicht heeft om bijvoorbeeld afgoderij en antichristelijke acties met het zwaard tegen te gaan en uit te roeien. Volgens prof. Polman zijn de volgende vier grondbeginselen door Calvijn, Beza en Guido de Bres neergelegd in verband met de verhouding van overheid tot kerk:² **(i) Elk schepsel moet de eer van God verhogen. Dit geldt ook van de overheid die door God ingesteld is.** Calvijn zegt dat, omdat de overheden door God ingesteld zijn, het billijk is dat zij hun best moeten doen om Zijn eer te handhaven en te verdedigen. Zij zijn trouwens Zijn stadhouders en regeren door Zijn genade. De hele staat wordt ook omgekeerd als de eer van God niet boven alles gesteld wordt. **(ii) De overheid is in zijn regering aan Gods Woord en in het bijzonder aan de wet van God gebonden.** Dit geldt niet alleen van de tweede tafel van de Tien Geboden waar het gaat over de verhouding van mens tot mens, maar ongetwijfeld ook van de eerste tafel waar het gaat over de verhouding van de mens tot God. **(iii) Het onderscheid en de zelfstandigheid van kerk en overheid moeten steeds gehandhaafd worden.** De geestelijke regering in de kerk moet altijd geheel en al onderscheiden blijven van de burgerlijke regering. De kerk heeft niet het recht van het zwaard en zijn geestelijke straffen hebben een gans ander doel dan de straffen van de overheid. De kerk moet niets voor zijn rekening nemen wat eigen is aan de overheid, en de overheid moet ook niet proberen te doen wat door de kerk gedaan moet worden. Calvijn ging in 1538 zelfs in ballingschap omdat de wereldlijke overheid voor zichzelf de macht toe-eigende om ook over kerkelijke zaken te beslissen. **(iv) Tussen kerk en staat moet er, volgens de Schrift, voortdurend samenwerking zijn.** Hoewel er tussen de macht van de kerk en de macht van de staat onderscheid gemaakt moet worden, zijn deze machten toch niet met elkaar in botsing. Zoals de overheid de kerk van ergerlijke personen moet zuiveren door hen te straffen en te weren, zo moet de dienaar van het Woord van zijn kant de overheid ondersteunen door te zorgen dat er niet zo veel zijn die zondigen. Calvijn zegt verder dat de koningen en andere overheden hun ambt nooit zullen volbrengen als zij niet de meeste zorg dragen voor de eredienst van God en de godsdienst in het algemeen. Calvijns visie van de roeping van de overheid ten opzichte van de kerk, blijkt duidelijk als hij in één van zijn preken over Deut. 13 zegt dat het koningen en magistraten niet alleen geoorloofd is om ketters te straffen, maar dat zij daartoe ook verplicht zijn.¹ De burgerlijke overheid dient volgens hem niet slechts te zorgen dat leven, eten en drinken onderhouden worden, maar ook dat er geen afgoderij, geen schending van Gods Naam, geen lastering tegen Zijn waarheid en beschadigingen van de godsdienst openlijk zullen opduiken en onder het volk verbreid worden.² Hij zegt ook dat vorsten met hun bepalingen niet in de harten van de mensen kunnen binnendringen, maar daarom mogen zij niet de Naam van God straffeloos laten beledigen en Zijn dienst te gronde laten gaan.³ Ook Guido de Bres was van overtuiging dat de overheid ketters kan en moet straffen, zelfs met dood.⁴ De voornaamste argumenten *ten gunste* van de aanwending van de zwaarmacht door de overheid ten behoeve van de kerk, zijn de volgende:

¹ Aangehaald door Polman — a.w. bl. 276. ² Ibid. bl. 273. ³ Ibid. bl. 281. ⁴ Ibid. bl. 281, 285. ⁵ A.w. bl. 292.

De overheid is dienaar van God (Rom. 13:4, 6). Dr. Ridderbos zegt hiervan: Dat dit indienst-staan-van-God de overheidspersonen ook onder een bijzondere verplichting zet en in zichzelf een criterium bevat voor de goede overheidsbediening, is hierin als vanzelf besloten.⁵ Het feit dat de overheid dienaar van God is en zijn macht en gezag van God ontvangt, houdt vanzelfsprekend in dat hij in de uitvoering van zijn plichten zich door God en in het bijzonder door het Woord en de wet van God moet laten leiden. Het verbod

op alle afgodendienst in de eerste tafel van de wet van God geldt dus ook voor de overheid in ambtelijke hoedanigheid. En waar de overheid het zwaard draagt (Rom. 13:4), moet hij *ook met deze zwaardmacht tot zijn beschikking* de zonde in al zijn vormen tegengaan — niet alleen de overtredingen van mens tegen mens, maar vooral ook de van de mens tegen God. Verder wordt in dit verband ook verwezen naar de volgende woorden in Ps. 2: "Wees dan nu verstandig, o koningen; laat u waarschuwen o rechters van de aarde! Dien de Here met vrees en juicht met beving. Kus de Zoon, dat Hij niet toornig wordt en u *op* de weg vergaat; want snel kan Zijn toorn ontbranden." Deze eis geldt in de Nieuwtestamentische tijd des te meer, want Christus heeft Zijn verzoeningswerk voltooid en daarna is aan Hem gegeven alle macht in hemel en op aarde (Matt. 28:18). God heeft alles aan Zijn voeten onderworpen (Ef. 1:22). En als in de Oudtestamentische tijd koningen als Hizkia en Josia alle afgoderij en zondige praktijken uitroelden en door God daarvoor geprezen zijn, moeten de overheden in de Nieuwtestamentische tijd dit eigenlijk nog meer doen, ook met de zwaardmacht die de Here tot hun beschikking gesteld heeft.

De argumenten *tegen* een dergelijke aanwending van het zwaard worden door Polman als volgt samengevat: Maar over de verhouding van de overheid tot die kerk wordt (in het Nieuwe Testament — P.J.d.B.), juist in tegenstelling met het Oude Testament gezwe- gen. Wel wordt heel duidelijk en uitdrukkelijk gesproken over de aard van het koninkrijk van God of van Christus. Dat is niet van deze wereld en daarom mogen in zijn verbrei- ding geen wereldse methodes toegepast worden (Joh. 18:36). Het lidmaatschap van dit rijk is een genadegave, aangezien de stem van die Koning alleen gehoord wordt door hen die uit de waarheid zijn (vs. 37). Hier passen geen vleselijke wapens (Matt. 26:52; II Kor. 10:4), maar alleen het zwaard van de Geest, dit is het Woord van God (Ef. 6:17). Alleen het geloof is de overwinning van de wereld (I Joh. 5:4) en dat is een particuliere gave van God (Ef. 2:8). Deze duidelijke uitspraken moeten de overheden eerbiedigen en niet met hun zwaardmacht tussenbeide komen. Zo alleen wordt de profetie vervuld: Niet door kracht of door geweld, maar door Mijn Geest! (Zach. 6:4).¹ Deze twee groepen ar- gumenten *ten gunste* en *tegen* de aanwending van de zwaardmacht om goddeloosheid tegen te gaan zijn mijns inziens echter niet met elkaar in strijd, omdat we hier met twee aparte terreinen te maken hebben. Het ligt zeker binnen de bevoegdheid van de overheid om *op zijn eigen terrein* het uitbreken van goddeloosheid en de opkomst van de anti- christelijke geest met het zwaard tegen te gaan, niet met als eerste doel om de kerk daardoor te bevoordelen, maar omdat hij als overheid met alle macht tot zijn beschikking dienaar van God is en direct aan God verantwoordelijk is voor zijn daden. Op dergelijke wijze kan het koninkrijk van God door de arbeid van de kerk echter niet uitgebreid wor- den. De kerk mag geen wereldse kracht of geweld gebruiken, maar moet strijden met het zwaard en de kracht van de Geest. Daarom moeten op het terrein van de kerk geheel en al andere dan vleselijke wapens gebruikt worden. Geestelijke wapens zijn hier nodig. *Het komt er dus op neer dat de overheid op zijn eigen terrein de goddeloosheid met de wereldse zwaardmacht kan en moet tegengaan, maar de kerk moet deze op zijn terrein met het geestelijke zwaard tegengaan. Zo botsen de twee niet, maar dient de een de ander.*

¹ A.w. bl. 299. ² B. Holwerda a.w. bl. 8. ³ B. Holwerda a.w. bl. 9.

Doordat de overheid de zonde en goddeloosheid op zijn terrein met het zwaard wat God hem ter hand gesteld heeft tegengaat, waarborgt hij het rustige en stille leven (I Tim. 2:2) wat de kerk nodig heeft om met zijn arbeid door te gaan. *Daardoor legt de overheid de basis* die nodig is voor de verkondiging van het evangelie.² Zo is de overheid dienaar van God die Zijn zaak bevordert, want met het wereldlijke zwaard houdt hij de weg open waarlangs Christus door de dienst van Zijn kerk met Zijn geestelijke zwaard wil komen om Zijn uitverkorenen voor hete eeuwige leven te vergaderen.³ Op deze wijze staat de overheid met zijn wereldse zwaardmacht ten volle in dienst van God en bevordert hij het werk van de kerk. Deze hiervoor vermelde verhouding van de overheid tot de kerk komt precies neer op wat in artikel 36 van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis gezegd wordt. In de veel besproken en omstreden derde zinsnede van dit artikel wordt van de overheid gezegd: "En hun ambt is om niet alleen acht te geven op en te waken over de burgerlijke regering, maar ook om de hand te houden aan de heilige Kerkdienst, om te weren en uit

te roeien alle afgoderij en valse godsdienst, om het rijk van de Antichrist te gronde te richten, en het Koninkrijk van Jezus Christus te bevorderen, het Woord van het Evangelie overal te laten preken, zodat God door iedereen geëerd en gediend wordt, zoals Hij in Zijn Woord beveelt." Van verschillende zijden werd gevoeld dat deze zinsnede veranderd moest worden, omdat deze dan zou impliceren dat de uitbreiding van het evangelie moet geschieden met behulp van het wereldse zwaard en niet met het geestelijke zwaard alleen. Dit is echter niet wat hier gezegd wordt. Wat hier gezegd wordt, komt erop neer dat de overheid *op zijn terrein* met het wereldse zwaard de zonde en uitbreken van de goddeloosheid moet tegengaan en *daardoor* wordt de weg gebaad en de basis van een rustig en stil leven gelegd waarop de kerk met zijn arbeid door middel van het geestelijke zwaard kan doorgaan.

De Gereformeerde Kerk in Nederland heeft in 1952 besloten om bij de Gereformeerde Oecumenische Synode aan te bevelen dat deze derde zinsnede van artikel 36 als volgt gewijzigd moet worden: En aldus geroepen om bij te dragen tot de opbouw van een Goede welgevallige samenleving van mensen, moet de overheid, in onderwerping aan de wet van God, terwijl hij zichzelf verhoudt van alle volstreekte machtsoefening, op het aan zijn zorg toevertrouwde terrein en met de middelen tot zijn beschikking, elke belemmering voor de prediking van het evangelie en voor de hele heilige dienst van God wegnemen, zodat het Woord van God zijn loop kan hebben, het koninkrijk van Jezus Christus doorgang vindt en elke antichristelijke macht tegengegaan wordt.¹ Met deze voorgestelde wijziging kan echter geen genoegen genomen worden. Hier wordt trouwens als de taak van de overheid aangewezen om elke belemmering voor de prediking en elke antichristelijke macht tegen te gaan. Maar hoe gaat de overheid dat doen *als hij zich verre moet houden van alle volstreekte machtsoefening* — zoals hier van de overheid gezegd wordt? Gaat hij dit doen door begunstiging, vermaningen, dreigementen of iets dergelijks? En waar is het zwaard van de overheid dan? Deze voorgestelde wijziging komt erop neer dat ten opzichte van de kerk het zwaard wat God de overheid volgens Rom. 13 in zijn hand gegeven heeft, uit zijn hand genomen wordt en dan wordt tegen hem gezegd om zonder zijn zwaard elke belemmering voor de prediking en elke antichristelijke macht tegen te gaan. De overheid wordt eerst van zijn officiële macht beroofd en daarna moet hij zonder die macht de kerk beschermen en de verkondiging van het evangelie bevorderen. Daarom is het het beste om bij de oorspronkelijke redactie van artikel 36 (zoals dit achter in ons Psalmboek staat) te blijven. Daar worden de lijnen over de verhouding van kerk tot overheid en overheid tot kerk duidelijk en Schriftuurlijk getrokken.

¹ Aangehaald door A.D.R. Polman a.w. bl. 293. 6 7

HOOFDSTUK 18: KERK EN OECUMENE

Onder de woorden "oecumenisch" en "oecumeniciteit", zoals die vandaag op het kerkelijk erf gevonden worden, wordt door de meeste mensen van onze tijd verstaan het streven om een *wereldwijde eenheid* van de kerk van Christus te bewerkstelligen. In sommige gevallen wordt er slechts gestreefd naar een eenheid van *samenwerking* van de verschillende kerken, terwijl elke kerk zijn identiteit handhaaft. In andere gevallen wordt echter gestreefd naar een daadwerkelijke *hereniging* van de Christelijke kerk die in de loop van de eeuwen in veel verschillende delen uiteengevallen is, zodat er een grote Christelijke wereldkerk tot stand kan komen. In die wereldkerk moeten alle of de voornaamste kerkelijke acties gecoördineerd worden, zodat er bijvoorbeeld een oecumenische diaconale arbeid, zending en evangelisatie en zelfs een oecumenische theologie tot stand komt.¹ Deze oecumenische beweging is, gezien bij het licht van de kerkgeschiedenis, werkelijk iets unieks. Velen zijn van mening dat ze het belangrijkste verschijnsel van de kerkgeschiedenis van de twintigste eeuw is. Waar we tot aan het einde van de negentiende eeuw een toenemende versplintering van kerken zagen, hebben we nu in deze eeuw het streven om de verschillende kerken weer bijeen te brengen.

¹ R. Bijl: Oecumene en Belijdenis, Wageningen, 1962, bl. 22,23. ² Christelijke Encyclopedie V, Kampen, 1960, bl. 245. ³ Rapport i.v.m. Oecumenische Zaken in Agenda van de vijf-en-dertigste Synodale vergadering van de Geref. Kerk in S.A., Jan 1964, bl. 12.

De oecumenische beweging heeft al resultaten opgeleverd. Zo heeft ze bijvoorbeeld tot gevolg gehad dat ongeveer zestig herenigingen tussen kerken in alle werelddelen plaatsgevonden hebben. In andere gevallen is het geestelijke klimaat tussen verschillende kerken veel veranderd. Kerken die vroeger tot elkaar in een verhouding van onderlinge polemiek en strijd stonden, zijn nu weer samensprekingen met elkaar begonnen.²

I. NOODZAAK VAN OECUMENE

Waarom moet de kerk oecumenisch zijn? Waarom moet dat — zoals in Schriftberijming 27:4 gesteld wordt — "wereldwijd, in Christus één" zijn? Het antwoord op deze vragen is: Omdat de kerk als lichaam van Christus *één is*. Het is altijd de *éne* kerk van Christus, de *éne* heilige, *algemene* (katholieke) Christelijke kerk die overal, in elke kerk onder elk volk over de hele wereld tot openbaring komt. De oecumeniciteit hoort dus tot het wezen van de kerk. "Omdat de veelheid van kerken in Christus één is, moeten de kerken met elkaar in kerkverband treden. . . De vereniging van kerken in kerkverband is verplicht, niet om de eenheid tot stand te brengen, maar omdat zij in Christus één zijn, en met het oog op onderling toezicht over leer en leven en onderlinge hulpverlening. Omdat alle kerken over de hele wereld, onder alle volkeren, talen en rassen één en dezelfde kerk van Christus zijn, mag het kerkverband niet bij nationale grenzen blijven staan, maar moet het oecumenisch zijn."³ Een wereldwijde (oecumenisch) kerkverband zal verder nog het voordeel inhouden dat, aangezien kerken uit verschillende landen tegenwoordig zijn, grotere objectiviteit en onpartijdigheid over zaken verwacht kan worden. Dit zal ook per definitie een grotere eenvormigheid in leer, dienst en tucht meebrengen.

II. GESCEIDENHEID EN VERSCEIDENHEID VAN KERKEN

De eenheid of oecumeniciteit waarvan onder punt 1 gesproken is, zou natuurlijk heel gemakkelijk bereikt kunnen worden als er alleen een *verscheidenheid* van kerken was maar niet ook een *gescheidenheid*. Deze twee woorden verdienen een nadere verklaring. "*Verscheidenheid* van kerken is een normaal verschijnsel. Het is dezelfde kerk die verschijnt bij anderstaligen, bij verschillende volken en landen, of het kan ook in hetzelfde land zijn bij etnische groeperingen."¹ Zo kan er bijvoorbeeld een Geref. Kerk in Zuid-Afrika, in Nederland, in Amerika, in Japan, in Frankrijk, onder de Zoeloes, onder de Venda's, enz. zijn. Dan is dit één en dezelfde Gereformeerde kerk die bij een verscheidenheid van volken of rassen gevonden wordt en daarom vertoont de ene kerk toch een verscheidenheid. "Verscheidenheid van kerken betekent dus dat de kerken in de grond één zijn, d.w.z. in belijdenis en kerkregering... De verscheidenheid van kerken staat met elkaar, of horen met elkaar in één kerkverband te staan. Slechts hier kan gesproken worden van oecumenisch synodaal verband. Zo'n oecumenische synode is niet maar net een demonstratie van oecumeniciteit, maar is een kerkelijke vergadering met gezag over

mindere kerkelijke vergaderingen, zoals bepaald in artt. 30 en 36 van de Kerkorde."² Onder de *gescheidenheid* van de kerken wordt echter verstaan dat er over de wereld niet maar één Christelijke kerk is, maar verschillende kerken zoals de Gereformeerde, Hervormde, Roomse, Remonstrantse, enz. die op grond van belijdenis en kerkregering van elkaar verschillen. Deze gescheidenheid van de kerken vindt zijn oorzaak in de zonde en is daarom een zaak die elke Christen diep moet ontroeren. Wie met deze gescheidenheid of versplintering van kerken tevreden is, toont daardoor dat hij tevreden is met de resultaten van de zonde en het werk van de duivel. Daarom *moeten* de verschillende kerken alles in hun vermogen doen om de verschillen uit te wissen en weer één te worden (Joh. 17:21). Hier moet echter direct gewaarschuwd worden voor een gevaar wat bij zo'n poging om eenheid tussen verschillende kerken te verkrijgen, kan opduiken en dit is dat er gewaakt moet worden om *nooit een eenheid proberen te bewerkstelligen ten koste van de waarheid van het Woord van God*. Als er bijvoorbeeld een kerk is die de godheid van Christus *niet* belijdt en er is een kerk die Zijn godheid *wel* erkent en belijdt, dan kunnen en mogen deze twee kerken nooit één worden voordat beiden volgens het Woord van God de godheid van Christus belijden. Als beide belijdenissen echter gehandhaafd worden en de twee kerken toch één worden, dan is het niet slechts een kunstmatige eenheid die een innerlijke verdeeldheid in zich herbergt, maar eigenlijk ook een goddeloze eenheid omdat er dan een gemeenschap tussen het licht en de duisternis, tussen Christus en Belial gezocht wordt (II Kor. 6:14-18). deze laatste is het type van eenheid en oecumeniteit die gevonden wordt bij de Wereldraad van Kerken. Wat moet er dan gedaan worden om de gescheidenheid van de kerken te overwinnen en weer tot eenheid te komen? Het programma van actie in dit verband is: samenspreken, overeenstemming, samenwerking en eenwording. De verschillende kerken moeten eerst met elkaar *samenspreken* en *alles* goed onder ogen zien wat hen van elkaar af houdt. Door middel van samenspreken moet getracht worden om — op grond van Gods Woord — te komen tot *overeenstemming* in belijdenis, kerkregering, liturgie, enz. En als overeenstemming op alle punten verkregen is, kan gekomen worden tot *samenwerking* en *eenwording*. Als overeenstemming echter niet bereik kan worden omdat één van de betrokken kerken niet onvoorwaardelijk wil buigen voor de eisen van het Woord van de Here, is eenwording geheel en al uitgesloten. Met zo'n kerk die aan het Woord ongehoorzaam is, moet echter *voortdurend gesproken* worden en hij moet vermaand worden om zich te bekeren. De gescheidenheid van kerken mogen wij niet als een normaal verschijnsel aanvaarden en Gods water maar over Gods akker laten lopen.

¹ Ibid. bl. 54. ² Ibid. bl. 54.

III. DE WERELDDRAAD VAN KERKEN

Van alle verschillende oecumenische bewegingen in onze tijd willen wij hier net op twee de aandacht vestigen, namelijk op de Wereldraad van Kerken en de Gereformeerde Oecumenische Synode. **(a) De grondslag van de Wereldraad van Kerken.**

In 1948 is de grondslag van de Wereldraad als volgt vastgesteld: "De Wereldraad van Kerken is een gemeenschap van kerken die onze Here Jezus Christus aanvaarden als God en Zaligmaker." Met deze formulering waren velen niet tevreden en toen is de grondslag in 1961 in New Delhi als volgt vastgesteld: "De Wereldraad van Kerken is een gemeenschap van kerken die de Here Jezus Christus als God en Zaligmaker belijden in overeenstemming met de Heilige Schrift, en die daarom streeft om samen hun gemeenschappelijke roeping te vervullen tot verheerlijking van de ene God, Vader, Zoon en Heilige Geest." Dit alles klinkt heel goed orthodox. Maar het probleem komt erbij dat er geen binding aan of handhaving van de geloofsbasis of grondslag geëist wordt. Als dit alleen maar ondertekend wordt, is alles in orde en daarna mag iedereen dit interpreteren zoals hij wil. Daarom betekent deze grondslag in werkelijkheid niets. Wat hier gezegd wordt, willen we met voorbeelden bewijzen. Eén van de vooraanstaande personen op de Wereldraad is dr. Henry P. van Dusen van de Presbyteriaanse Kerk in Amerika. In 1961 werd hij op de vergadering van de Wereldraad in New Delhi tot voorzitter van de Oecumenische commissie voor Wereldzending benoemd. Maar het is deze zelfde dr. Van Dusen die verklaard heeft dat de uitspraak van het concilie van Chalcedon over de godheid van Christus "gedistilleerde nonsens" is. Hij heeft verder verklaard dat om iemand uit de

kerk uit te sluiten of het Avondmaal te verbieden omdat hij niet akkoord gaat met bepaalde leerstellingen of Bijbelse tradities, *tegen de wil van Christus is*.¹ En prof. Chao, een president van de Wereldraad, heeft zelfs verklaard dat de leer dat Jezus door Zijn bloed verzoening voor de zonde teweeggebracht heeft, eenvoudig een kwestie van traditie is en niet meer door Christenen van deze generatie vastgehouden hoort te worden.² En wat betekent genoemde grondslag van de Wereldraad nu als zulke personen zoals dr. Van Dusen en prof. Chao niet slechts daar toegelaten worden, maar zelfs in de leidende posities gezet worden? Het is een klucht en niets meer. **(b) De eenheid van de kerk volgens de Wereldraad** De eenheid van de kerk die de Wereldraad beoogt, is niet een eenheid in de *verscheidenheid* van de kerk, maar een eenheid niettegenstaande de *gescheidenheid*, met andere woorden een valse, kunstmatige, goddeloze eenheid, een eenheid waarbij sommigen bijvoorbeeld Christus als God erkennen en anderen niet. De Wereldraad probeert een eenheid te vinden door overkoepeling waarbij leerstellige verschillen genegeerd worden. De nadruk moet zelfs niet vallen op de leer, maar op de gezamenlijke dienst, want, zo wordt verklaard, het is de leer die scheidt, maar de dienst verenigt. Daarom kunnen de leer, de belijdenis, maar grotendeels gerelativeerd worden, als er maar samengewerkt wordt.

¹ P. Jongeling: *Beproeft de Geesten*, Groningen, 1963, bl. 18. ² Aangehaald door D. Hedegard: *De Oecumenische Beweging en de Bijbel*, Amsterdam, 1959, bl. 171. ³ P. Jongeling, a.w. bl. 5.

Bovendien is zelfs deze samenwerking tussen de kerken niet voldoende, maar er moet gekomen worden tot één grote wereldkerk waartoe alle Christenen behoren. Dit is het uiteindelijke doel van de Wereldraad. Daarom veroordeelt de Algemene Secretaris van de Wereldraad, dr. W. A. Visser't Hooft ook degene die de huidige situatie in de Wereldraad beschouwt als een eindpunt. Het is volgens hem beslist geen eindpunt, maar slechts de eerste stap naar ware eenheid, naar de ene grote wereldkerk waarvan alle Christenen lidmaten zullen zijn.³ En nu is het vanzelfsprekend dat, om de wereldkerk te krijgen, alle leerstellige verschillen opzij geschoven moeten worden, want de leer scheidt.

(c) Infiltratie van communisme

Op de laatste vergadering van de Wereldraad in 1961 te New Delhi is de Russisch Orthodoxe Kerk ook toegelaten als lid. Dat lijkt oppervlakkig beschouwd goed en velen hebben zich erover verheugd. Maar wie zijn de afgevaardigden uit Rusland naar de Wereldraad? Komen zij werkelijk namens de kerk of zijn het propaganda-ambtenaren van het communisme om de wereld ook door middel van de Wereldraad rijp te maken voor het communisme? Om een antwoord op deze vragen te vinden, moet in gedachten gehouden worden dat uit de aard van de communistische dwang en overheersing, niemand in het buitenland als vertegenwoordiger van welke instantie in Rusland ook toegelaten zal worden als hij niet het communisme onderschrijft en (al is het op heel subtiele wijze) propageert. Het is werkelijk geen raadsel waarom het Kremlin de afgevaardigden toegelaten heeft om naar de Wereldraad te gaan. En wie zegt nog dat dit "afgevaardigden" zijn die "toegelaten" zijn om te gaan? Het ligt veel meer in de lijn van de communistische tirannie en het dictatoriale optreden om te zeggen dat het *ambtenaren* van het Kremlin zijn die *aangezegd* zijn om te gaan. Wie ook maar enigszins met de ideologie, strategie en tactiek van het communisme vertrouwd is, weet dat hun maatregelen ten opzichte van de kerk altijd hetzelfde doel hebben, namelijk om naar buiten in de ogen van de wereld de kerk te ondersteunen enerzijds om hun communistische propaganda en buitenlandse politiek te kunnen bevorderen, en anderzijds om de aandacht af te trekken van de vervolging van Christenen in hun eigen land. Daarbij komt nog dat er zekere leidende figuren in de Wereldraad zijn die een heel sympathieke houding tegenover het communisme openbaren. Eén van hen is bijvoorbeeld dr. John C. Bennet uit Amerika die onder andere verklaard heeft: "Communism wins power because it has much truth in its teachings, because it appeals to the loyalties and not primarily to the cynical self-interests of man". Hij zegt verder dat als een Christen communisme bestudeerd, hij daarin veel vindt wat zijn goedkeuring wegdraagt, hem aanlokt en hem zelfs aanspoort om hem met vertrouwen daaraan over te geven.¹ Z wordt de weg in de Wereldraad gebaad om een bolwerk van communistische propaganda te worden. Als het hiervoor vermelde in acht genomen wordt, is het te begrijpen waarom de oecumeniteit van de Wereldraad vanaf Gerefor-

meerde kant zonder meer afgewezen moet worden. 1 Aangehaald in "The South African Observer", Januari 1961, bl. 1. 2 Rapport i.v.m. Oecumenische zaken, bl. 45.

IV. DE GEREFORMEERDE OECUMENISCHE SYNODE

Als wij bij de Gereformeerde Oecumenische Synode komen, horen we een geheel ander geluid dan bij de Wereldraad. De *grondslag* van deze synode is het Woord van God zoals verklaard door de drie Formulieren van Eenheid, namelijk de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels. "Het *doel* wat beoogd wordt, is om de eenheid in Christus te verkondigen, elkaar in het geloof te versterken, elkaar te helpen om in belijdenis en wandel zuiver te blijven, een gezamenlijk getuigenis te geven van ons gemeenschappelijke geloof en tot elkaars gemeenschappelijke opbouw in het geloof mee te helpen."² Verschillende problemen komen echter ook hier op. Het *eerste* probleem is juist de benaming "synode". Het woord "synode" geeft de indruk van een gewone kerkelijke meerdere vergadering waarvan de besluiten bindend zijn voor de kerke die in de synodale vergadering vertegenwoordigd worden. Dit is echter *niet* het geval bij de Gereformeerde Oecumenisch Synode. Elke kerk moet zelf bepalen in hoeverre de besluiten van deze synode voor hen bindend zijn. Daarom is het zelfs mogelijk dat een bepaalde kerk zekere besluiten van de synode voor zichzelf helemaal ter zijde kan schuiven. Om deze reden is er in de vergadering van deze synode in 1953 te Edinburgh door de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika gevraagd om de naam te veranderen in Oecumenische Raad van Gereformeerde Kerken". Dit verzoek is echter afgewezen. Eén ding staat echter vast en dat is dat wij hier niet met een werkelijke synode te maken hebben. Het *tweede probleem* is dat de Geref. Oecumenische Synode de kerk niet alleen in zijn verscheidenheid omvat, maar ook tot op zekere hoogte in zijn gescheidenheid.¹ Zo komen in de synode bijvoorbeeld zowel de Geref. Kerk in Zuid-Afrika als de N.G. Kerk in Zuid-Afrika samen. Deze twee kerken staan in Zuid-Afrika niet met elkaar in kerkverband en komen niet in synodale vergaderingen samen, maar toch gebeurt dat wel in de Geref. Oecumenische Synode. Om deze reden is de synode tweeslachtig en kan het geen werkelijke synode zijn, want een werkelijke synode volgens artt. 30 en 36 Kerkorde kan de kerk alleen in zijn verscheidenheid omvatten en niet ook in zijn gescheidenheid. Hoewel het misschien raadzaam is om — al is het dan net voorlopig — de band met de Gereformeerde Oecumenische "Synode" te behouden — niet als synode, maar als raad of convent — ligt het ongetwijfeld op onze weg om ons te beijveren om een ware Gereformeerde Oecumenische Synode volgens de beginselen van de Kerkorde te verkrijgen — een synode die de kerk net in zijn verscheidenheid omvat en niet ook in zijn gescheidenheid. *Dit is de ware Bijbelse eenheid die wij moeten nastreven* — natuurlijk zonder onze roeping om tegenover de gescheiden kerken te getuigen, met hen samen te spreken en tot ware eenheid proberen te komen voor één ogenblik te verwaarlozen. *Ik geloof een heilige eenheid, wereldwijd in Christus één, die Zijn roepstem zal vergaderen, door de lange eeuwen heen.*

¹ Prof. W. J. Snyman: De Eenheid van de Kerk, in "Die Kerkblad" van 11 April 1962, bl. 6. 7 2

DEEL IV: VRAAGSTUKKEN IN VERBAND MET HET GELOOFSLEVEN IN HET ALGEMEEN

HOOFDSTUK 19: BEKERING

Om standpunt in te nemen tegen de Methodistische opvatting van bekering en ons standpunt daaromtrent goed te verstaan, moeten we onderscheid maken tussen wedergeboorte en bekering en tussen wortelbekering en voortgaande bekering. De mens is van nature geestelijk dood vanwege de zonde. Om weer geestelijk levend te worden, moet een nieuw leven in hem gewekt worden en het is God die zelf het nieuwe leven in hem moet wekken. De wedergeboorte nu kunnen wij beschouwen als die *inplanting* van het nieuwe leven en de bekering is de *openbaring* van het nieuw ingeplante leven. De verhouding van wedergeboorte tot bekering is dus ongeveer dezelfde als de verhouding van ontvangenis tot geboorte in het natuurlijke leven. Zowel de wedergeboorte als de bekering die in de vorige paragraaf genoemd is, worden soms samengevat onder de naam *wortelbekering*. Dit is dan de daad of actie waardoor een mens van een kind van de toorn tot een kind van God veranderd wordt. Dat is wat met Paulus gebeurde op weg naar Damascus. In het leven van verbondskinderen vindt het echter gewoonlijk plaats op een ogenblik wat zij zelf niet precies kunnen aanwijzen. De *voortgaande of dagelijkse bekering* is het leven volgens het nieuwe levensbeginsel wat door God in de betrokken persoon ingeplant is — een leven waarin er gestreden wordt om de zonde steeds meer en meer na te laten en steeds meer te doen alleen wat goed is in de ogen van de Here. Deze voortgaande of dagelijkse bekering wordt soms ook genoemd de heiligmaking. Als er nu door de Methodistische richtingen van bekering gesproken wordt, dan verstaan zij er gewoonlijk onder de wortelbekering. Hun opvatting van bekering komt erop neer dat alle ware bekerings met een plotselinge schok moet plaatsvinden: een plotselinge, bewuste ervaring van schuld en genade waardoor iemand van een kind van de toorn tot een kind van God veranderd wordt — een geweldige ervaring dus, weinig zo iets als Paulus ervaren heeft op zijn weg naar Damascus. Deze bekering moet ook zo plaatsvinden dat de precieze tijd van die bekering aangewezen kan worden, net als bij John Wesley, de vader van het Methodisme, die kon zeggen dat hij op 24 Mei 1738 precies om 9.15 nm. bekeerd werd. Van iedereen die volgens deze *methode* (vandaar Methodisme) bekeerd is, wordt ook verwacht om openlijk te kunnen getuigen van zijn of haar bekering en wat er precies met hem of haar in die ogenblikken gebeurde. *Allen echter die niet zo bekeerd zijn, zijn niet werkelijk bekeerd* — al zijn zij gedoopt en hebben zij belijdenis van het geloof afgelegd! — en zijn dan nog kinderen van de duivel. John Wesley heeft ook openlijk gezegd dat zulke mensen kinderen van de duivel zijn.¹ Op grond van deze opvatting wordt dan voortdurend aan lidmaten van de kerk gevraagd *of zij al bekeerd zijn*, natuurlijk in de Methodistische zin van het woord, zodat een precies ogenblik aangewezen kan worden waarop zij uit de duisternis overgegaan zijn in het licht. Deze vraag wordt dan ook gesteld aan mensen die al belijdenis van hun geloof afgelegd hebben en openlijk getuigd hebben dat zij waarlijk in God geloven en voor Hem willen leven. In de meeste gevallen wordt de bekering ook gezien zuiver als een product van menselijke arbeid en niet als een werk van God in de mens. Dit openbaart dus een sterk remonstrantse neiging.

¹ Vgl. J. D. du Toit: Het Methodisme, Verzamelde Werken VIII, Johannesburg, 1961, bl. 122,123. ² Christelijke Encyclopedie I, 1956, Kampen, bl. 536.

Tegenover deze visie van bekering hebben de Gereformeerden altijd geleerd dat de bekering bij de meeste Christenen een geleidelijk karakter draagt waarbij zo'n beslissend moment wat het leven in tweeën deelt niet aangetroffen wordt.² De ontluiking van het nieuwe leven vindt geleidelijk plaats zoals bij Johannes de Doper wat vanaf de moederschoot met de *Heilige Geest vervuld was* (Luk. 1:15) en zoals bij *Timotheüs in wie de Heilige Geest door de opvoeding van zijn moeder Eunice geloof en bekering gewerkt hadden* (II Tim. 1:5). Net zoals het begin van een natuurlijke geboorte verborgen is en pas later tot openbaring komt, zo is het ook in de meeste gevallen met de geestelijke geboorte (wedergeboorte) en bekering. In de meeste gevallen vindt de wortelbekering bij verbondskinderen plaats zonder dat zij zelf precies weten wanneer dezze plaatsgevonden

heeft. Als zij maar komen, dan krijgen zij geloof in God en willen leven als Zijn kinderen. Wel gebeurt het vandaag nog dat mensen op een soortgelijke wijze als Paulus en Zacheus tot bekering komen, maar dat zijn uitzonderingen en iets wat meestal op het zendingsveld plaatsvindt waar het evangelie werkelijk aan heidenen verkondigd wordt. In de kring van het verbond komt het echter feitelijk nooit voor. De grote fout van de Methodistische visie op bekering is dat zij het *genadeverbond loochenen*. Het volk van God is in hun ogen niets anders dan losstaande individuen die tot bekering gekomen zijn. God kiest dan hier en daar mensen *tot Zijn* kinderen uit zonder dat er *enig* verband tussen hen is. De Schrift leert ons echter anders: God vergadert voor Zich een volk in de lijn van het verbond, dat wil zeggen in de lijn van de gelovige geslachten. God heeft trouwens zelf tegen Abraham, de vader van alle gelovigen gezegd: "Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw *nageslacht* na u, *in hun geslachten* tot een eeuwig verbond om voor u een God te zijn en voor uw nageslacht na u" (Gen. 17:7). En Petrus heeft gezegd: "Want de belofte komt aan u toe *en uw kinderen...*" (Hand. 2:39). Dit betekent dat de lijn van het geloof overgaat van de ouders naar de kinderen, van de kinderen naar hun kinderen, enz. Niet dat geloof iets is wat een mens van zijn ouders kan erven, maar door de Christelijke opvoeding van de ouders werkt God geloof en bekering in de kinderen. En geloof en bekering komen meestal geleidelijk tot stand bij de kinderen die elke dag met de Bijbel en zijn inhoud geconfronteerd worden, zodat als zij tot zichzelf komen, dan geloven zij. Zo vergadert God voor Zich een volk in de lijn van het verbond, de lijn van de gelovige geslachten. Op dit laatste moeten we letten: God vergadert voor Zich een *volk* en een volk wordt gebouwd uit ouders van date volk dat kinderen heeft. Maar volgens *de* Methodistische opvatting van bekering *is de* kerk van de Here geen volk, maar een *vereniging* waarbij losstaande individuen (door bekering) kunnen aansluiten. Natuurlijk moeten wij dit niet zo verstaan dat alle verbondskinderen zonder uitzondering gered worden. Er zijn ook verbondskinderen die de Christelijke opvoeding van hun ouders en derhalve God zelf verwerpen — zoals Ezau. Aan de andere kant zijn er ook mensen die aanvankelijk buiten het verbond waren en in het heidendom groot geworden zijn, maar op latere leeftijd als gevolg van zendingswerk of contact met gelovigen tot geloof en bekering komen en in het verbond opgenomen worden — zoals Ruth. In beide gevallen hebben we echter met uitzonderingen te maken. De regel is dat God Zijn verlossingsarbeid voortzet in de lijn van het verbond. Ook de gedachte dat bekering enkel een zaak van de mens alleen is, is helemaal onschrijftuurlijk (Klaagl. 5:21). Natuurlijk is de roeping ook op de mens gelegd om zich te bekeren, in God te geloven en in Zijn wegen te wandelen, maar ten diepste is het God zelf die de bekering bewerkstelligt en het geloof in de harten van Zijn uitverkorenen werkt (Ef. 2:8), zodat Hij alleen daarvoor geprezen moet worden.

HOOFDSTUK 20: DANS

Als hier van dans gesproken wordt, dan wordt gewezen op het type van dans waarbij een man en een vrouw samen dansen onder leiding van daarbij passende dansmuziek en elkaar voor dit doel omarmen. De vraag is nu: Wat is deze dans? Waarom gaat het in de dans? Hoe moet men als Christen het voor jezelf opsommen? Op deze vragen kan geantwoord worden: Dans is een wijze van ontspanning waarin de streling van de zinnen en de prikkeling van de hartstochten een belangrijk element zijn en in veel gevallen ongetwijfeld de belangrijkste. In de dans komen de deelnemers met elkaar in aanraking en omstrengelen elkaar op een wijze die onder geen andere omstandigheid als gepast en welvoeglijk geacht kan worden voor mensen die niet met elkaar getrouwd zijn. En wie zal eerlijk voor God kunnen zeggen dat zo'n houding bij hem of haar geen invloed op de zinnen en hartstochten uitoefent? Een Amerikaanse schrijver, Sylvanus Stall, heeft gezegd dat geen enkele man zal durven beweren dat hij zo vrij van hartstocht is dat hij niet waarneembaar geprikkeld wordt door de nauwe aanraking met een vrouw terwijl zij onder de invloed van de dans verkeren. Deze schrijver zegt verder: De onbehoorlijke kleding, het feit dat vrouwelijke dansers zich op onwaardige wijze tentoonstellen, de onwelvoeglijke houdingen, de hartstochtelijke opwinding en de ongepaste vrijheid die toegestaan wordt, terwijl er op de maat van muziek rondgezwefd wordt, moet noodzakelijk in hoge mate inwerken op de zinnelijke neigingen van een sterke, krachtige en goed ontwikkelde jongeman.¹ Als *het* eerst voor ons vaststaat, kost het werkelijk geen inspanning om te zien dat door mee te doen aan dans, het zevende gebod overtreden wordt. Volgens onze Catechismus (antw. 109) verbiedt God in het zevende gebod "alle onkuise daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten en wat een mens daartoe kan verleiden." Op deze laatste woorden: ". . . wat een mens daartoe kan verleiden," moeten wij bijzonder letten. Want zonder enige twijfel kan beweerd worden dat een mens, door mee te doen aan de dans, onder bijzonder gunstige omstandigheden verkeert om daartoe verleid te worden. Omdat het zinnelijke zo'n grote rol speelt in de dans, is deze ook veroordeeld door Gods Woord. Christus' heel bekende uitspraak is zeker hier van toepassing: "Maar Ik zeg u dat iedereen die naar een vrouw kijkt om haar te begeren, reeds in zijn hart met haar echtbreuk gepleegd heeft" (Matt. 5:28). Dit geldt natuurlijk onder alle omstandigheden, maar dans biedt ongetwijfeld bijzondere gelegenheid daartoe, vooral als de dames, zoals in zo vele gevallen, bedenkelijk gekleed zijn. Verdere belangrijke Schriftuitspraken in dit verband zijn de volgende: Gal. 5:24: "Maar hen die aan Christus behoren, hebben het vlees met zijn hartstochten en begeerlijkheden gekruisigd"; Rom. 13:14: "Bekleed u met de Here Jezus Christus, en maak geen voorzorg voor het vlees om zijn begeerlijkheden te bevredigen." (Hier worden de bekleding met Christus en de voorzorg voor het vlees en zijn begeerlijkheden tegenover elkaar gezet.) 1 Joh. 2:16: "Want alles wat in de wereld is — de begeerlijkheid van het vlees en de begeerlijkheid van de ogen en de grootsheid van het leven — zijn niet uit de Vader, maar is uit de wereld." Uit het voorgaande en uit het geheel van de Schrift kan gezien worden dat dans beslist geen vrucht is van de levensgemeenschap met Christus; integendeel, ze is de vrucht van de zonde in de mens.

¹ Aangehaald door P. Jongeling: Woord en Wandel, Groningen, 1959, bl. 48.

Er wordt nu dikwijls gezegd dat er toch zekere vormen van dans zijn die niet zo uitspattig zijn en waaraan zonder gewetenswroeging meegedaan kan worden. Dit is natuurlijk een heel gevaarlijk standpunt, want op deze wijze wordt iets wat in wezen verkeerd is, aan de buitenkant een beetje mooier gemaakt — de drank wordt weggenomen en ook de bedenkelijke kleding — en dan wordt gezegd dat het niet meer verkeerd is. Of moord nu op een mooie of lelijke manier gepleegd wordt, het blijft moord en hetzelfde geldt ook van de dans. Maar afgezien hiervan blijkt ook uit de geschiedenis van dans dat zo'n standpunt gevaarlijk is. Het laat zien dat elke dans na een tijd verandert, niet slechts wat stijl en tempo betreft, maar vooral omdat naar nieuwe prikkels gezocht wordt. Uit de geschiedenis van dans blijkt dat er steeds gestreefd wordt om juist de nieuwe elementen bij de dans te *voegen* waardoor de zinnen nog meer geprikkeld worden. Terecht waarschuwt de Nederlandse schrijver, P. Jongeling, hen die dit standpunt innemen als volgt: Laat ons onszelf toch niet bedriegen — als de voet eenmaal op dit hellende vlak gezet is, als de moderne paardans eenmaal aanvaard is, dan is er geen houden of keren meer aan en

zullen de dansers onvermijdelijk gaan grijpen naar de sterkere prikkels die juist in de nieuwere dansen te vinden zijn, omdat zij het moderne levensgevoel vertolken!¹ Veel van hen die in ontucht gevallen zijn, hebben ook bevestigd dat deze zonde zijn oorsprong in dans heeft. En als dit één van de vruchten van dans is, dan is het glashelder dat dans ook zondig en verkeerd is, want de Schrift leert ons: "Een slechte boom draagt slechte vruchten" (Matt. 7:17).

¹ A.w. bl. 60. ² Dr. R. Schippers: *De Gereformeerde Zede*, Kampen, 1955, bl. 217. ³ P. Jongeling, a.w. bl. 53.

De Gereformeerden hebben altijd heel sterk afwijzend tegenover de dans gestaan. In zijn boek *De Gereformeerde Zede zegt* dr. R. Schippers het volgende van Calvijns oordeel over dans: Calvijn was er fel op tegen. Wie de vraag stelt of het dan zo slecht is, als er maar geen hoerij bij is, krijgt van hem het antwoord dat hij spot met God, Hem als 't ware blinddoekt om Hem te slaan en Hem dan te laten raden of er enig kwaad in schuilt. De dans kan slechts inleiding zijn tot hoerij. Ze dient om bij elkaar klaarblijkelijk de deur voor Satan te open en te roepen dat hij komt. Dit zal de dans altijd meebrengen, zegt Calvijn. Als iemand zegt: Ik heb geen boze hartstocht gehad, dan maakt hij God tot een leugenaar.² Verschillende synodes in Nederland in de zestiende eeuw hebben zich ook uitgesproken tegen dans en bepaald dat hen die hardnekkig daaraan meedoen, van het Avondmaal geweerd moeten worden. Zelfs de remonstrant, Episcopius, was van oordeel dat de kerkelijke tucht op dansers toegepast moest worden. Het gebeurt soms dat sommigen dans willen verdedigen met een beroep erop dat David ook gedanst heeft (II Sam. 6:14). Er is echter geen grond voor zo'n beroep, omdat in de betrokken tekst met dans helemaal iets anders bedoeld wordt dan waarover het hier gaat. Trouwens, David omarmde toen hij danste geen vrouw en verder staat er dat hij huppelde en danste voor het aangezicht van de Here — uit blijdschap over wat met de ark van de Here gebeurde. (zeggen wij dan niet dat ook iemand soms *rondanst* van pijn?). Wie dit vreugdevolle huppelen van koning David die zich verblijdt over de gelukkige voortgang van het werk van God, durft gebruiken als argument ten gunste van de moderne gezelschapsdans, die spot met de Heilige!³

HOOFDSTUK 21: BEGRAFENIS OF CREMATIE

Wat een volk of een gemeenschap met hun doden doen, staat in het nauwste verband met hun geloof, omdat in de houding van een mens tegenover de dood en de doden de consequenties van zijn levens- en wereldbeschouwing heel duidelijk geopenbaard wordt. Daarom is de keuze tussen begrafenis of lijkverbranding geen onverschillige zaak, maar iets waarin het zicht op het leven van een mens onmiskenbaar aan het licht komt. Het is dan ook geen toevalligheid dat lijkverbranding — die een heidense oorsprong heeft — vooral daar verschijnt waar het Christendom bezig is om in verval te raken. Terecht verklaart dr. K. Dijk dat lijkverbranding opgekomen is uit de ontkenning van de opstanding van het vlees en ingang gevonden heeft door de verzwakking van het Christelijke geloof.¹ Als dit standpunt ingenomen wordt tegen lijkverbranding, dan wordt dat beslist niet gedaan omdat de gedachte bestaat dat he de almacht van God zou inperken en de lichamelijke opstanding onmogelijk zou maken. Trouwens, nooit is door de kerk getwijfeld aan de zalige opstanding van de martelaren die op de brandstapels gestorven zijn. Dit standpunt wordt slechts ingenomen omdat begraven in overeenstemming is met wat in de Schrift geleerd wordt en lijkverbranding niet.

¹ K. Dijk in: *Het Dogma der Kerk*, Groningen, 1949, bl. 592. ² B. J. de Klerk: *Cremation*, s.j. bl. 3. ³ P. Jasperse: *Zullen wij onze doden begraven?* s.j. bl. 57. ⁴ P. Jasperse, a.w. bl. 58.

HEIDENSE ACHTERGROND VAN LIJKVERBRANDING

Dat heidense opvattingen ten grondslag liggen aan lijkverbranding, kan uit het volgende duidelijk gezien worden. Toen in 1928 een crematorium in Moskou geopend werd, zei de persoon die de rede bij deze gelegenheid voerde, dat het crematorium opgericht werd als een nieuw protest tegen de Christelijke godsdienst. Ook moedigde hij zijn volk aan om hun doden te laten verbranden als een bewijs dat zij gebroken hadden met het Christelijke geloof in de opstanding uit de doden.² Deze onderliggende motieven bij lijkverbranding worden dikwijls verdoezeld of verzwegen. Toch zijn ze aanwezig en in Rusland waar men over zulke zaken heel uitgesproken is, heeft men ook niet geschroomd om dit te zeggen. Verdere bewijzen voor de heidense opvattingen in verband met lijkverbranding vinden we bij P. Jasperse. Hij haalt een Franse dame, Charlotte — Andrée Layé, aan die gezegd heeft dat bij toepassing van lijkverbranding de dood niets meer is als een geboorte tot onsterfelijkheid in een wieg van vlammen.³ Dr. Jasperse verwijst verder naar het boek *Crematie* van dr. L. A. Rademaker, een bekende Nederlandse propagandist voor lijkverbranding. Dr. Rademaker heeft de omslag van de vijfde druk van dit boek versierd met een vlammenbed waaruit "een ijle menselijke gedaante als een Phoenix (mythische vogel — P.J.d.B.) opstijgt." In hert boek verklaart hij: Als de mythische vogel zijn einde voelt naderen, dan gebruikt hij zijn laatste kracht om naar de heuvels van Heliopolis, de zonnestad, te gaan, en in het gevoel dat zijn leven volbracht is en dat alleen verjonging hem kan helpen, verzamelt hij dode struiken en zoekt voor zich een brandstapel bijeen om zijn eigen verbranding en wedergeboorte voor te bereiden. Eindelijk verschijnt Apollo dan en schiet een vlammeende pijl af terwijl zijn mond zegt: Word door het vuur van ouderdom verlost en vlieg weg in een mooier gedaante. De pijl treft en vervult de Phoenix met stralende vreugde en uit het vlammenbed stijgt hij verjongd de blauwe lucht in.⁴ Als zulke taal gesproken wordt, dan is het toch duidelijk dat wij hier met iets heel anders te maken hebben dan wat wij in het Woord van God geleerd worden. Nadat dr. Jasperse de geschiedenis van begraven en lijkverbranding nagegaan had, verklaarde hij ook: Wij hebben gezien dat lijkverbranding nimmer een nooit een Christelijke zede was. De lijkverbranding kwam alleen voor bij heidenvolken.¹ Daartegenover zegt hij van het Christendom het volgende: Het is dan ook typerend voor het oude Christendom dat het overal waar het in de heidenwereld binnenkwam, lijkverbranding liet verdwijnen, wat ten slotte culmineerde in het verbod wat Karel de Grote in 785 uitgevaardigd heeft.²

¹ P. Jasperse, a.w. bl. 13. ² P. Jasperse, a.w. bl. 12. ³ B.J. de Klerk, a.w. bl. 5. ⁴ P. Jasperse, a.w. bl. 39. ⁵ P. Jasperse, a.w. bl. 41, 42.

ARGUMENTEN TEN GUNSTE VAN LIJKVERBRANDING

De voorstanders van lijkverbranding houden gewoonlijk de volgende argumenten voor ten gunste van hun standpunt: **(a) Het is meer hygiënisch.** Er is beweerd dat kerkhoven een bron van infectie zijn en besmettelijke ziektes veroorzaken omdat ziektekiemen

zich vanuit het dode lichaam naar de omgeving rond het graf verspreiden en dan door het water meegevoerd worden naar de plaatsen waaruit de omwonende mensen hun drinkwater krijgen. Ook is gesproken van giftige gassen in de omgeving van kerkhoven die dan heel nadelig zouden zijn. We hebben hier met beweringen te maken, maar dan beweringen die niet door feiten gesteund worden. Wetenschappelijke onderzoek heeft aangetoond dat goed aangelegde kerkhoven geen gevaar voor de volksgezondheid inhouden.³ **(b) Het is meer economisch.** Begraven brengt volgens hen onnodige geldverspilling mee. Denk maar aan de kosten van het aanleggen van kerkhoven en aan het hout wat gebruikt wordt voor het maken van doodkisten. Hiertegenover kunnen we zeggen dat in ons land het gevaar voor een gebrek aan grond voor het aanleggen van kerkhoven slechts denkbeeldig is. Dit brengt ook mee dat de grond die daarvoor aangekocht wordt niet geweldig duur is. Aan de andere kant vraagt het oprichten van crematoria, de kisten die bij lijkverbranding gebruikt worden, de brandstof om een temperatuur van ongeveer 1000°C. te krijgen ook geen gering kapitaal. **(c) Het is meer esthetisch.** Om hun bewering dat lijkverbranding meer esthetisch is dan begraven te "bewijzen" wordt dat wat met het lichaam in het graf gebeurt op de gruwelijkste wijze getekend. Zo spreekt dr. Rademaker van de wormen en insecten die de lieve ogen wegvreten, de schone mond opvreten, het beminde lichaam tot een walgelijke maaltijd bestemmen.⁴ Maar nu ontstaan de vraag: Is het misschien mooier, esthetischer als hetzelfde lichaam in een oven van 1000°C. sist en knettert als een stuk vlees in een braadpan en aan alle kanten openbarst? Nee, in geen geval kan van mooi of esthetisch gesproken worden. Beiden zijn even afgrijselijk. Het verschil is alleen dat de mens bij lijkverbranding de vernietigende krachten zelf aanjaagt.⁵ **(d) Het gevaar om levend begraven te worden.** In dit verband spreken zij van een zogenaamde "schijndood" waarin een mens kan raken en dan zeggen zij dat als je later in het graf uit deze schijndood "wakker wordt", moet het iets verschrikkelijks zijn om dan te beseffen dat je in een kist zes voet onder de grond opgesloten bent om er nooit weer uit te komen. Of er werkelijk zo iets als een "schijndood" is, wordt door medici heel sterk betwijfeld. Maar al zou er wel zo iets zijn, dan kan de vraag nog gesteld worden: Zou het niet even verschrikkelijk zijn als iemand net als hij in de oven van 1000°C. gaat — vanwege de verhitting van zijn lichaam — uit zijn schijndood wakker worden? Ook dit argument bezit dus geen kracht. Tegenover deze argumenten kan erop gewezen worden dat vanuit juridisch oogpunt ernstige bezwaren tegen lijkverbranding ingebracht kunnen worden. Als er bijvoorbeeld na iemands dood het vermoeden rijst dat hij vermoord is, dan kan dat als hij begraven is mogelijk vastgesteld worden, vooral in gevallen van vergiftiging, terwijl bij lijkverbranding zo iets helemaal uitgesloten is.

WAT LEERT DE SCHRIFT ONS

Uit de Schrift blijkt dat voor het volk van God ook in de Oude Bedeling begrafenissen een vaste regel was, hoewel veel omringende heidenvolken de verbranding wel kenden.¹ Van Abraham, Izak, Jakob en hun vrouwen lezen wij dat zij begraven zijn (Gen. 23:3-20; 25:9; 35:19, 20, enz.). Bijzonder sprekend is Deut. 34:6 waar van God gezegd wordt dat Hij zelf Mozes begraven heeft. Ook van de koningen van Israël en Juda lezen we dat zij begraven zijn (I Kon. 2:10; 11:43; II Kon. 13:13, enz.). Wel wordt er in Jer. 34:5 en II Kron. 16:14 melding gemaakt van een brand in verband met iemand die gestorven is, maar het is duidelijk dat hier niet gesproken wordt van verbranding van het lichaam, maar van een brand van specerijen ter ere van de gestorvene. De enige Israëlitische koning wiens lijk verbrand is, is Saul (I Sam. 31), maar hier hebben we ongetwijfeld *met een uitzondering te maken*. De Filistijnen hebben zijn lichaam gevonden, zijn hoofd afgehakt en de rest van zijn lichaam tegen de muur van Bet-San vastgespijkerd. *Om verdere schending van het lichaam van Saul en die van zijn zonen te voorkomen, gingen dappere mannen van Jabes en Gilead deze in de nacht halen en verbrandden en hebben de beenderen begraven.*

¹ P. Jongeling: *Woord en Wandel*, Groningen, 1959, bl. 166. ² Dr. J. Ridderbos: *K. V. der H.S. — De Kleine Profeten I*, Kampen, 1952 bl. 231 ³ Dr. J. Ridderbos, a.w. bl. 183.

Ook in Amos 6:10 wordt gesproken van verbranding van doden, maar hier hebben we eveneens te maken met abnormale omstandigheden. Het oordeel van de Here wordt hier

aangekondigd en dit zal tot gevolg hebben dat zoveel mensen zullen sterven zodat niet allen meer begraven zullen kunnen worden. En om nu ontbinding op straat te voorkomen zullen de mensen hun toevlucht nemen tot verbranding. Daarom wordt hier van di verbrander en niet van de begraver gesproken. Dr. J. Ridderbos zegt in verband met deze tekst: In gewone omstandigheden zou het zijn de "begraver", want Israël was gewend om hun doden te begraven; thans nemen de mensen echter hun toevlucht tot de verbranding zodat de massa's onbegraven lijken niet de lucht verpesten. ² In sommige gevallen gaf God zelf bevel tot verbranding van mensen (Lev. 20:14; Lev. 21:9; Jos. 7:25 — vlg. ook Gen. 38:24). Dit gebeurde echter alleen wanneer gruwelijke zonden zoals bloedschande, enz. gepleegd werden om duidelijk Gods afkeuring daarvan te openbaren. Uit Amos 2:1-3 blijkt dat de verbranding van de beenderen van een gestorvene onder normale omstandigheden als een grote misdaad beschouwd worden. Hier wordt het oordeel van God over Moab aangekondigd "omdat hij de beenderen van de koning van Edom tot kalk verbrand heeft," en. . . de koning van Edom was nog wel een heiden. Dr. J. Ridderbos zegt hierover: Het gaat hier dus over een misdrijf wat niet tegen Israël begaan is, maar tegen een heidens volk, en wel tegen Edom wat zelf vanwege zijn zonden in het gericht komt, (1:11 v.). De verbranding van doodsbeenderen heeft droeg het karakter van ontering en ontwijding, vgl. 2 Kon. 23:16. De straf zal Moabs ondergang wezen.³ Uit het voorgaande blijkt dat volgens het Oude Testament begrafenissen de regel was en lijkverbranding slechts bij wijze van uitzondering in abnormale omstandigheden voorkwam. Als het Nieuwe Testament in dit verband nader onderzocht wordt, dan is het duidelijk dat dit niets anders dan begraven kent. Johannes de Doper en Lazarus zijn begraven (Matt. 14:12; Joh. 11:17). Christus elf zegt: "Laat de doden hun eigen doden *begravene*" (Matt. 8:22), en volgens Joh. 5:28 spreekt Hij van "allen die in de graven zijn." Paulus veronderstelt ook de begrafenissen als hij in I Kor. 15 spreekt van een natuurlijk lichaam wat gezaaid wordt en een geestelijk lichaam wat opgewekt wordt. En wat de meeste van alles zegt: Christus zelf ging het graf binnen en is er uit verzezen. . . Daardoor is het graf voor ons niet meer de plaats waar de vertering het laatste woord heeft, maar de zaaiplaats waar het lichaam in oneer gezaaid wordt om op Gods tijd, bij de klank van de laatste bazuin, opgewekt te worden in heerlijkheid. . . Het lege graf waaruit de Zoon van God verzezen is, is de grond geworden van onze hoop op een zalige opstanding.¹

¹ P. Jongeling, a.w. bl. 169. ² Art. xxxiii N.G.B. ³ R. Schippers: De Gereformeerde Zede, Kampen, 1955, bl. 144, 146. Wij worden verder in het Nieuwe Testament geleerd dat er in de begrafenissen voor de gelovige een machtige symboliek gelegen is die hem de belofte van het Evangelie in verband met dood en opstanding des te beter laat verstaan en deze symboliek die ons door de Schrift zelf geboden wordt, kan niet straffeloos genegeerd worden. Trouwens, als God ter wille van onze "stompzinnigheid en zwakheid" aan ons de sacramenten — die vol van symboliek zijn — gegeven heeft "om des te beter aan onze uiterlijke zinnen voor te stellen wat Hij ons te kennen geeft door Zijn Woord", dan kan toch zeker verklaard worden dat Hij de symboliek van het graf voor een soortgelijk doel aan ons gegeven heeft. Terecht verklaart dr. R. Schippers ook: De hele prediking van de opstanding uit de doden in I Corinthe 15 beweegt zich om het beeld van zaaien en oogsten een beeld wat niet meer rechtstreeks tot ons spreekt wanneer de lichamen verbrand zouden worden. . . De Christelijke begrafenissen is altijd een hulpmiddel om de leer van de Schrift over dood en opstanding des te beter te verstaan. . . Ze verheldert het inzicht in een groot stuk Bijbelse symboliek.³ In dit alles kan duidelijk gezien worden hoedanig en om welke redenen de Christelijke kerk door God zelf aan begrafenissen gebonden is. Daarom kan lijkverbranding onder normale omstandigheden niets anders betekenen dan ongehoorzaamheid aan God. Natuurlijk kunnen er abnormale omstandigheden zoals pestilenties, oorlogen, enz. komen wanneer begrafenissen haast onmogelijk kan worden. Dan is het natuurlijk beter om de lijken te verbranden dan om ze op de straat te laten liggen en ontbinden. Trouwens, Gods Woord laat ons ook niet in het duister wat in zulke tijden te doen. (Vgl. Amos 6:10.) Doch de regel blijft altijd begrafenissen. En aan de voorstanders van lijkverbranding die, zoals dr. Rademaker, menen dat de smaad van het graf door lijkverbranding weggenomen wordt, kan alleen gezegd worden dat zij zo tonen hoe weinig kennis zij van het Evangelie van verlossing hebben. *De smaad van het graf wordt niet*

door lijkverbranding weggenomen, maar alleen door de opstanding uit de doden die door Jezus Christus voor ons bewerkt is.

HOOFDSTUK 22: SCHOONHEIDSWEDSTRIJDEN

Schoonheidswedstrijden zijn over de hele wereld en ook in ons eigen land aan de orde van de dag. Jaarlijks kiest elk land wat wil meedoen een "miss. Zuid-Afrika", "miss. Finland", "miss. Engeland", enz. en uit hun gelederen wordt dan weer de "miss. Wereld" gekozen, die dan de mooiste in de wereld zou zijn — althans van hen die meegedaan hebben. In ons land worden in verschillende dorpen en steden schoonheidswedstrijden gehouden om "de mooiste" in hun gelederen aan te wijzen. Zelfs worden voor verschillende vruchten- en groentesoorten en andere producten schoonheidswedstrijden uitgeschreven om bijvoorbeeld een "miss. Appel", enz. te kiezen. Zekere tijdschriften laten in dit verband ook niet op zich wachten. Sommige universiteiten en colleges kiezen joolkoninginnen. Wat zijn nu de wezenstrekken van schoonheidswedstrijden? Deze zijn in het kort de volgende: "Uiterlijk, meetbare kenmerken van het vrouwelijke lichaam, die de mens geërfd of ontvangen heeft en waaraan zij niets kan veranderen, worden beoordeeld. En dat gebeurt na tentoonstelling in minimale kleding, waarbij de lichaamsmaten en vormschoonheid de doorslag geven, zonder inspanning van de kant van de deelnemer."¹ De doeleinden van deze competities zijn uiteenlopend. Soms moeten ze dienen als advertentie. Soms moeten ze helpen met de inzameling van fondsen. Soms wordt gepoogd om daarmee de verkoop van tijdschriften te vermeerderen. Soms hebben ze ook iets te maken met modeparades. De schoonheidscompetities moeten nu dienen om op deze bepaalde zaken de aandacht te vestigen. De meeste bedrijven hebben al uitgevonden wat de waarde van de foto van een halfnaakt meisje bij een advertentie is. Als de halfnaakte dame nu niet net door middel van een foto, maar persoonlijk tegenwoordig is, is de advertentiewaarde des te groter — laat staan als er een heel aantal halfnaakte schonen zijn uit wie de mooiste gekozen moet worden. Zo wordt er niet geschroomd om de mens doelbewust seksueel prikkelen om het bedrijf te promoten. En de organisatie van dergelijke wedstrijden weet maar al te goed hoedanig de zondaar-mens van een zodanige prikkeling houdt zodat hij terdege acht geeft op wat ze bezig zijn om te doen. Hierin kan reeds de zonde van zulke schoonheidswedstrijden gezien worden. Christus zegt dat iedereen die naar een vrouw kijkt om haar te begeren, reeds in zijn hart echtbreuk gepleegd heeft (Matt. 5:28). En hoe kan men vrij blijven van deze sonde in zulke wedstrijden waar mooi gebouwde meisjes met een minimum aan kleren aan voor de toeschouwers voorbij marcheren? Laten wij onszelf niet bedriegen. Trouwens, hier wordt het kijken naar de vrouw om haar te begeren voor de belangstellenden speciaal georganiseerd — het maakt niet uit wat de motieven achter zo'n organisatie zijn. De organiseerders van de competities maken dus dat de toeschouwers zondigen. De dames die eraan meedoen laten zichzelf gebruiken om de toeschouwers te laten zondigen. De toeschouwers gaan terwijl zij vooraf weten van de zondige prikkeling die op hen wacht. Alken staan schuldig voor de Here. Zij zullen niet ongestraft blijven. Ons verdere bezwaar tegen deze competities is dat degene die eraan meedoen het mooie lichaam wat zij van God ontvangen hebben, gebruiken om roem en eer voor zichzelf in te oogsten. Denkt de jongedame die zo halfnaakt voor de toeschouwers loopt en opschept met haar lichaam eraan dat zij dit lichaam niet van zichzelf heeft, maar dat God het aan haar gegeven heeft om niet zichzelf, maar Hem te verheerlijken? Nee, ongetwijfeld vergeet zij dit. Daarom laat zij toe dat in haar het schepsel boven de Schepper verheerlijkt wordt.

¹ Dr. D. Kempff in "Die Kerkblad" van 15 Augustus 1962, bl. 13.

Over de mentaliteit die de dames openbaren die aan de schoonheidscompetities meedoen, heeft wijlen ds. G. B. S. Pasch geschreven: "Zijn jonge dames dan koeien? Koeien op een tentoonstelling! Zijn zij gekweekt door hun ouders die gebruik gemaakt hebben van doeltreffende teeltmethodes om betere en mooiere kinderen te verwekken! Zijn ouders met elkaar getrouwd en hebben ze elkaar uitgezocht met het oog daarop? . . . Zelfs een koe eert haar baas! Maar de dochter vergeet haar Schepper." En van het feit dat uiterlijke schoonheid de enige maatstaf voor beoordeling is, zegt hij: "Dat een beeldschoon meisje een heel lelijk binnenste kan hebben, daarover bekommeren de mensen zich minder. De innerlijke schoonheid heeft in de wereld niet veel aanzien. Daarvan wordt weinig verstaan. De innerlijke en zedelijke schoonheid vertegenwoordigen de ware schoonheid. En ware schoonheid is altijd verborgen. Ook in de zin verborgen dat deze

zichzelf niet aanbied aan tijdschriften en dagbladen om zo openbaar te worden. De ware schoonheid paradeert niet op mode- en schoonheidsparades. Ze zoekt geen bewondering. Ze bloeit in de stilte."¹ Wat leert de Schrift ons? Uit de Schrift blijkt dat een uiterlijke vertoning van lichamelijke schoonheid nooit bij de ware gelovigen gevonden wordt. Wel vinden wij die bij de ongelovigen, met name bij Ahasveros die wilde hebben dat zijn vrouw, Vasti, haar schoonheid aan de volken en die vorsten moest tonen (Ester 1:11). Maar de ongelovige Vasti had nog zoveel zelfrespect gehad dat zij weigerde. In I Kor. 6:20 schrijft de apostel Paulus: "Want jullie zijn duur gekocht. Verheerlijk God dan in jullie *lichaam* en jullie geest die aan God behoort." De gelovige behoort ook met zijn lichaam aan de Here. Ook zijn lichaam is duur gekocht met het kostbare bloed van onze Here Jezus Christus aan het kruis. Daarom mogen wij niet onze lichamen gebruiken voor zondige zelfverheerlijking, maar uit dankbaarheid dat Christus ook voor de verlossing van onze lichamen geleden heeft, moeten wij het gebruiken om God te eren. Daarom schrijft Paulus ook: "Ik vermaan jullie dan, broeders, bij de ontferming van God, dat jullie uw *lichamen* stelt als een levend, heilige en aan God welgevallig offer — dit is uw redelijke godsdienst" (Rom. 12:1). En één ding is heel zeker: geen jonge dame die haar lichaam wil stellen tot een levend, heilig en aan God welgevallig offer, kan aan een schoonheidswedstrijd deelnemen, halfnaakt heen en weer paraderen en een zondige prikkeling bij de toeschouwers veroorzaken en daarboven met haar Godgegeven lichaam zichzelf willen eren en verheerlijken. Aan de gelovige jonge dames die dit overwegen om aan schoonheidswedstrijden deel te nemen, vraagt de Here door Zijn Woord: "Weet u niet dat uw lichamen leden van Christus zijn? . . . Of weten jullie niet dat jullie lichaam een tempel is van de Heilige Geest die in u is, die u van God hebt, en dat u niet aan uzelf behoort? (I Kor. 6:15, 19). Met een tempel van de Heilige Geest meedoen aan een zondige schoonheidswedstrijd? Here, bewaar ons!

¹ Ds. B. G. S. Pasch: En uit Sy volheid, Potchefstroom, 1960, bl. 155, 156. 8 2

HOOFDSTUK 23: LOTERIJ EN KANSSPELEN

Loterij en dobbelen zijn uit de vroegste eeuwen bekend. Ze worden aangetroffen zowel bij het oude Israël als bij het heidendom. Bij het heidendom zijn ze aangewend om de wil van de afgoden te leren kennen. Bij de Romeinen in de tijd van Jezus' omwandeling op aarde moeten ze ook bekend geweest zijn, want toen Christus aan het kruis hing, hebben de soldaten over Zijn kleeft het lot geworpen (Joh. 19:24). Bij de oude Germanen was het zo erg dat zij menigmaal hun bezittingen, vrouw, kinderen en zelfs hun eigen vrijheid verloren met hun dobbelarij.¹ Volgens de schrijver P. Jongeling, wordt er vandaag in Engeland meer dan in alle andere Europese landen gedobbeld. Hij verklaart dat er gezegd wordt dat er maar twee dingen zijn die een Engelsman tot een bloedige revolutie zou kunnen bewegen: een verbod om bier te drinken en een verbod om te wedden.² In ons eigen land groeien deze woekerplanten ook welig. Behalve paardenwedrennen zijn er talloze en kranten-, advertentie- en andere wedstrijden bij de beslissing waarvan loterij en dobbelarij in mindere of meerdere mate een rol spelen.

¹ P. Jongeling: *Woord en Wandel*, Groningen, 1959, bl. 179. ² Ibid. bl. 180. ³ Ibid. bl. 183, 184. ⁴ Dr. W. Geesink: *Gereformeerde Ethiek*, Kampen, 1931, bl. 300. Vgl. ook dr. B. Duvenage: *Loterij en de Christen*, in de *Almanak van de Geref. Kerk in S.A.*, 1961, bl. 161. ⁵ Dr. W. Geesink, a.w. bl. 300, 301: dr. B. Duvenage a.w. bl. 161, 162.

Men kan ook aannemen dat, naarmate de ontkerstening toeneemt, deze euvels ook zullen toenemen. De ontkerstening heeft de grote massa gebracht tot een puur materialistische levenshouding. Er wordt geroepen om brood en spelen. De arbeid en het leven worden niet meer gezien als een opdracht van Gods-wege, en daarom zijn ze in menig opzicht zinloos geworden. In deze vreselijke, geestelijke leegte grijpt de mens dan naar sterkere prikkels om te ontsnappen aan de stille vertwijfeling die op de achtergrond van zijn bestaan voortdurend op de loer ligt.³ En twee van deze prikkels zijn loterij en dobbelarij. Om de verschillende vormen van loterij en dobbelarij goed te kunnen beoordelen, moeten wij eerst weten wat de Schriftuurlijke beschouwing omtrent het lot en het gebruik maken van het lot is. Het gebruik van het lot is een buitengewone godsdienstige handeling, het is een vorm van gebed waarin een mens God aanroept om een beslissing te geven in zaken waarin wij niet in staat zijn om een beslissing te nemen.⁴ Dat de aanwending van het lot een dergelijke betekenis heeft, blijkt onder andere uit Spr. 16:33 wat zo luidt: "In de schoot wordt het lot geworpen, maar elke beslissing ervan komt van de Here." Hieruit blijkt dat het gebruik van het lot een uitgesproken godsdienstige handeling is en een gebed tot God om een beslissing te geven. In het Oude Testament worden drie soorten lotsbeslissingen onderscheiden.⁵ De eerste is het *lot van openbaring of voorspelling*. Daardoor werd van God een openbaring en informatie omtrent de toekomst gevraagd. Dit geschiedde vooral door het gebruik van de Urim en de Tummim (Num.27:21; Ex. 28:30). De tweede is *het lot van raadpleging*. Voorbeeld van het gebruik van dit lot is toen Achan als dief aangewezen werd en toen Jonathan aangewezen werd als de oorzaak waarom God Saul niet wilde antwoorden (Joz. 7; I Sam. 14:41, 42). De derde is *het lot van verdeling* waardoor iets onder twee of meer partijen verdeeld werd om ruzie en twist te voorkomen. In Spr. 18:18 wordt naar dit soort lotsbeslissing verwezen als gezegd wordt: "Het lot laat de geschillen ophouden en haalt sterken uitelkaar." Veel voorbeelden hiervan worden in de Schrift gevonden, bijvoorbeeld de verdeling van het land Kanaän onder de verschillende stammen (Joz. 15:1); de aanwijzing van de priester wiens beurt het is om in te gaan in de tempel van de Here en reukwerk te branden (Luk. 1:9) en de aanwijzing van Matthias als apostel in de plaats van Judas Iskariot (Hand. 1:24-26). Van deze drie soorten van lotsbeslissingen komt alleen de laatste in het Nieuwe Testament voor. De eerste twee zijn specifiek eigen aan het Oude Testament en niet meer nodig voor ons aan wie de volle raad van God door Zijn Woord bekend is (II Petr. 1:9). Al wat door ons dus gebruikt kan worden, is het lot van verdeling. Maar ook als dit lot gebruikt wordt, moet het zo geschieden dat het doel en karakter daarvan, zoals door de Schrift bepaald, niet verloochend wordt. Daarom moeten, volgens dr. Geesink,¹ de volgende vier voorwaarden in acht genomen worden bij de aanwending van het lot:

¹ A.w. bl. 302. ² W. J. de Klerk en J. H. van Wyk: *Woord en Antwoord*, Potchefstroom, 1963, bl. 168. ³ Dr. W. Geesink, a.w. bl. 340, 341. ⁴ Dr. A. Kuyper: *E Voto III*, Kampen, s.j. bl. 543. ⁵ Ibid. bl. 545.

1. Er moet niet vermetel naar het lot gegrepen worden als een beslissing op een andere wijze, bijvoorbeeld door het gebruik van de Schrift of van het eigen verstand verkregen kan worden.
2. Het lot moet met eerbied gebruikt worden omdat hier naar een goddelijke beslissing gevraagd wordt.
3. Geen bijgeloof mag aan dit gebruik van het lot gehecht worden.
4. Het mag alleen gebruikt worden voor rechtvaardige en geoorloofde dingen, voor zaken die serieus en belangrijk zijn.

Wat moeten we nu onder *loterij* en *dobbelaarij* zoals in het algemene spraakgebruik bekend, verstaan? Het kan zo gesteld worden: "Loterij is het gebruik van lotsbeslissingen ter wille van het spel en andere motieven; dobbelaarij is loterij ter wille van financiële winst."² Laten we nu eerst op *loterij* ingaan. Welke zonde is gelegen in zodanige aanwending van het lot? Zoals we gezien hebben, is loterij in wezen niets anders dan het aanroepen van de Naam van de Here voor een bijzondere beslissing. En als loterij nu in spel plaatsvindt, kom het erop neer dat de Naam van de Here aangeroepen wordt ter wille van spel, tijdverdrijf, enz. En dat mag niet! Het is een ontheiliging van de Naam van de Here en een zonde tegen het derde gebod. Het komt op hetzelfde neer als de Here in gebed aan roepen of een eed in Zijn Naam te zweren ter wille van spel en vermaak. Het is heiligschennis. Het heilige wordt verlaagd tot spel.³ Zo'n gebruik van het lot is een misbruik van deze gave van God — een misbruik wat ingaat tegen het doel waarmee Hij het aan ons gegeven heeft en daarom een verzet tegen Zijn goddelijke ordinanties.⁴ Bovendien leert de Schrift ons dat het lot steeds met eerbied en in vele gewichtige zaken aangewend is en dat kan van loterij zoals bij ons bekend niet gezegd worden. Bij *dobbelaarij* is de zaak nog veel erger want hier wordt loterij aangewend voor financiële winst. De dobbelaar doet dus mee in de hoop om geld te ontvangen. Hier wordt behalve tegen het derde, ook tegen het eerste gebod gezondigd. De geluksgod wordt gezet in plaats van de enige, ware God en op hem wordt dan vertrouwd. Dr. A. Kuyper stelt het zo: Zo keert de mens zich dus van het geloof in God af om zijn geloof op het Geluk te richten en doet dus feitelijk niets minder dan God verlaten en het Geluk als zijn god eren.⁵ De dobbelaar verruilt God dus voor de geluksgod — en dit terwijl de Here zelf in het eerste gebod verklaart: "Je mag geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben." Dat de Here Zich over deze zonde vertoort, blijkt ook uit Jes. 65:11 en 12: "Maar u die de Here verlaat, die Mijn heilige berg vergeet, die een tafel dekt voor de geluksgod en het mengsel inschenkt voor de godin van het noodlot — Ik zal u bestemmen voor het zwaard..."

De dobbelaar zondigt verder ook specifiek tegen het tiende gebod. Want wie kan ontkennen dat we hier te maken hebben met zondige begeerte?¹ De dobbelaar is in werkelijkheid niets anders dan een vuilgewinzoeker.

¹ P. Jongeling, a.w. bl. 206. ² Dr. B. Duvenage, a.w. bl. 165. ³ "Weddenschappen en Dobbelaarij", uitgegeven op gezag van de Anti-Loterij Conferentie, gehouden op Bloemfontein, 2 Dec. 1931, bl. 8. ⁴ Ibid. bl. 9. ⁵ Dr. Schippers: De Gereformeerde Zede, Kampen, 1955, bl. 39.

"Er zijn verschillende geoorloofde wegen waarlangs het geld van de een naar de ander kan gaan. Wij kunnen het in ruil ontvangen bij wijze van koop of verkoop. Of we kunnen een geschenk of erfenis ontvangen. De derde manier is om ervoor te werken. Zo toch verkrijgen wij bezittingen waarvan we rentmeesters zijn voor de Here. Waar komt de dobbelaar nu binnen? Hij verkrijgt zijn geld op niet een van deze drie manieren."² De dobbelaar verkrijgt zijn geld op zo'n wijze dat zijn hele winst een algeheel verlies van zijn mede-dobbelaar betekent.³ Daarom kan dobbelaarij een beroving met wederzijdse goedkeuring genoemd worden.⁴ En daarom is de dobbelaar een vuilgewinzoeker. Bovendien is hij ook een gierigaard, een hebzuchtige en liefdeloze persoon. Hij geeft er niet om dat veel andere mensen hun geld verliezen — als hij maar net dat geld in handen krijgt. Ja, wel is met de ander persoon overeengekomen om "samen te spelen", maar dat verandert aan de zaak nog niets. Als een andere persoon mij toelaat om hem te vermoorden, durf ik hem dan vermoorden? Op deze vraag zal die dobbelaar misschien *nee* antwoorden maar toch antwoordt hij door zijn daden *ja* als aan hem gevraagd wordt of hij een ander met zijn toestemming kan beroven. Derhalve is dobbelaarij een zonde tegen de tweede

tafel van de wet en een overtreding van het gebod van Christus dat wij onze naaste moeten liefhebben als onszelf. Nu wordt er dikwijls beweerd dat de winsten die op deze wijze verkregen worden ook aangewend zullen worden voor liefdadigheid. Wij moeten ons daardoor echter niet laten misleiden. De liefdadigheid moet hier enkel als lokaas dienen. Het gaat voor de organisatie en de deelnemers werkelijk niet zozeer om liefdadigheid dan om winsten voor hun eigen zakken te verkrijgen. Want welk soort liefdadigheid is het die er niet om geeft dat velen het geld waarmee zij in de noodzakelijke behoeftes van zichzelf en hun gezinnen moeten voorzien, geheel en al verliezen? Doet Satan zich hier niet voor als een engel van het licht? Daarom komt tot alle dobbelaars en alle organisaties van dobbelarij het Woord van de Here wat zegt: "Maar hen die rijk willen worden, vallen in verzoeking en strikken en vele dwaze en schandelijke begeerten die de mensen laten verzinken in verderf en ondergang. Want de geldgierigheid is de wortel van alle euvels; en omdat sommige dit begeren, zijn zij afgedwaald van het geloof en hebben zichzelf met vele smarten doorboord" (I Tim. 6:9, 10). Dobbelarij dient ook verder veroordeeld te worden omdat het bij de mens onrust en onzekerheid bewerkstelligt. Waar de gewone persoon die getrouw zijn arbeid verricht, zeker is dat hij er loon voor zal ontvangen, daar leeft de dobbelaar steeds in de angst dat hij kan verliezen en de angst wordt groter naarmate de hoeveelheid geld die hij op het spel zet, groter is. En de angst wordt nog groter als bij verlies van dat geld, ook zijn vrouw en kinderen eronder gaan lijden. Dobbelarij is beslist niet uit God, maar uit de wereld. Iemand stelt het zo: In dit dobbelen is ongetwijfeld de *wereld*, dat complex van verlammeende factoren die niemand mag liefhebben. Als iemand de wereld liefheeft, dan is de liefde van de Vader niet in hem, I Joh. 2:15.⁵ Uit het voorgaande blijkt dat de dobbelaar zich bezondigt tegen God en zijn naaste. Daarom mag een Christen er nooit aan meedoen. Nu verstaan we ook waarom ons Avondmaalsformulier zegt dat dobbelaars geen recht hebben om te gaan tot de Avondmaalstafel en ook aan hen verkondigd wordt dat als zij in deze zonde volharden, zij geen deel in het rijk van Christus hebben.

HOOFDSTUK 24: FILM EN BIOSCOOP

De bioscoop is in onze tijd de plaats geworden waar een heel groot deel van de wereldbevolking ontspanning zoekt. Volgens een berekening die in 1950 gemaakt is, gaan er over de hele wereld 300 miljoen mensen per week naar de bioscoop. Ook in ons land is hij ongetwijfeld het ontspanningsterrein geworden wat het drukste bezocht wordt. En nu is het zeker nodig dat wij als Christenen ons moeten bezinnen over de betekenis van de bioscoop en de invloed die ervan op ons volk en vooral op onze jeugd — die ze het meeste bezoekt — uitgaat. Op enkele opvallende kenmerken van het moderne bioscoopwezen willen we hier wijzen, zodat we met het oog daarop een duidelijk standpunt met betrekking tot de bioscoop kunnen innemen.

I. HET DOEL VAN DE BIOSCOOP

Het doel van de bioscoop is tweërlei: om geld te verdienen en om ontspanning en vermaak aan te bieden. Eigenlijk kan men het zuiverder stellen: Het doel is om geld te verdienen en het aanbod van ontspanning en vermaak is het middel om het doel te bereiken. Daarom moet dat wat aangeboden wordt van zo'n aard zijn dat zoveel mogelijk mensen erheen gelokt worden, want hoe voller de bioscoopzalen, hoe groter de winst is voor de eigenaars en de filmbazen. Wie beweert dat het voornaamste doel van de bioscoop artistieke beïnvloeding en uitbouw van de cultuur is, is blind voor de werkelijke feiten.

II. HET LAAGSTAANDE MORELE PEIL

Hoewel erkend moet worden dat er zekere goede films zijn die een zedelijk hoogstaande geest ademen, kan niet ontkend worden dat de meeste films die in bioscopen vertoond worden van een laag morele peil zijn. Trouwens een opname heeft getoond dat 95% in de laatste categorie valt. Dat dit de huidige toestand is, is eigenlijk helemaal te verstaan. Want, zoals al gezegd, is het doel van de bioscoop om geld te verdienen door mensen die toegangsgeld moeten betalen erheen te lokken. Om dit doel te bereiken worden alle middelen aangewend. Een middel wat vooral met een groot succes aangewend wordt, is de speculatie met bepaalde gemakkelijk prikkelbare drangen van de mens. Derhalve is het sensationele, het moreel bedenkelijke van levensbelang voor het moderne film- en bioscoopbedrijf. Ter staving hiervan dienen de volgende mededelingen in een bekend dagblad: "Europese filmers beseften jaren geleden dat 'openlijke' seks. . . veel bijdraagt aan het welslagen van een rolprent bij de kaartverkoop . . . Hollywoodse filmers — die hoofdzakelijk in termen van klinkende munt en krakende noten denken — zijn nu begonnen te beseffen dat zij snel zullen moeten optreden als zij in de 'behoefte' willen voorzien." En de "behoefte" waarin voorzien moet worden is de behoefte "waarin de bestaande zedelijkheidsopvattingen al meer verworpen worden en het naakte vrouwelijke lichaam steeds meer als lokaas gebruikt wordt".¹

¹ Die Transvaler, 10-4-1964, bl. 17. ² Die Transvaler, 10-4-1964, bl. 17.

De meeste films van onze tijd zijn er doelbewust op gericht om de zinnen te prikkelen en seksuele begeertes op te wekken. Dit feit bepaalt natuurlijk ook weer welke vrouwen kans hebben om als filmsterren te fungeren, namelijk slechts zij die door hun lichaamsbouw — die dan bijzonder beklemtoond wordt — prikkelend op de bioscoopgangers kunnen werken. In 1956 is in Parijs, Frankrijk, reclame gemaakt voor een bepaalde film en met de volgende woorden in grote lichtende letters werd verwezen naar de filmster die optrad: "Marilyn Monroe, de meest begeerde vrouw ter wereld." En in de film *The Carpetbaggers* verscheen het "sekssymbool" Carol Baker vijf-en-dertig seconden naakt op het doek.² De wet van God leert ons dat wij niet mogen begeren. Christus heeft ook gezegd: "Ieder die naar een vrouw kijkt om haar te begeren, heeft reeds in zijn hart met haar echtbreuk gepleegd" (Matt. 5:28). Maar met dit type films zijn de producenten er doelbewust op uit om de begeertes op te wekken om daardoor de mensen naar de bioscoop te trekken. Velen gaan dan ook om in de stille donkerheid aan hun duistere begeertes bevrediging te bieden. De filmbazen weten heel goed welke plaats de seksuele hartstocht inneemt in het leven van de door zonde verworden mensheid en op zowel brutale als geraffineerde wijze gaan zij nu juist de snaren van de menselijke hartstochten bespelen en de films aanpassen aan de smaak en zondige begeertes van de massa. Daarom staan deze films van begin tot end in dienst van de vorst van de duisternis en betekenen

ze een afbraak van het koninkrijk van God. Het kind van God moet er heel ver van wegblijven, want luister hoe Christus ons waarschuwt: "Als uw rechteroog u dan laat struikelen, ruk het uit en werp het weg; want het is beter voor u dat één van uw leden vergaat en niet uw hele lichaam in de hel geworpen wordt" (Matt. 5:29). Kan men verwachten dat het in de toekomst misschien beter zal gaan? Een filmverslaggever antwoordt: "Eén ding kan men met zekerheid aanvaarden: de traditionele sekssymbolen — de Monroe's en Bardot's — zullen eens verdwijnen. In hun plaats zullen wij iets rauwer krijgen."¹

¹ Die Transvaler, 10-4-1964, bl. 17. ² Die Transvaler, 20-2-1964, bl. 2. ³ Ds. S. J. Popma: De psychologie van de filmwerking, in: Onze houding tegenover bioscoop en film, Rotterdam, 1947, bl. 7. ⁴ A. Bouman: Bioscoop en jeugd, in: Onze houding tegenover bioscoop en film, Rotterdam, 1947, bl. 14. ⁵ P. Jongeling: Woord en Wandel, Groningen, 1959, bl. 131.

Behalve het hiervoor vermelde kan nog genoemd worden dat moord, roof, brandstichting, afpersing, bedrog, ontvoering, enz. in bijna elke film die in de bioscopen vertoond wordt, aan de mensen voorgehouden wordt. Recensies over films zoals de volgende zijn heel gewoon in onze tijd: "Als de jonge leegloper die zijn geld verdient door juweliers en bankiers te beroven en zelfs Greta Garbo nabootst om geld van fotografen in handen te krijgen, is hij schitterend."² De bioscoopganger die voortdurend met deze zondige wanpraktijken op zo'n wijze geconfronteerd wordt alsof het nu maar de normale loop van het leven is, zijn geest moet onvermijdelijk daardoor vergiftigd worden.

III. VALSE VOORSTELLINGEN

Het gebeurt regelmatig dat in de gewone films die in de bioscopen vertoond worden, de werkelijkheid door accentverschuiving vervalst wordt. Dit gebeurt in zo'n mate dat de films zelfs de grote levensverleugening³ genoemd wordt. A. Bouman zegt in dit verband: Het ernstigste bezwaar wat men tegen veel films kan aanvoeren, is dat zij de *werkelijkheid vervormen* en vervalsen, terwijl de jongere dat dikwijls niet beseft.⁴ Een andere schrijver verklaart weer: Het overgrote deel van de rolprenten bestaat uit blinkende leugens; een wereld die uit louter schijn bestaat en waarin de normen bijna altijd vervalst worden, worden voor ogen getoverd.⁵ zo wordt de liefde menigmaal voorgesteld als het spel van zinnelijk verlaafden. Mooie lichaamsbouw wordt meestal meer beklemtoond — alsof die belangrijker is — as de adel van een waarlijk liefdevol, opofferend hart. De film brengt een mens in een droomwereld die soms heel weinig in overeenstemming met de werkelijke feiten en harde werkelijkheid van het leven is, maar terzelfdertijd geeft ze de indruk alsof ze het volle leven waar en echt weergeeft. De film verdraait en verromantiseert de werkelijkheid terwijl de toeschouwer onder de indruk verkeert dat hij met de waarheid te maken heeft. Hierin ligt zeker een van die grootste gevaren van de bioscoop, namelijk dat de geregelde bioscoopganger zijn leven, misschien heel onbewust, probeert in te richten volgens de illusie van de werkelijkheid die hij op het doek ziet. Het gevolg is dat zijn zin voor waardes en visie op de levensproblemen ook een accentverschuiving in ongunstige zin ondergaan. De leugen van de bioscoop aanvaardt hij dan als waarheid en volgens deze "waarheid" probeert hij dan te leven. Het is ook geen denkbeeldig gevaar dat als de geregelde bioscoopganger er niet in slaagt om zijn of haar leven volgens de "gewaande waarheid" in te richten, dit desillusie en frustratie tot gevolg kan hebben die hem of haar in wanhoop weer naar de bioscoop terugjagen. Een Duitse schrijver zegt hiervan: Het gevaar bestaat dat regelmatig bezoek aan de bioscoop verslavend en verdovend kan werken en de terugkeer tot het alledaagse leven kan verhinderen; de jongeman kan, als in een droomtoestand, in de arbeid geen voldoening meer vinden en wordt dan tot een steeds geregelder bezoek aan de bioscoop gedrewe.¹ En S. J. Popma zegt van het meisje wat zich geheel en al inleeft in dat wat op het zilverdoek aan haar voorgehouden wordt: Nadat zij een avond lang de naar lichaam en omgeving verweerde filmschonen geweest was, vindt het meisje haar huis en haar kamer, haar plaats in het leven en haar medemens terug als een armzalige desillusie.² Tot dit alles leiden de vervalsing en leugens van de bioscoop. De gelovige kan niet anders dan om in dit opzicht een verband leggen tussen de bioscoop en de vader van de leugen, van wie Christus zegt: "Jullie hebben de duivel als vader en de begeertes van jullie vader willen jullie doen. Hij is een mensenmoordenaar van den beginne en staat niet in de waarheid omdat

er in hem geen waarheid is. Wanneer hij leugentaal spreekt, spreekt hij uit zichzelf, omdat hij een leugenaar is en de vader ervan" (Joh. 8:44). Onwillekeurig denkt een mens ook hier aan de volgende woorden van de apostel Paulus over de Antichrist: "Hij wiens komst is volgens de werking van Satan met allerhande krachtige daden en tekens en wonderen van de leugen en met allerhande verleiding van ongerechtigheid in hen die verloren gaan, omdat zij de liefde tot de waarheid niet aangenomen hebben om gered te worden. En daarom zal God hen de kracht van de dwaling sturen, om de leugen te geloven, zodat allen geoordeeld kunnen worden die de waarheid niet geloofd hebben, maar behagen gehad hebben in ongerechtigheid" (II Thess. 2:9-12). In welke mate is de moderne bioscoop reeds dienstbaar aan de komende Antichrist?

1 K. F. Wilhelm Müller, aangehaald door P. Jongeling, a.w. bl. 132. 2 S. J. Popma, a.w. bl. 7. 3 Rico Bulthuis, aangehaald door P. Jongeling, a.w. bl. 109. 4 Ibid. bl. 108.

IV. VERVLAKKENDE WERKING

Een serieus bezwaar tegen de film zoals deze vandaag in de bioscopen vertoond wordt, is dat ze een vervlakkende werking op de menselijke geest heeft. Verschillende factoren werken hieraan mee. Als eerste kan het feit genoemd worden dat de film niet in staat is om de diepe en ernstige problemen waarmee de mens worstelt in hun diepte en ernst weer te geven omdat het zaken zijn die eenvoudig net niet verfilmd kunnen worden. De strijd die er dikwijls in de ziel van een mens is, kan in een boek heel goed beschreven worden, maar de film vermag hier niet veel. Hier zijn we ook gekomen bij de reden waarom goede boeken niet zo verfilmd kunnen worden dat de volle inhoud ervan waarlijk in alle zuiverheid weergegeven wordt. Er is zelfs beweerd dat een film net het geraamte van een boek weergeeft en dan nog maar een mager geraamte.³ Dezelfde persoon verklaart ook heel terecht: Nu is het mijn mening dat een mens door een film juist dat wat literatuur tot literatuur maakt, niet leert kennen. Afgezien van de taal, de omschrijvingen, de duizenden gedachten en andere factoren die niet in beeld gebracht kunnen worden, mist de toeschouwer bij het zien van een film, zijn eigen innerlijke beeldvermogen.⁴ Een verdere reden voor de vervlakkende werking van de film is dat men nagenoeg bij alle films die vandaag in de bioscopen vertoond worden, feitelijk niet nodig heeft om zich te concentreren. Men wordt als het ware tegen wil en dank meegevoerd. Eigen activiteit is bijna geheel uitgeschakeld. De mens geeft zich eigenlijk passief over aan de werking die van de film uitgaat. In een recensie over een bepaalde film is er zelfs beweerd "dat wij door snert-films geconditioneerd zijn om op ons denkvermogen te gaan zitten wanneer wij in een theater zijn."¹ Samen hiermee kan ook genoemd worden dat er in de bioscoop bijna geen bezinning over een bepaalde uitspraak of gebeurtenis *kan zijn* omdat er geen tijd voor is. Tijdens de vertoning wordt de aandacht onafgebroken gespannen gehouden en geen gelegenheid wordt geboden om een ogenblik naar de werkelijkheid terug te keren en te bezinnen. Ook dit brengt mee dat zaken niet naar behoren volgens hun morele en geestelijke waarde beoordeeld kunnen worden. Deze vervlakkende werking van de film moet zich noodwendig één of andere tijd wreken in het leven van de geregelde bioscoopganger omdat er een invloed van de film op hem uitgaat.

1 Die Transvaler, 7 Maart 1964, bl. 2. 2 A.W. bl. 5, 6. 3 Ibid. bl. 9.

V. DE INVLOED VAN DIE BIOSCOOP

Dat er van de film invloed op de mens uitgaat, kan niet betwijfeld worden. Het is trouwens een algemeen erkende en bekende psychologische wet dat als een mens ziet dat iemand anders een bepaalde daad met succes verricht, dit bij jou de neiging laat ontstaan om het ook te doen. Het spreekwoord: woorden wekken, maar voorbeelden trekken, legt ook nadruk op deze regel. Nu weten wij dat alles in de bioscoop zo voorgesteld wordt alsof het praktisch uitvoerbaar is — ook het valse en verkeerde — en daarom. beïnvloedt het de mens, vooral de jongere met zijn ontvankelijke gemoed, door hem, zonder dat hij het misschien zelf beseft, aan te sporen tot navolging. S. J. Popma zegt dat de regelmatige bioscoopganger onbewust of half bewust zijn woorden, daden en gedachten richt naar wat hem voorgetoverd wordt. In haar gelaatsuitdrukkingen en de wijze waarop zij haar haar opmaakt, volgt het meisje het voorbeeld van een vereerde filmster — zelfs in de manier van lopen, van gaan zitten en opstaan. Verliefd vertonen omgangsvormen die kennelijk uit Hollywood ingevoerd zijn.² Er blijft in de ziel van de geregelde bios-

coopbezoeker een bezinksel achter wat geestelijke chaos betekent.³ Om deze reden is het te verstaan dat zo'n bioscoopganger zijn morele normen, persoonlijke gedragslijnen en levens — en wereldbeschouwing gevormd worden mede door die invloed van de film. En als wij nu denken — zoals in het voorgaande gesteld is — aan het morele peil, de valsheid en leugens onder de schijn van echtheid en waarheid en aan de vervlakkende werking van bijna alle films die in bioscopen en theaters vertoond worden, dan besef men welke onchristelijke en goddeloze invloed er van de bioscoop uitgaat. Nu moeten we ook in gedachte houden met wiens invloed wij in de film te maken hebben. Uiteindelijk is het de invloed die van de filmmaker uitgaat, want in de film worden wij toch geconfronteerd met het standpunt wat hij inneemt ten opzichte van bepaalde zaken. Zijn haat, zijn liefde, zijn geldzucht, zijn opvatting van het zedelijke leven — dit alles moet doorwerken in de film. En aangezien veel van de filmbazen gewetenloze mensen zijn die net geld willen verdienen en bereid zijn om alles, ook alle Christelijke beginselen en morele standdaarden ervoor op te offeren, moet de invloed die van de film uitgaat ook dienovereenkomstig zijn. Daarbij moet onthouden worden dat het in de film niet nodig is om een bepaald standpunt te beredeneren of te bewijzen. De persoon die de bioscoop bezoekt, moet het standpunt met oog en oor maar net innemen zonder dat het waarom en de herkomst daaromtrent beantwoord worden.

VI. INVLOED OP DE JEUGD

De bioscoop heeft vooral een grote invloed op de jeugd. Aangezien het gemoed van de jongere bijzonder ontvankelijk is, is de invloed die van de bioscoop op hem uitgaat ook groter dan op de volwassene. De film voert de jeugd in een schijnwereld die hij dikwijls in zijn eigen leven probeert na te bootsen. Door zedelijk laagstaande films wordt zijn verbeelding bezoedeld, zodat het zeker niet vergezocht is om ook een nauw verband tussen de bioscoop en het zedelijke verval bij de moderne jeugd te leggen. Ook criminaliteit bij de jeugd moet zonder twijfel door de bioscoop bevorderd worden. Daar worden zij trouwens vertrouwd gemaakt met allerlei methodes van schelmen en boeven zoals bijvoorbeeld hoe op "succesvolle wijze" een auto te stelen, in te breken, geld te roven en zelfs moord te plegen. En nu is het geen denkbeeldig gevaar dat jongeren die de neiging tot crimineel gedrag hebben en waarvan het onderscheidingsvermogen niet voldoende ontwikkeld is, door zulke films tot dergelijke wandaden aangemoedigd worden. Politiehoofden uit Nederland hebben verklaard dat methodes van inbraak, diefstal, enz. die in de bioscoop vertoond zijn, soms enkele dagen daarna door zekere jongeren in rooftochten aangewend zijn. In een onderzoek wat in de Verenigde Staten van Amerika gedaan is over de invloed van de bioscoop op de jeugd, werd onder andere tot de volgende conclusies gekomen: (i) De kinderen onthouden ongeveer de helft van wat zij zien. Zij aanvaarden dit wat zij gezien hebben als feiten en oefenen er geen of heel weinig kritiek op uit. Hun feitenkennis wordt meer in ongunstige zin dan in gunstige zin vermeerderd. (ii) De invloed op het gedrag van de jeugd is niet gunstig en in veel gevallen zelfs beslist ongunstig. (iii) De invloed op hun idealen, hun gezondheid en hun gevoelsleven kan evenmin gunstig genoemd worden.

(iv) De vraag of criminaliteit bij de jeugd door de invloed van de film bevorderd wordt, is minder eenvoudig te beantwoorden. Wel kan gezegd worden dat de invloed van de film, gecombineerd met een aanwezige neiging tot bepaalde misdrijven, criminaliteit bij de jeugd in de hand werkt. Ook hier gaat de film niet vrijuit.¹

¹ P. Jongeling, a.w. bl. 105.

VII. ONZE HOUDING TEGENOVER FILM EN BIOSCOOP

Nadat in het voorgaande karakter en invloed van de moderne bioscoop uiteengezet zijn, is het zeker nodig om te bepalen wat de houding van de Christen ertegenover moet zijn. En dan kan de schrijver hiervan niet tot een andere conclusie komen dan dat de gelovige de openbare bioscopen en theaters niet hoort te bezoeken. Het past niet bij het kind van de Here om hem of haar te begeven naar een plaats waar feitelijk dag en nacht het rijk van de duivel bevorderd wordt. Een bezoek aan de bioscoop, zelfs wanneer er bij uitzondering een goede film vertoond wordt, betekent dat wij met ons geld het bioscoopbedrijf, waardoor week na week de geesten vergiftigd worden, ondersteunen. Dit alles wil natuurlijk niet zeggen dat elke film als uit de Boze beschouwd moet worden. Hoegenaamd niet!

Trouwens, de film zelf moet gezien worden als een cultuurschat, meer nog, als een gave van God die, als deze goed gebruikt wordt, zeker ook zal dienen tot Zijn eer. Het is een middel waardoor de kennis van de mens oneindig verrijkt kan worden. Daarover kan beslist geen twijfel bestaan. Maar wat hier beklemtoond wordt, is dat de film zoals gebruikt in de hedendaagse bioscopen en theaters, niet de toets van de Schrift kunnen doorstaan en daarom moeten ze door de gelovige vermeden worden. De films die voor de Christen wel aanvaardbaar zijn, moeten dan ook helemaal losgemaakt worden van het moderne Hollywoodachtige bioscoopwezen.

Christus moet als Koning erkend worden op alle terreinen van het leven, maar dan moet daarbij in gedachte gehouden worden dat als dat gebeurt, er zekere "terreinen" zijn die geen bestaansrecht hebben. Als Christus erkend wordt als Koning over de film, betekent dat niet dat de film als zodanig in de ban gedaan wordt, maar wel de aanwending van de film door het hedendaagse bioscoopwezen. Dit laatste "terrein" heeft dan geen bestaansrecht. Dit standpunt van vermijding ten opzichte van de film in de bioscopen en theaters moet niet gezien worden als één van raak niet, smaak niet en roer niet aan (Kol. 2:21), maar het wil alleen beklemtonen wat ons doopsformulier zegt, namelijk "dat wij de *wereld moeten verzaken*, onze oude mens moeten kruisigen en in een godzalig leven moeten wandelen". En als deze vermijding van de bioscopen levensverarming betekent — die moeilijk aanvaard kan worden — dan kan van de Christen verwacht worden om Christus wil, het offer te brengen, gedachtig aan de woorden in Openbaring: "Ga uit van haar, mijn volk, zodat jullie geen gemeenschap met haar sondes zult hebben en van haar plagen ontvangt" (Openb. 18:4). Ook door onze houding tegenover film en bioscoop moeten we tonen dat wij *in* deze wereld zijn, maar niet *van* deze wereld. Daarom verwerpen wij niet de film als zodanig, maar de verworden, wereldse, zondige vorm die ze in de moderne bioscoop aangenomen heeft. Door zo'n standpunt mogen wij voor onszelf de spot en zelfs de verachting van de wereld op de hals halen, dog dat moet ons niet afschrikken, maar eerder aansporen om des te vaster te grijpen aan Christus die gezegd heeft: "Ga in door de enge poort, want breed zijn de poort en de weg die naar het verderf leiden, en er zijn velen die daardoor ingaan. Want de poort is nauw en de weg is smal die naar het leven leidt en er zijn weinigen die deze vinden" (Matt. 7:13, 14). 9 2

HOOFDSTUK 25: DE VERFILMING VAN DE BIJBEL

Het is de laatste tijd mode geworden om Bijbelverhalen te verfilmen. Eerst zijn net zeke-re Bijbelfiguren als Simson en Delila op het doek gekomen. Later is er aan God ook een rol verleend, al is het dan net dat Zijn stem gehoord is. Uiteindelijk is er een film ge-maakt waarin Christus zelf die hoofdrol speelt. Men voelt het van kwaad naar erger gaat. Al men eenmaal doelbewust de zondige weg betreden heeft, dan werken er geen remmen meer. Het gaat door tot. . . ja, tot waar? Deze verfilming van de Bijbel is niets anders dan een duivelse zet van Hollywood om geld te maken door op deze wijze de Christenen met duizenden en miljoenen naar de bioskoopzalen te lokken en dan bovendien nog hun gewetens te sussen met het weten dat zij niet naar "pulp" gaan kijken, maar naar een "Bijbelprent". Dat deze zogenaamde Bijbelprenten doorspekt zijn met de mo-derne Hollywood-ideeën waarin afgeweken wordt van de waarheid van de Bijbel en waar-in op gruwelijk-zondige wijze de laagste driften in de mens gestreeld en gekoesterd wor-den, daarover wordt gezwegen. Zo is er in de oorspronkelijke film van Simson en Delila een tafereel waarin deze twee personen elkaar feitelijk naakt in hert water omhelzen. De vraag is: Waar wordt grond hiervoor in de Bijbel gevonden? En waarom moeten zij dit juist feitelijk naakt doen? Aan de Bijbel wordt dus toegevoegd en weggelaten naar eigen smaak en zo maken de filmbazen zich schuldig voor de Here, want in Openb. 22:18 en 19 wordt gezegd: "Want ik betuig aan ieder die de woorden van deze profetie hoort: Als iemand aan deze dingen toevoegt, dan zal God over hem de plagen doen komen waarvan in dit boek geschreven is. En als iemand iets van de woorden van deze profetie weg-neemt, dan zal God zijn deel wegnemen uit het boek van het leven en uit de Heilige stad en uit de dingen waarvan in dit boek geschreven is." De naam "Bijbelprent" moet ons dus niet misleiden alsof wij nu met iets goeds te maken hebben. Het is niets anders dan een wolf in schaapskleren waartegen Christus heel ernstig waarschuwt. Het karakter van de Bijbel, als Woord van God, is van zo'n aard dat hij zich niet laat verfilmen. En wie het ook doet, doet afbreuk aan zijn ware betekenis en haalt het oordeel van God over zich. Door de verfilming van de Bijbel wordt het immers gedramatiseerd en wel op zo'n wijze dat zijn waarde verlaagd wordt tot die van een gewone roman. De Bijbel wordt dan niet meer gezien als het absoluut onfeilbare Woord van God, maar als nog een boek wat ver-filmd kan worden zoals alle andere. Daarom kunnen deze Bijbelprenten ook geen evan-gelisiatiewaarde hebben zoals sommigen denken, want voor de gewone en geregelde bioscoopganger is de Bijbelprent met zijn helden en schurken (die Hollywood ervan maakt) precies zoals de andere prenten met hun helden en schurken. Trouwens, waarom gaan het in deze Bijbelprenten? Gaat het om de allesbeheersende zaak: "Geloof in de Here Jezus Christus en je zult gered worden?" Zijn ze bedoeld om ons te ontdekken aan onze zonden, zodat wij gedreven worden naar Christus als Verlosser om ons leve uit dankbaarheid voor Zijn verlossing aan Hem te wijden? Is dit het doel van de filmbazen bij de verfilming van Bijbelverhalen? Helaas nee! Hun doel is om de mensen ook door deze Bijbelprenten te vermaken en wat henzelf betreft, om geld te maken. En deze doel-einden kunnen in al deze Bijbelprenten duidelijk bemerkt worden. En omdat het in deze films niet gaat om Christus als Verlosser, maar om geld en genot, is het dwaasheid om te denken dat ze evangelisiatiewaarde kunnen hebben. Deze films worden vooral afstotelijk als daarin aan Christus zelf ook een rol gegeven wordt. Christus wordt zo verlaagd tot een mens, al is het dan een bijzonder mens die bereid was om als martelaar te lijden ter wille van Zijn eigen beginsel. Dat Hij waarachtig God en waarachtig mens is en dat Hij de ganse tijd van Zijn leven op aarde geleden heeft vanwege de pest-atmosfeer van de zon-de die Hem omringde, daarvan merk men niets. Trouwens, het is ook absoluut onmoge-lijk om de Godheid van Christus op een doek of 'n prent weer te geven. Hoogstens kan Hij als een wonderdoener gepresenteerd worden. En wie wel van Christus in een of ande-re vorm een beeld wil maken, maakt zich schuldig aan wat in Rom. 1:23 staat, namelijk dat hij "de heerlijkheid van de onvergankelijke God verandert in de gelijkvormigheid van het beeld van een vergankelijk mens." Wie Christus enkel als mens, al is het dan als een bijzonder mens, uitbeeldt of afbeeldt, geeft een verkeerde en onschriftuurlijk beeld van Hem want Hij is waarachtig God en waarachtig mens en deze twee naturen waren in Hem nooit van elkaar gescheiden. Bij het maken van beelden, ook filmbeelden van Christus,

hebben wij te maken met een gruwelijke overtreding van het tweede gebod. Op de vraag van onze Catechismus: "Wat eist God in het tweede gebod?" wordt geantwoord: "Dat wij van God nooit enige afbeelding mogen maken," en daarom ook niet van Christus, want Hij is ook waarachtig God. Om deze reden hebben de kerkvaders zoals Clemens, Tertullianus en Augustinus zich verzet tegen het maken van beelden van Christus. Bij het concilie van Elvira in 306 is er ook besloten dat er geen schilderijen in de kerken mogen zijn *zodat niet op de muren geschilderd wordt wat een mens moet vereren en aanbidden*. Als de mensen vandaag geleefd hadden, zouden zij zeker hetzelfde besluit genomen hebben met betrekking tot de filmbeelden van Christus. Samenvattend kunnen wij zeggen dat wij in de verfilming van de Bijbel met niets anders te maken hebben dan een listige poging van Satan om het Christendom zo wereldgelijkvormig te maken dat er uiteindelijk tussen kerkmens en wereldmens geen verschil meer op te merken is. Dan is de kerk geen kerk meer, maar een synagoge van Satan.

HOOFDSTUK 26: STERRENWICHELARIJ

Onder sterrenwichelarij wordt verstaan het bijgeloof dat veronderstelt dat er een verband is tussen de beweging van hemellichamen en het lot van de mensen. De aanhangers van deze leer trachten om uit de stand van de hemellichten de toekomst te voorspellen. In het bijzonder willen zij de levensloop van een mens leren kennen uit de stand die de planeten tussen de sterren bij zijn geboorte innamen.¹ Deze ketterij is al oeroud. Ze komt oorspronkelijk uit Babylon en van daar is ze naar bijna alle cultuurlanden verspreid. De oude Babyloniërs waren ervan overtuigd dat de toekomst niet noodwendig uit de sterren bepaald kon worden, maar net zo goed uit een schaaplever of uit toevallige gebeurtenissen of zelfs uit een misgeboorte. In de moderne tijd zijn er weer mensen die de piramide van Cheops te Gizeh in Egypte beschouwen als een bijbel van steen, een profetie van steen. Uit de verschillende delen van het gebouw lezen zij dan de ingrijpende gebeurtenissen van de toekomst — zo beweren zij immers. Nu is het duidelijk: *de mensen die van de ware God en het ware Woord van God losgeraakt zijn, maken voor zichzelf niet net een god in een of andere afgod, maar zij maken ook voor zichzelf een woord van god, al is het dan uit sterren, piramides, schaapslevers, "toevallige" gebeurtenissen en misgeboortes.* Zo is de mens die zijn rug naar de God van de Bijbel gekeerd heeft, in de uiterste dwaasheden vervalt op een wijze die voor een mens die een beetje logica in zich heeft, aanstotelijk zal zijn. Zij zijn ertoe gekomen omdat zij de Here verzaakt hebben, Hem niet meer dienen, vrezen, eren en gehoorzamen, want de vrees van de Here is het beginsel van ware kennis en wijsheid (Spr. 1:7). Werkelijk, de kritische mens van onze tijd, kan moeilijk enige troost vinden in sterren of stenen of iets dergelijks. Trouwens, elk mens met gezond verstand beseft toch dat de sterren, schaapslevers, stenen van de piramides, enz. stom en dood zijn en dat er ook geen werkelijke schrift in is. En wat de uitleggers en de wichelaars eruit aflezen, is niets anders dan de woorden en gefantaseerde gedachten van de uitleggers zelf. *De sterren, stenen, enz. spreken alleen zoals deze mensen zelf willen hebben dat ze moeten spreken.* Maar daarom spreken de sterren door de monden van deze mensen zoveel bocht, wat daaruit blijkt dat, volgens de wichelaars, de aarde in de afgelopen 2,000 jaar al ettelijke keren vergaan moest zijn en nog nooit vergaan is. Omdat deze mensen nagelaten hebben om de levende God te raadplegen zoals Hij tot ons spreekt in Zijn Woord, raadplegen zij nu dode dingen als sterren, stenen en levers. En onwillekeurig denkt men in dit verband aan wat de Here zelf door zijn dienstknecht, Jesaja, gezegd heeft: "Moet een volk niet zijn God raadplegen; moet voor de levenden de doden gevraagd worden?" — of het nu dode mensen of dode stenen of dode sterren zijn (Vgl. Jes. 8:19). Terwijl de sterren, stenen, levers, enz. dood en stom zijn, is de God die in Christus Zijn liefde voor zondaars geopenbaard heeft, de levende God en in de Schrift, de Bijbel, heeft Hij Zich geopenbaard als de *sprekende* God. En als er dan werkelijk een sprake tot ons uitgaat van bijvoorbeeld de sterren, dan kunnen wij die alleen verstaan als wij ze lezen door de bril van de Bijbel.

¹ Christelijke Encyclopedie I, Kampen, 1956, bl. 358, 359.

Als wij dat doen, hebben de sterren inderdaad heel wat voor ons te zeggen. *Dan getuigen zij van de grootheid en majesteit van God.* Zo lezen we in Psalm 8: "Als ik Uw hemel aanschouw, het werk van Uw vingers, de maan en de sterren die U toebereid hebt — wat is de mens dat U hem bezoekt." Psalm 19: "De hemelen vertellen de eer van God en het uitspannel verkondigt het werk van zijn handen." Jesaja 40: "Sla uw ogen op in de hoogte en zie! Wie heeft deze dingen geschapen? Hij laat hun legerscharen uittrekken volgens getal, Hij roept hen allen bij de naam, vanwege de grootheid van krachten en omdat Hij sterk van vermogen is; er wordt niet één gemist." Hieruit kan bemerkt worden dat de sterren een heel andere taal spreken dan die de wichelaars voorgeven. Maar deze taal kunnen de verwaasde wichelaars niet lezen, omdat zij als gevolg van de sonde bijziend of blind zijn. Alleen als zij door de bril van de Bijbel naar de sterren kijken, zullen zij een zuiver perspectief hebben en het eigenlijke getuigenis wat ervan uitgaat, verstaan. Dat de sterrenwichelarij van begin tot eind een stuk bijgelovige fantasie is waaraan niet de minste waarde gehecht kan worden, blijkt, behalve uit de ervaring, ook uit wat de Schrift ons leert. Spottend spreekt de Here door middel van Jesaja tot de bijgelovige en ongeloovige mensen als volgt: "Je hebt jezelf vermoeid met de menigte van je plannen; laat hen

toch optreden en je redden — hen *die de hemel indelen, de sterrenkijkers die elke maand laten weten wat over je zal komen*. Zie, zij zijn geworden als stoppels, vuur heeft hen verbrand; zij kunnen zichzelf niet redden uit de macht van de vlam. . . Dit heb je aan hen. . . met wie jij jezelf vermoeid hebt van je jeugd af; ieder dwaalt zijn eigen koers; niemand is er die je redt" (Jes. 47:13-15). Heilige spot wordt hier gedreven met zowel de *beoefenaars* van de sterrenwichelarij als met hen *die acht geven* op hun "maandelijkse" voorspellingen. De beoefenaars van dit beroep konden met al hun sterrenkijkerij en voorspellingen op grond daarvan, zichzelf niet redden. In plaats van anderen te helpen, zijn zij zelf door het gericht vernietigd zoals droge stoppels in een vuur. Zij zijn toch de mensen die zo nauwkeurig kunnen zeggen wat er gaat gebeuren en zie wat is er nu van hen geworden! Maar volgens de aangehaalde woorden uit de profetie van Jesaja moesten ook zij die op de voorspellingen van de wichelaars vertrouwden, het ontgelden. Zij zijn helemaal in verwarring gebracht. "Iedereen dwaalt zijn eigen koers." En hoe is deze Bijbelse waarheid niet keer op keer bevestigd bij diegene die acht geeft op de woorden van de sterrenmensen! Ter bevestiging hiervan willen wij net verwijzen naar wat volgens krantenberichten in de dagen rond 5 februari 1962 plaatsgevonden heeft toen de sterrenwichelaars weer voor de zoveelste keer op grond van de stand van de sterren voorspelden dat de wereld zou vergaan. Duizenden Indiërs zaten toen vrees bevangen en wachtten op de "noodlottige" gevolgen van de samenloop van acht planeten. Bepaalde handelsondernemingen sloten en troffen regelingen om voedsel aan bedelaars en armen uit te delen om de planeten te paaien. Mensen belden de politie om uit te vinden wat ze moesten doen als een vloedgolf hen zou treffen of een meteoriet in hun richting zou komen. Buurvrouwen die met elkaar in ruzie leefden, besloten om zaken tussen hen goed te maken voor het einde er is. Verzekeringsagenten deden goede zaken. In Zuid-Nepal ontsnapten 100 gevangenen omdat de wachten hun waakzaamheid lieten verslappen omdat zij ermee rekenden dat de stand van de planeten het einde van de wereld zou betekenen. Zo heeft de bijgelovige mensheid zich door een groepje sterrenwichelaars *op hol* laten jagen. Maar er is niets gebeurd, behalve dat een groep van deze sterrenwichelaars in Indië toegetakeld is omdat zij valselijk allerlei rampen voorspeld hadden. Zo gaat het met een arme mensheid die van de enige ware God die Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft en in Christus tot ons gewend heeft, losgeraakt is of Hem helemaal niet wil kennen. In Jes. 44:24 en 25 lezen wij: "Zo zegt de Here. . . die de tekenen van de leugenpropheten vernietigt en de waarzeggers tot dwazen maakt ..." En dat is precies wat toen in februari 1962 ook weer gebeurde. Weer eens heeft de Here de leugenpropheten (want dat zijn de sterrenwichelaars inderdaad) die "met zoveel waarheid" gezegd hebben wat er gaat gebeuren, tot dwazen gemaakt. Uit het Woord van God weten wij dat het einde van de wereld zal samenvallen met de wederkomst van Jezus Christus. Wanneer dit zal plaatsvinden, weet niemand, ook niet de engelen in de hemel of de Zoon, net de Vader alleen (Mark. 13:32). Maar de wichelaars denken dat zij meer wijsheid en kennis bezitten dan de engelen of de Zoon. Zij denken dat zij evenveel weten als de Vader in de hemel — althans in dit verband. *Uit dit alles kan hune goddeloze verwaandheid duidelijk gemerkt worden. Hun doen en laten getuigt van de uiterste vermetelheid. Zij halen het oordeel van God over zichzelf, want God laat Zich niet bespotten. Zij geven voor dat ze weten wanneer het einde van de wereld er zal zijn, maar de Schrift leert ons dat dit zal gebeuren juist als niemand het verwacht* (Matt. 24:44) — behalve natuurlijk de ware kinderen van Jezus Christus die Zijn komst en het einde van de wereld elke dag moeten verwachten en elk uur daarvoor gereed moeten zijn. En daarom hebben alle opspraak wekkende woorden van de wichelaars voor hen niets te zeggen. Zij zijn altijd gereed. Het grote probleem van al de sterrenwichelaars is dat zij één ster, ja de STER nog nooit hebben leren kennen. Dit is de "blinkende Morgenster" waarvan we lezen in Openb. 22:16. Dit is Jezus Christus! Als zij Hem hebben leren kennen, zullen zij zien dat al hun sterrenwijsheid dwaasheid is in vergelijking met de wijsheid die zij in en door en bij Hem verkrijgen. Als zij zich door die Ster laten leiden, zullen zij bewaard worden voor valse voorspellingen en dwaze theorieën en alleen de waarheid spreken. Deze Ster brengt het ware licht in het leven van iedereen die Hem aanneemt — al is alles rondom de ene duisternis. Hij brengt rust, vrede en kalmte in het leven van ieder die zijn licht over zich laat schijnen — al is de wereld rondom vol onrust en zenuwachtige gejaagdheid. Hij geeft aan een

mens de ware koers te midden van alle koersloosheid van een door de zonde verwarde mensheid. Wie Hem in het geloof aangenomen heeft, zal gereed zijn als het einde van de wereld aanbreekt.

HOOFDSTUK 27: ONZE ARBEID

Men hoort in onze tijd van veel werkgevers de klacht dat hun werknemers niet plichtgetrouw zijn. Tijdens werktijd zitten zij soms en schertsen en ginnegappen of ze zijn bezig met hun privé-zaken. Het gebeurt zelfs dat zee tijdens werktijd wegglijpen om snel inkopen te gaan doen. Bovendien wordt het werk dikwijls in zo'n het raakt-mij-niet achtige gezindheid gedaan dat het vol fouten en onnauwkeurigheden is en dikwijls de indruk van slordigheid geeft. Geen kwantiteit maar ook geen kwaliteit wordt geleverd. Wat een mens in dit verband vooral pijn doet, is dat dit getuigenis vaak van Christenen gegeven wordt. Op verschillende implicaties van deze manier van arbeidsverrichting kan gewezen worden. Zo kan erop gewezen worden dat op deze wijze de tijd en geld van de werkgever gestolen worden. Zijn tijd wordt gestolen als ik bijvoorbeeld in de tijd die ik wettig en volgens overeenkomst in zijn dienst sta, mijn eigen privé-zaken verricht of niets doe en zijn geld wordt gestolen omdat ik aan het einde van de maand van hem volle betaling verwacht ook in de tijden die ik gedurende werkuren niets gedaan heb — in elk geval niet in zijn dienst. Verder kan erop gewezen worden dat op deze manier veel arbeidskracht en geld verspilld wordt. Omdat degenen die op een bepaalde plaats werken, hun werk niet getrouw doen, komt het werk niet klaar en daarom moeten extra mensen in dienst genomen worden, en — dit kost weer extra geld. Of omdat het werk op een het raakt-mij-niet achtige wijze gedaan wordt, is het vol fouten. Om deze fouten te corrigeren moet weer een extra persoon in dienst genomen worden. Dus weer extra arbeidskracht en extra geld wat eigenlijk onnodig was. Wij kunnen er verder op wijzen dat op deze wijze de staat zeker meer schade aangedaan wordt dan door al de dieven en rovers samen — inclusief bankrovers. Zo zouden we op meer implicaties de aandacht kunnen vestigen. Maar wat we echter vooral duidelijk willen aantonen is dat we hier met een goddeloze en geheel en al onchristelijke werkwijze te maken hebben. Gods Woord heeft ook over de wijze waarop wij ons werk doen ons iets te zeggen en daarom is het nodig dat op enkele Schriftgegevens in dit verband de aandacht gevestigd wordt. In Spreuken 18:9 lezen we: "Al hij die zich slap houdt in zijn werk, hij is een broer van een verwoester." De uitdrukking: "Hij is een broer van een verwoester", wil zeggen dat de persoon die zich slap houdt in zijn werk zelf een verwoester is. En hoeveel verwoesting door een slappe houding in ons werk bewerkstelligd wordt, kan uit de praktijk van het leven heel duidelijk gezien worden. Slapheid in het werk heeft al dikwijls schade, ongelukken, vermorsing van geld, arbeidskracht, enz. veroorzaakt. Wij moeten er ook op letten dat de Spreukendichter spreekt van iemand die zich slap houdt in zijn werk zonder dit werk nader te kwalificeren. Daarom geldt deze uitspraak van elk soort werk: mijn werk waarmee ik mijn dagelijks brood verdien op kantoor of fabriek of waar ook; verder ook mijn huiswerk, mijn schoolwerk, mijn kerkenwerk, mijn arbeid in dienst van de Here. Op alle werkerreinen geldt dit: Hij die zich slap houdt in zijn werk, hij is een broer (of zuster) van een verwoester. Een volgend Schriftgedeelte waarop hier gelet moet worden, is Pred. 9:10: "Alles wat uw hand vindt om te doen, doe dit met uw macht." De Prediker bedoelt hier dat ik, op welk terrein ik tot arbeid geroepen word in dienst van kerk, staat of maatschappij, daar moet ik mijn allerbeste leveren. De woorden: ". . . doe dit met uw macht" betekenen dat ik al mijn krachten moet inspannen om de grootste kwantiteit en de beste kwaliteit te leveren. Daarbij moeten we onthouden dat we in de woorden ". . . doe dit met uw macht" niet met een opinie van een mens te maken hebben, maar met een *bevel van God* en Zijn bevelen moeten gehoorzaamd worden. Wij moeten verder ook denken aan de woorden van Christus: "Iedereen die van u één mijl afdwingt, ga met hem twee mijl samen" (Matt. 5:41). Wat Christus hier wil zeggen, is: Doe meer dan wat gevraagd wordt, doe meer dan net het absolute minimum. En de ervaring heeft ook al getoond dat de personen die vooruitgaan in het leven, zij het beste presteren op school en universiteit, niet degenen zijn die net met het minimum tevreden zijn, maar hen die met elke mijl die zij verplicht zijn om af te leggen, uit zichzelf nog een extra mijl erbij voegen. Eindelijk moeten wij hier ook letten op de derde bede in Onze Vader: "Laat Uw wil geschieden, zoals in de hemel also ook op de aarde." In deze bede vragen wij volgens de Catechismus (antw. 124) de Here onder andere dat Hij ons de genade moet geven zodat wij ons ambt en beroep zo gewillig en

getrouw beoefenen en uitvoeren zoals de engelen in de hemel dit doen. Hier worden de engelen van de hemel dus aan ons voorgehouden als voorbeeld van getrouwe arbeid die wij moeten navolgen. En wij bidden de Here in deze bede om ons te helpen zodat wij dit voorbeeld werkelijk kunnen navolgen. Maar nu weten wij: Bidden en werken gaan altijd samen. Daarom als wij de Here hiervoor gebeden hebben, moeten wij zelf ook alles in de strijd werpen om dat te bereiken wat wij in het gebed van Hem gevraagd hebben. Uit deze verschillende Schriftgedeeltes kan dus gezien worden dat God zelf van ons eist dat wij het werk wat we moeten doen, van welke aard of karakter het werk ook mag zijn—uitgesloten natuurlijk de zondige werken — plichtsgetrouw en roepingsbewust moeten uitvoeren met al onze krachten en naar het beste van ons vermogen — zoals de engelen in de hemel.

HOOFDSTUK 28: WIE ZIJN ONZE VRIENDEN?

Gewoonlijk wordt er in onze tijd vanuit gegaan dat de kwestie van wie onze vrienden zijn, een volledig neutrale zaak is. Daar hebben de kerk en de ambtsdragers van de kerk niets mee te maken. En dikwijls zeggen kinderen tegen hun ouders dat het hen niet aangaat met wie zij (de kinderen) vriendschap sluiten, en — helaas! — menigmaal luisteren de ouders dan naar de kinderen! Wij moeten echter onthouden dat vrienden een grote invloed op een mens hebben. De Schrift zelf leert het duidelijk in Spr. 13:20 als gezegd wordt: "Ga met de wijze om, dan word je wijs; maar hij die met de dwazen verkeert, verslechterd." Hoe velen zijn er niet die van de waarheid van deze goddelijke uitspraak in hun eigen levens kunnen getuigen. Zij hebben misschien met goede, Christus-gelovige vrienden kennis gemaakt. Op die wijze zijn hun levens geestelijk verrijkt en versterkt. Nieuwe geloofsperspectieven zijn voor hen geopend. Een verheffende invloed is tot hen uitgegaan. Het tegendeel is echter ongelukkig net zo waar. Hoe veel leven van voorbeeldige mensen zijn niet door de modder gesleept door slechte vrienden? Hoe veel gelovigen moest uiteindelijk uitvinden dat hun vrienden in hen in de weg stonden toen zij de wegen van de Here wilden bewandelen en doorgaan op de smalle weg? Deze zaken moeten door ons goed overdacht worden bij de keuze van onze vrienden. Terecht zegt het spreekwoord: Aan je vrienden wordt je gekend. Vooral onze jongeren en kinderen moeten tijdig en ontijdig gewaarschuwd worden voor de invloed van verkeerde vrienden. Welke maatstaf moeten we dan aanleggen bij de keuze van vrienden? Deze ene: *zorg dat uw vrienden ook ware vrienden van God in en door Jezus Christus zijn!* Anders gesteld: *Zoek uw vrienden in de kring van het verbond.* Maar, zal misschien gevraagd kunnen worden, als ik als gelovige vriendschap aanknoop met een ongelovige, kan het niet gebeuren dat door mijn toedoen die persoon ook een gelovige kan worden? Ja, dat kan en het is ook al gebeurd dat de gelovige een heel standvastig persoon is. Maar meestal vindt het tegendeel plaats. In plaats dat de gelovige de ongelovige dichter bij de Here brengt, wordt de gelovige door de ongelovige verder van de Here af weggevoerd. Daarom waarschuwt de Spreukendichter: "Hij die met de dwazen verkeert, verslechtert." En Paulus vermaant weer: "Trek niet onder hetzelfde juk samen met ongelovigen" (II Kor. 6:4). Ook Jakobus stelt het duidelijk: "Wie dan een vriend van de wereld (en van de wereld-mensen) wil zijn, wordt een vijand van God" (Jak. 4:4). Wie zijn uw vrienden?